

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

Петухов Андрій Юрійович

УДК: 342.95 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА
БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне
право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Науковий керівник —
Резнік Олег Миколайович
доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

Суми – 2021

АНОТАЦІЯ

Петухов А.Ю. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. — Приватний вищий навчальний заклад «Університет сучасних знань», Сумський державний університет. — Суми, 2021.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності, змісту та розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні та, на цій підставі, запропоновано напрямки його удосконалення з урахуванням вітчизняної практики та зарубіжного досвіду.

Аргументовано, що взаємодія влади та бізнесу – це процес взаємовпливу суб'єктів один на одного, що має свій прояв у врегульованій законом співпраці, яка здійснюється шляхом досягнення спільних заходів, обумовлена єдиною метою та цілями щодо вирішення конкретних питань та прийняття відповідних рішень.

До особливостей взаємодії влади та бізнесу в Україні віднесено: 1) єдність цілей, що виражається у забезпеченні дотримання прав та інтересів як держави, так і бізнесу, законності та правопорядку, наданні різних видів послуг на належному рівні; 2) чітке закріплення відповідних повноважень (організаційне забезпечення), що створює передумови для результативної взаємодоповнюючої співпраці; 3) наявність правових підстав, тобто нормативне забезпечення встановлення і підтримки координаційних управлінських відносин.

Обґрунтовано, що правова основа взаємодії влади та бізнесу – це сукупність нормативно-правових актів, які визначають організаційні, економічні і правові форми та регулюють процес взаємодії влади та бізнесу в

Україні, встановлюються систему відносин між державними органами та приватними особами, їх взаємні права та обов'язки, забезпечують правові гарантії та закріплюють положення щодо відповідальності у разі порушення зобов'язань кожної із сторін взаємодії.

Виявлено, що правові основи взаємодії влади та бізнесу в Україні поділяються на п'ять категорій: 1) Конституція України; 2) спеціальні нормативно-правові акти; 3) нормативно-правові акти, які опосередковано регулюють взаємодію влади та бізнесу в Україні; 4) підзаконні нормативно-правові акти; 5) локальні нормативні акти.

Встановлено, що система суб'єктів взаємодії влади та бізнесу – це сукупність законодавчо визначених учасників адміністративно-правових відносин, які взаємодіють між собою з метою реалізації найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення суспільних потреб, створення додаткових робочих місць, розвитку бізнесу та створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Зазначається, що систему суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу складають: 1) державні органи, до повноважень яких віднесено вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації; 2) господарські організації; 3) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Виділені основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду: 1) з позитивного досвіду США – запровадження спеціально створеної

практичної інституції, до складу якої будуть входити як державні, так і приватні організації та фізичні особи, та яка повинна мати різні напрямки діяльності та сприяти впровадженню в діяльність державних і приватних структур новітні механізми та форми взаємодії влади та бізнесу, налагоджувати співробітництво між державним та приватним секторами, вносити пропозиції про запровадження нових та ефективних способів здійснення такої взаємодії до чинних нормативно-правових актів; 2) з позитивного досвіду Великобританії – організація та діяльність аналітичної науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала би причини та передумови виникнення взаємодії між владою та бізнесом, суб'єктів такої взаємодії, а також на підставі аналізу показників проведених заходів у сфері взаємодії, визначала би її ефективність та на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері; 3) з позитивного досвіду Франції – активне використання інституту концесій, що в свою чергу детермінує потребу відповідного вдосконалення законодавства України з урахуванням передового зарубіжного досвіду і євроінтеграційного напрямку розвитку нашої держави; 4) з позитивного досвіду Польщі – зменшення кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу, а також їх адаптація до європейських та міжнародних стандартів, що підвищить ефективність застосування взаємодії між владою та приватним бізнесом, сприятиме залученню інвестицій міжнародних інституцій.

Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу пропонується здійснювати за такими напрямками: 1) внесення змін до чинного законодавства, а також імплементація міжнародного законодавства, з метою його уніфікації та єдиного розуміння учасниками взаємодії; 2) запровадження уніфікованих форм взаємодії влади та приватного сектору; 3) запровадження єдиного електронного реєстру договорів, які укладаються під час взаємодії влади та бізнесу; 4) встановлення чіткого

розподілу компетенційних функцій між суб'єктами взаємодії; 5) запровадження єдиної системи відповідальності та вирішення спорів, які виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу.

Ключові слова: взаємодія, влада, бізнес, мета, принципи та завдання взаємодії, правові засади взаємодії, система суб'єктів взаємодії влади та бізнесу, рівні та напрями взаємодії, адміністративно-правові форми, методи взаємодії, зарубіжний досвід взаємодії влади та бізнесу, удосконалення адміністративного законодавства, шляхи удосконалення.

SUMMARY

Pietukhov A.Yu. Administrative and Legal Provision of the Interaction between Government and Business in Ukraine. – *Qualifying scientific work as the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – Private Higher Educational Institution “University of Modern Knowledge”; Sumy State University. – Sumy, 2021.

The author of the dissertation has provided theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which is to determine the nature, content and revealing the specific features of administrative and legal provision of the interaction between government and business in Ukraine. On this basis the author has offered areas of its improvement taking into account domestic practice and international experience.

It has been argued that the interaction between government and business is the process of mutual influence of the subjects on each other, which is manifested in the cooperation regulated by the, which is carried out by achieving joint measures due to a common goal and objectives to address specific issues and taking appropriate decisions.

The specific features of the interaction between government and business in Ukraine include: 1) the unity of goals, which is expressed in ensuring the rights and interests of both the state and business, law and order, the provision of various services at the appropriate level; 2) clear consolidation of relevant powers (organizational provision), which creates the preconditions for effective complementary cooperation; 3) the existence of legal grounds, i.e. regulatory provision for the establishment and maintenance of coordination management relations.

It has been substantiated that the legal basis of the interaction between government and business is a set of regulatory legal acts that define organizational,

economic and legal forms and regulate the process of the interaction between government and business in Ukraine, establish the system of relations between state authorities and individuals, their mutual rights and obligations, provide legal guarantees and enshrine the provisions on liability in case of violation of obligations of each of the parties to the interaction.

It has been found out that the legal basis for the interaction of government and business in Ukraine is divided into five categories: 1) the Constitution of Ukraine; 2) special regulatory legal acts; 3) regulatory legal acts that indirectly regulate the interaction between government and business in Ukraine; 4) bylaws; 5) local regulatory acts.

It has been established that the system of subjects of the interaction between government and business is a set of legally defined participants of administrative and legal relations, who interact with each other to implement the most important projects and accelerate regional development, obtaining profit, achievement of positive economic and social results, meeting social needs, creation of additional jobs, business development and creation of conditions for increasing the competitiveness of the state and private sectors of the economy.

It has been noted that the system of subjects in the field of the interaction between government and business consists of: 1) state agencies, whose powers include resolving issues related to the emergence, development and termination of legal relations in the field of the interaction with private institutions: the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, specially authorized agency in the field of small and medium business development, central executive agencies, the Verkhovna Rada of the Autonomous Republic of Crimea and the Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, local state administrations; 2) economic organizations; 3) citizens of Ukraine, foreigners and stateless persons, as well as persons involved into economic activity and registered as entrepreneurs in accordance with the law.

The author has singled out the main opportunities for using international experience in Ukraine: 1) the positive experience of the United States – the introduction of a specially created practical institution, which should include both state and private organizations and individuals, and which should have different areas of activities and facilitate the implementation of the latest mechanisms and forms of the interaction between government and business into the activities of state and private structures, to establish cooperation between the state and private sectors, to make propositions for the introduction of new and effective ways of implementing such interaction into the current regulatory legal acts; 2) the positive experience of the United Kingdom – the organization and activities of the analytical research institution, which would determine the causes and preconditions of the interaction between government and business on the basis of monitoring the statistical data, the subjects of such interaction and would determine the effectiveness based on the analysis of indicators of the conducted measures in the field of the interaction, would develop propositions for the feasibility of the priority of certain activities in this area on the basis of the indicated data; 3) the positive experience of France – the active use of the institution of concessions, which in turn determines the need for appropriate improvement of Ukrainian legislation taking into account the best international experience and European integration orientation of our state's development; 4) the positive experience of Poland – reducing the number of regulatory legal acts regulating relations between government and business, as well as their adaptation to European and international standards, which should increase the effectiveness of the interaction between government and private business, should promote the involvement of investments from international institutions.

Improvement of administrative legislation that regulates the interaction between government and business has been offered to carry out in the following areas: 1) amending the current legislation, as well as implementing international laws in order to unify it and a common understanding between the participants of the interaction; 2) introduction of unified forms of the interaction between government

and private sector; 3) introduction of a single electronic register of agreements concluded during the interaction between government and business; 4) establishing a clear division of competency functions between the subjects of the interaction; 5) introduction of the unified system of responsibility and resolution of disputes that arise in the field of the interaction between government and business.

Key words: interaction, government, business, purpose, principles and tasks of the interaction, legal principles of the interaction, system of subjects of the interaction between government and business, levels and directions of the interaction, administrative and legal forms, methods of the interaction, international experience of the interaction between government and business, improvement of administrative legislation, ways of improvement.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Петухов А. Ю. Принципи взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Право.UA*. 2016. № 1. С. 206–212.
2. Петухов А. Ю. Система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2017. № 4. С. 126–131.
3. Петухов А. Ю. Методологічні засади взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Європейські перспективи*. 2018. № 4. С. 42–47.
4. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові форми взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. № 1. С. 231–238.
5. Pietukhov A.Yu. Legal Bases of Interaction of the Power and Business in Ukraine. *European Reforms Bulletin*. 2019. № 3. С. 99–103.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 листопада 2018 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2018. С. 34–36.
7. Петухов А. Ю. Напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 09–10 лютого 2019 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 38–40.
8. Петухов А. Ю. Бізнес як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Адміністративне право та процес: актуальні проблеми та шляхи вирішення: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2020 р.)*. Харків: НДІ ППСН, 2020. С. 99–101.

ЗМІСТ

ВСТУП	12
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	23
1.1. Сутність та значення взаємодії влади та бізнесу в державі.....	23
1.2. Мета, принципи та завдання взаємодії влади та бізнесу в Україні.....	38
1.3. Сутність та особливості бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання	51
1.4. Правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання	66
Висновки до розділу 1	79
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	85
2.1. Система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні та особливості їх адміністративно-правового статусу.....	85
2.2. Рівні взаємодії між владою та бізнесом в Україні.....	97
2.3. Напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні.....	111
2.4. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні в Україні.....	125
Висновки до розділу 2	141
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ	145
3.1. Зарубіжний досвід взаємодії влади та бізнесу та можливості його використання в Україні	145
3.2. Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу.....	160
3.3. Шляхи удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні	173
Висновки до розділу 3	185
ВИСНОВКИ	189
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	195
ДОДАТКИ	228

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Невід’ємною складовою становлення і стабільного розвитку демократичної держави є взаємодія влади та бізнесу. Прогресивні зміни розвитку приватного сектору зумовлюють динамічний генезис цієї взаємодії – появу нових моделей, форм і методів, реформування адміністративно-правового механізму її реалізації.

Умови сьогодення вимагають від держав розуміння того, що найкращі та найбільш ефективні результати для досягнення прогресивного суспільного розвитку, можуть бути лише за умови реалізації пріоритету взаємодії влади та бізнесу. Слід відзначити, що на даний час в Україні відбувається процес становлення взаємодії влади та бізнесу, ефективна співпраця яких можлива лише за умови визначення спільної мети, завдань та принципів такої взаємодії.

Сучасні тенденції та інтенсивність розвитку суспільства створюють нові передумови для налагодження комунікації між різними групами, в яких на зміну конкуренції приходять конструктивний діалог і порозуміння. Налагодження партнерських відносин стає одним із найважливіших підходів у діяльності інституцій на шляху досягнення спільних цілей, запорукою важливих змін у громадах і суспільстві загалом. Співпраця у межах досягнення певної мети, вирішення конкретних завдань чи тривале партнерство передбачають об’єднання й координацію зусиль, ресурсів, рівність участі кожної зі сторін та спільну відповідальність за результати діяльності.

Вплив бізнесу на систему демократичних взаємовідносин і соціально-економічного розвитку країни не обмежується лише створенням робочих місць, матеріальних цінностей і примноженням прибутку, як вважалось раніше. Нині бізнес стає активнішим у соціальному житті міста, регіону та держави. Така тенденція пов’язана зі зростанням інтернаціоналізації виробництва товарів і послуг. Бізнес, взаємодіючи з державою, прагне до: функціонування «незахоплених» корупцією державних структур; наявності ефективного

середовища для розвитку бізнесу та захисту своїх інтересів; прозорості різних форм взаємодії держави з бізнесом, які б функціонували на паритетній основі, та можливості отримання фінансової допомоги на реалізацію суспільно корисних завдань.

Питанню взаємодії влади з бізнесом присвячена увага О.А. Грішнова, С.Д. Данасарова, А.П. Денисенка, Т.В. Дерев'ягіна, І.В. Запатріна, Т.А. Кобзєвої, О.П. Маслюківської, В.А. Михєєва, О.М. Полякова, Е.Р. Уайт та інших. Дослідження особливостей взаємопов'язаного розвитку державного і приватних інститутів розкриті в дослідженнях Л.І. Абалкіна, М.Д. Афанасьєва, В.Г. Варнавського, З.С. Варналія, В.В. Воліка, А.С. Гальчинського, В.В. Галунька, Ю.В. Гаруста, О.П. Гетьманець, С.М. Гусарова, Б.В. Дерев'янка, В.М. Ігнатова, М.В. Колеснікової, І.О. Кравченка, Т.М. Кравцової, А.М. Куліша, В.І. Курила, П.М. Леоненка, Л.І. Матвєєвої, О.М. Музичука, В.В. Пахомова, О.М. Рєзніка, М.В. Старинського, А.В. Стеблянка, В.В. Сухоноса, В.О. Уколова, Т.О. Чернадчук, А.Є. Чирікової, М.Г. Чумаченка, А.А. Чухна, С.І. Юрія, Ю.В. Якутіна, Є.Г. Ясіна та інших вчених.

Незважаючи на значну кількість наукових праць у цій площині, чимало питань залишаються мало дослідженими і потребують спеціального поглибленого теоретичного вивчення. Взаємодія органів влади з бізнесом може здійснюватися на різних рівнях, різними способами залежно від контексту, в якому відбувається співпраця, та особливостей суб'єктів такої взаємодії. Дослідження взаємодії влади і бізнесу в Україні є відносно новим питанням, вивченню теоретичних основ якого поки що приділена недостатня увага. В цьому контексті все більш актуальним стає необхідність вивчення наявного досвіду взаємодії влади та бізнесу, проведення аналізу соціально-економічних, нормативно-правових, організаційних складових такої взаємодії, а також видів та форм взаємодії держави та бізнесу.

Крім цього, потребує свого уточнення поняття взаємодії між владою та бізнесом, а також необхідність дослідження її методологічних засад. Також

актуальним є дослідження змісту взаємодії влади та бізнесу, визначення системи суб'єктів взаємодії та особливостей їх адміністративно-правового статусу. Потребують визначення та опрацювання рівні та напрями взаємодії, а також адміністративно-правові форми і методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні. Нагальним є питання визначення проблем правового регулювання та дослідження напрямків підвищення ефективності адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію між владою та бізнесом в Україні. Особливого значення вказана проблематика набуває й в світлі зовнішньополітичних орієнтирів України і, передусім, прагненні України приєднатися до Європейського Союзу.

Таким чином, відсутність комплексних досліджень, присвячених питанню адміністративно-правового забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні, а також наявність низки прогалин та недоліків у відповідному законодавстві, обумовлюють актуальність та своєчасність проведення дисертаційного дослідження за окресленою проблематикою.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до: Концепції реформування системи державної допомоги суб'єктам господарювання, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 січня 2010 р. № 81-р; Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015; Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 504-р.; Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр., затверджених рішенням Вченої ради Університету сучасних знань від 8 грудня 2016 р., протокол № 3.

Тема дисертації затверджена рішенням вченої ради Університету сучасних знань (протокол № 4 від 26 травня 2015 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є визначення сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні, а також можливостей його вдосконалення з урахуванням вітчизняної практики та зарубіжного досвіду. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність та з'ясувати значення взаємодії влади та бізнесу в державі;
- встановити мету, принципи та завдання взаємодії влади та бізнесу в Україні;
- узагальнити підходи до визначення бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання, визначити його сутність та особливості;
- охарактеризувати правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні та розкрити місце серед них адміністративно-правового регулювання;
- окреслити систему суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні та визначити особливості їх адміністративно-правового статусу;
- сформулювати уявлення про рівні взаємодії між владою та бізнесом в Україні;
- розкрити напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні;
- систематизувати адміністративно-правові форми та методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні;
- окреслити перспективні напрями використання в Україні зарубіжного досвіду взаємодії між владою та бізнесом в Україні;
- сформулювати напрями удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу;
- визначити перспективи удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час взаємодії між владою та бізнесом в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети та реалізації завдань дисертаційної роботи, одержання об'єктивних і науково обґрунтованих результатів були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, системне застосування яких дозволило комплексно дослідити адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні. Методи *узагальнення* та *аналізу* використовувалися під час визначення поняття та змісту взаємодії влади і бізнесу в Україні, принципів, адміністративно-правових форм та методів взаємодії, визначення системи суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні, а також удосконалення адміністративного законодавства, що регулює взаємодію між владою та бізнесом (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.4, розділ 3). Із використанням методу *порівняння* досліджено стан національного регулювання у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні і визначено місце в ньому адміністративних норм (підрозділ 1.4). Вирішення окремих завдань дослідження обумовило використання спеціальних методів, зокрема: *логіко-семантичного* – під час вдосконалення термінологічного апарату (підрозділ 1.1, 1.2, розділ 2); *структурно-функціонального* – при класифікації принципів та адміністративно-правових методів взаємодії між владою та бізнесом (підрозділи 1.2, 2.4); *порівняльно-правового* – для окреслення напрямів використання зарубіжного досвіду в Україні (підрозділ 3.1); *формально-юридичного* – під час визначення сутності та значення взаємодії влади та бізнесу в державі, визначення особливостей бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання, визначення рівнів та напрямів взаємодії влади та бізнесу в Україні, а також визначення адміністративно-правових форм та методів взаємодії між владою та бізнесом в Україні (підрозділи 1.1, 1.3, 2.2, 2.3, 2.4); за допомогою *системно-структурного*

методу досліджено зміст таких категорій, як: взаємодія, бізнес, принципи взаємодії між владою та бізнесом, система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні, рівні, напрями, адміністративно-правові форми та методи взаємодії влади та бізнесу в Україні, адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію між владою та бізнесом (розділ 1, розділ 2, підрозділ 3.2).

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані органів державної влади та місцевого самоврядування, акти адміністративного законодавства; міжнародні нормативно-правові акти, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; статистичні дані органів місцевого самоврядування; політико-правова публіцистика; аналітичні матеріали; довідкові видання.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять наукові праці фахівців у галузі філософії, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дисертаційного дослідження є Конституція України, а також низка законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, норми яких закріплюють організаційні та правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні. Інформаційну та емпіричну основу роботи становить узагальнення практики взаємодії влади та бізнесу в Україні та зарубіжних країнах.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним із перших у науці адміністративного права комплексним дослідженням сутності, змісту та особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні та можливостей його вдосконалення, з урахуванням вітчизняної практики та зарубіжного досвіду. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд нових наукових положень, висновків, рекомендацій і пропозицій. Зокрема:

вперше:

– визначено сутність взаємодії між владою та бізнесом як процесу взаємовпливу суб'єктів один на одного, що має свій прояв у врегульованій законом співпраці, та здійснюється шляхом досягнення спільних заходів, обумовлена єдиною метою та цілями щодо вирішення конкретних питань та прийняття відповідних управлінських рішень;

– надано класифікацію принципам взаємодії влади та бізнесу за їх деталізацією та впливом на суспільні відносини на загально-соціальні (принципи рівності перед законом, узгодження інтересів, відкритості та прозорості, взаємної відповідальності) та спеціально-юридичні (відповідності потребам суспільства, суспільної відповідальності, результативності та принципу врахування досвіду іноземних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу) принципи;

– поняття «напрями взаємодії влади та бізнесу» визначено як передбачені адміністративно-правовими нормами стратегічні шляхи діяльності суб'єктів взаємодії, спрямовані на досягнення мети взаємодії та швидку реалізацію найважливіших проектів і прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу, задоволення суспільних потреб та підвищення рівня економічних та соціальних умов, розвиток бізнесу, створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки;

удосконалено:

– теоретико-правовий підхід до класифікації національної правової основи взаємодії між владою та бізнесом в Україні, яку запропоновано поділити на п'ять основних категорій: 1) Конституція України; 2) спеціальні нормативно-правові акти; 3) нормативно-правові акти, що містять окремі норми або їх сукупність, які опосередковано регулюють взаємодію влади та бізнесу в Україні; 4) підзаконні нормативно-правові акти; 5) локальні нормативні акти;

– визначення поняття адміністративно-правових форм взаємодії влади та бізнесу як зовнішнє вираження змісту дій, які вчиняються у межах компетенції уповноваженими суб'єктами органів державної влади у сфері взаємодії та приватного сектору, та спрямовані на забезпечення їх ефективної спільної роботи з метою безпосереднього втілення, реалізації та запровадження дієвого механізму взаємодії у конкретних суспільних відносинах;

– розуміння завдань взаємодії між владою та бізнесом, до яких віднесено: 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій; 2) ефективне управління майном; 3) сприяння розвитку підприємництва; 4) здійснення державної регуляторної політики; 5) забезпечення необхідного рівня соціальної захищеності, надання робочих місць, гідної заробітної плати; 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу; 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості; 8) захист економічних інтересів української економіки; 9) підтримка конкуренції;

– підхід до визначення адміністративно-правових форм взаємодії влади та бізнесу в Україні як зовнішнього вираження змісту дій, які вчиняються у межах компетенції уповноваженими суб'єктами органів державної влади у сфері взаємодії та приватного сектору, та спрямовані на забезпечення їх ефективної спільної роботи з метою безпосереднього втілення, реалізації та запровадження дієвого механізму взаємодії у конкретних суспільних відносинах;

– класифікацію методів взаємодії між владою та бізнесом, до яких запропоновано віднести методи планування, прогнозування, контролю, інформаційного забезпечення та економічний метод;

дістали подальшого розвитку:

– напрями використання в Україні зарубіжного досвіду: 1) запровадження, спеціально створеної, практичної інституції, яка сприятиме впровадженню новітніх механізмів та форм взаємодії влади та бізнесу, налагоджуватиме співробітництво, вноситиме пропозиції до чинних

нормативно-правових актів (США); 2) організація та діяльність аналітичної науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала причини та передумови виникнення взаємодії, її суб'єктів та ефективність, на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері (Великобританія); 3) використання інституту концесій (Франція); 4) зменшення кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу, а також їх адаптація до європейських та міжнародних стандартів (Польща);

– пропозиції щодо удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, що включають: 1) внесення змін до чинного законодавства, а також імплементація міжнародного законодавства, з метою його уніфікації та єдиного розуміння учасниками взаємодії; 2) запровадження уніфікованих форм взаємодії влади та приватного сектору; 3) запровадження єдиного електронного реєстру договорів, які укладаються під час взаємодії влади та бізнесу; 4) встановлення чіткого розподілу компетенційних функцій між суб'єктами взаємодії; 5) запровадження єдиної системи відповідальності та вирішення спорів, які виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу;

– заходи з удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні, якими є: 1) зміна орієнтації державного регулювання у сфері владно-приватних відносин з обмежувального на стимулюючий; 2) координація діяльності органів державної влади та посилення ролі органів місцевого самоврядування у сфері взаємодії влади та бізнесу шляхом розроблення та використання єдиного управлінського механізму; 3) удосконалення організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу; 4) запровадження в діяльність навчальних закладів різних рівнів акредитації освітніх програм для підготовки фахівців у сфері державно-приватного партнерства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що отримані в результаті дослідження висновки, рекомендації та пропозиції можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як підґрунтя для подальших теоретико-правових досліджень питань взаємодії влади та бізнесу в Україні (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 09.03.2021 р.*);

– правотворчій діяльності – для вдосконалення вітчизняного законодавства під час підготовки й уточнення низки законодавчих та підзаконних актів з питань взаємодії влади та бізнесу в Україні (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук від 10.03.2021 р.*);

– правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності взаємодії влади та бізнесу в Україні;

– освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Судові та правоохоронні органи», «Господарське право»; вони вже використовуються в ході проведення занять із зазначених дисциплін у Сумському державному університеті. Їх враховано також у навчально-методичних розробках, підготовлених автором (*акт впровадження Сумського державного університету від 11.03.2021 р.*).

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації, теоретичні та практичні висновки і рекомендації оприлюднені у виступах дисертанта на міжнародних науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України» (м. Київ 14-15 листопад 2018 року); «Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень» (м. Київ, Україна, 09–10 лютого 2019 р.); «Адміністративне право та процес: актуальні проблеми та шляхи вирішення» (м. Харків, 21 лютого 2020 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, що поєднані в одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок. Список використаних джерел складається із 324 найменувань і займає 33 сторінки, додатки розміщено на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та значення взаємодії влади та бізнесу в державі

Умови сьогодення вимагають від держав розуміння того, що найкращі та ефективні результати для досягнення прогресивного суспільного розвитку, можуть бути лише за умови реалізації пріоритету взаємодії влади та бізнесу. На жаль, такі партнерські відносини в Україні складаються досить не просто. Зокрема, під час співпраці як держава, так і підприємницькі структури, стикаються з низкою проблем, які насамперед мають свій прояв в: недосконалості правового регулювання, невідповідності нормативно-правової бази сучасним умовам розвитку бізнесу, недосконалості форм і методів реалізації взаємодії держави та бізнесу, відсутності конкурентних умов для ефективної взаємодії.

Дослідження взаємодії влади і бізнесу в Україні є дещо новим питанням, вивченню теоретичних основ якого приділена недостатня увага. В цьому контексті, все більш актуальним стає необхідність вивчення наявного досвіду взаємодії влади та бізнесу, проведення аналізу соціально-економічних, нормативно-правових, організаційних складових такої взаємодії, а також видів та форм взаємодії держави та бізнесу.

Питанню взаємодії влади з бізнесом присвячена увага таких науковців, як: О.А. Грішнова, С.Д. Данасарова, А.П. Денисенко, Т.В. Дерев'ягіна, І.В. Запатріна, О.П. Маслюківська, В.А. Михеєв, О.М. Полякова, Е.Р. Уайт та інших [1]. Дослідження особливостей взаємопов'язаного розвитку державного і приватних інститутів розкриті в дослідженнях Л.І. Абалкіна, М.Д. Афанасьєва, В.Г. Варнавського, З.С. Варналія, А.С. Гальчинського, В.М. Ігнатова, Ю.С. Колесникова, П.М. Леоненка, Л.І. Матвєвої, В.О. Уколова, А.Є. Чирікової, М.Г. Чумаченка, А.А. Чухна, С.І. Юрія, Ю.В. Якутіна,

Є.Г. Ясіна та інших вчених [2]. Вказані фахівці дотримуються різних наукових позицій щодо шляхів та методів взаємодії, але всі визнають її необхідність як для влади, так і для бізнесу [3, с. 5].

Під «владою» у дисертаційній роботі розуміються всі органи державної влади та місцевого самоврядування, які мають і здійснюють владні повноваження. До таких органів також відносимо різноманітні органи самоорганізації громадян, яким делегуються повноваження та надаються відповідні державні кошти.

Не зважаючи на значний доробок досліджень різних аспектів взаємодії, науковцями звертається увага на недостатню визначеність самого поняття «взаємодія» як основоположного принципу сучасного державного управління [4, с. 7]. Підкреслюється, що незважаючи на те, що поняття «взаємодія» давно введено в науковий обіг і широко використовується в нормативно-правових актах і на практиці, нажаль, воно досить чітко не сформульовано. Більш того, деякі дослідники вважають поняття «взаємодія» визначеним в науці і не піддають його всебічному дослідженню [5].

Для з'ясування сутності та особливостей взаємодії влади та бізнесу, доцільно розглянути категоріальний апарат. Зокрема, найбільш змістовне поняття «взаємодія» можна знайти в тлумачних словниках. Так, Словник української мови поняття «взаємодія» визначає як:

- 1) взаємний зв'язок між предметами у дії;
- 2) погоджена дія між ким-, чим-небудь [6].

Філософський енциклопедичний словник визначає поняття «взаємодія» як філософську категорію, яка представляє своєрідний тип відносин, які виникають між об'єктами, що впливають один на одного та інші об'єкти, приводячи їх до зміни, при цьому зазнаючи впливу з боку інших об'єктів, які зазнали впливу, що, в свою чергу, також призводить до зміни стану цього об'єкта [7, с.77].

У науковій літературі існує багато концепцій, що розкривають сутність феномену взаємодії, тому звернемося до основних із них. Так, В. Баштанник визначає взаємодію як узгодження дій чи інтеграцію суб'єктів процесу на засадах консенсусу для найбільш ефективної реалізації функцій взаємодії, з відповідно визначеною метою. Досліджуючи європейський досвід, автор дійшов висновку, що взаємодію у системі «органи влади – політичні партії» визначено як впорядковану, об'єднану через осмислення певного процесу або явища, реалізацію інтересів національної спільноти (або її частини), спрямованої на підвищення ефективності державного управління та на мінімізацію конфліктності сторін суспільно-політичного діалогу [8, с. 12–13]. Як засіб соціально-політичного розвитку і як технологію здійснення влади суб'єктами характеризує взаємодію В. Надрага [9, с. 6, 8].

О. Бабінова стверджує, що взаємодія є постійною співпрацею у вирішенні конкретних завдань, під час чого суб'єкти діють відкрито та прозоро. Як стверджує остання, влада при взаємодії, застосовуючи різноманітні механізми, форми та способи, повинна шукати консенсус у відносинах з приватним сектором. Незважаючи на те, що для здійснення ефективної, плідної взаємодії все таки ініціатива повинна виходити саме від влади, у процесі взаємодії мають бути зацікавлені обидві сторони [3, с. 6].

На думку Б. Кудренка, взаємодія – це об'єктивна та універсальна форма руху, розвитку, яка визначає існування і структурну організацію будь-якої матеріальної системи. Одна з рис метафізичної ідеї взаємодії полягає в тому, що світ уявляється утвореним із речей, які впливають одна на одну згідно з загальними, однаковими законами [10]. В. Плієшкін у своєму дослідженні вказував, що взаємодія – це форма зв'язку елементів системи, де останні створюють умови для успішного функціонування всієї системи та взаємодоповнюють одна одну [11, с. 14].

О. Антонова та В. Дрешпак розглядають взаємодію з позицій системного підходу як неодмінну умову функціонування системи в певному середовищі.

При цьому відбуваються численні інформаційні обміни, спрямовані на досягнення рівноваги між системою й середовищем [12]. Вчений Ф. Шамхалов визначає взаємодію підприємництва і державної влади як систему суспільних відносин між структурами політичної влади і господарюючими суб'єктами з приводу використання останніми у власних специфічних інтересах всієї сукупності економічних ресурсів суспільства. Сутність взаємодії підприємницьких структур, з одного боку, та органів державної влади – з другого, полягає в узгодженні, своєрідній інтеграції дій політичної і господарчої влади на підставі консенсусу економічних інтересів сторін для найбільш ефективної реалізації специфічних функцій кожної з них, досягнення їх стратегічних цілей та вирішення завдань стратегічного характеру, внаслідок цього забезпечується стабільність економічного та соціального розвитку країни в цілому [13, с. 215].

У викладених позиціях прослідковується певні тенденції при формулюванні визначення поняття та змісту «взаємодії», які проявляються у декількох основних підходах. Так, деякі із зазначених наукових підходів до розуміння цього поняття ґрунтуються на діяльнісному аспекті, пропонуючи розглядати взаємодію як специфічну діяльність, що знаходить свій прояв у взаємовпливі речей один на одного, співпраці, формі руху чи розвитку. Натомість інша частина науковців наголошує на процесуальному аспекті взаємодії, вказуючи на те, що вона пов'язана з організацією комплексу заходів направлених на виконання функцій, що стоять перед владою та бізнесом. В свою чергу, третя група науковців звертають увагу, що взаємодія як форма зв'язку потребує свого правового регулювання та відповідних дій як з боку держави, так і бізнесу, які складаються із сукупності завдань, цілей, заходів та засобів тощо [14].

На наш погляд, найбільш правильним для розуміння та розкриття сутності взаємодії влади та бізнесу є саме діяльнісний підхід, адже, вказане явище пов'язане із вчиненням певного комплексу дій. Взаємодія є діяльністю, в

якій беруть участь два і більше суб'єкта. Таким чином, у контексті дослідження взаємодію доцільно розуміти як процес взаємовпливу влади та бізнесу один на одного, що має свій прояв у врегульованій законом співпраці, яка здійснюється шляхом досягнення спільних заходів, обумовлена єдиною метою та цілями щодо вирішення конкретних питань та прийняття відповідних рішень. У цьому значенні погоджуємося з думкою І.В. Артеменка, яким слушно вказано, що взаємодія є найзагальнішою, універсальною формою руху та розвитку. На всіх рівнях державного управління дуже важливою є саме взаємодія влади з бізнесом. Постановка цілей для держави повинна відбуватися знизу, тобто ініціатива повинна йти від приватних інституцій. А у демократичних країнах саме інститути громадянського суспільства повинні допомагати владі у формуванні її цілей. Тому ефективна система державного управління не може функціонувати окремо від бізнесу, вона повинна діяти в умовах тісної взаємодії між собою і формувати таким чином державну політику [15].

Разом з цим, доцільно звернути увагу, що термін «взаємодія» досить тісно пов'язаний з поняттям «співробітництво». Так, термін «співробітництво» потрібно розуміти як спільну працю, коли мова йде саме про роботу над спільною справою. У свою чергу, взаємодія спрямована на реалізацію прийнятого рішення. Вона можлива, коли є спільні інтереси, або коли вони простежуються в довгостроковій перспективі [16]. Тлумачний слоник української мови термін «співпраця» трактує як спільну з ким-небудь діяльність, а «співробітництво» розуміє як спільну діяльність або спільні дії [17, с. 519–520].

Якщо звернутися до перекладу слова «сотрудничество» з російської мови, ми матимемо 2 варіанти – співробітництво та співпраця. У зворотному ж перекладі ці 2 поняття «співробітництво» і «співпраця» передбачають один варіант – «сотрудничество». Тому, на думку Т. Гаврилюк, для характеристики відносин можна використовувати обидва терміни як синоніми, оскільки кожен

із них розуміється як спільна та узгоджена діяльність суб'єктів взаємодії, спрямована на досягнення спільної мети [18, с. 148–149].

Сучасний вектор розвитку суспільних відносин з інтенсивним та прогресивним розвитком суспільства, детермінують створення нових передумов для співпраці між різними суб'єктами таких відносин, а також їх об'єднаннями, де конкуренція та протистояння поглядів змінюється на конструктивний діалог та порозуміння. Одним із найважливіших підходів у діяльності інституцій, метою яких виступає досягнення спільних цілей, є налагодження партнерських відносин, що повинно стати запорукою важливих змін у громадах, суспільстві та державі загалом. Саме співпраця для досягнення конкретно визначеної мети, вирішення спільних завдань та довготривале партнерство, стають тією основою, що передбачає об'єднання зусиль, координацію спільних дій, консолідацію ресурсів, рівність учасників взаємодії та їх спільну відповідальність за результати діяльності [19].

Дослідуючи етимологію понять, доцільно також звернути увагу на широке використання терміну «партнерство», яким часто заміняють поняття «взаємодія». Звертаючись до етимологічного словника української мови бачимо, що в українську мову слово «партнер» запозичене із французької мови, яке, у свою чергу, походить від англійського слова «partner», та має кілька значень, зокрема, «поділ», «співспадкоємець», «частина» [20, с. 300]. В сучасному розумінні партнерство – це вид взаємовідносин між суб'єктами, наслідком якої є формування єдиної позиції щодо організації та виконання спільних дій для досягнення результату. Однією із специфічних рис, притаманних саме партнерству, є збереження в основних аспектах діяльності кожним з партнерів відносної самостійності [21, с. 427]. При цьому виникає питання, чим різняться взаємодія, співробітництво і партнерство. Деякі вчені зазначають, що термін «партнерство» ще не набув статусу соціальної категорії поряд з іншими категоріями, які позначають різні форми соціальних відносин залежно від характеру взаємодії між сторонами [22, с. 134–135].

Як систему відносин, що спирається на переговори, пошук прийнятних для суб'єктів партнерства рішень, розглядає партнерство Ю. Свєженцева. Остання вказує, що головним методом забезпечення згоди є консенсус, а характерною рисою – орієнтування на договір, в якому передбачено основні вимоги, встановлено права сторін, їх зобов'язання, визначено форму спільної діяльності та відповідальності. Партнерство у цьому випадку передбачає дотримання правил, які виникають під час співробітництва. Позитивним моментом співробітництва є розвиток соціальних систем, оскільки саме співробітництво формує усталену систему відносин між партнерами – узвичаєне партнерство. На думку автора, для співробітництва характерний раціональний та осмислений тип відносин, у той час як для партнерства ці відносини є звичайними та неявними [23, с. 12–19].

Своєю чергою, В.Г. Варнавський вважає, що партнерство держави і бізнесу в сучасному розумінні є своєрідним альянсом між владою та приватним сектором, який виникає для реалізації як національних, так міжнародних масштабних та значимих проєктів, починаючи від розвитку стратегічно важливих для держави галузей, закінчуючи наданням суспільних послуг [24].

Аналізуючи різні підходи до визначення основних категорій дослідження, приходимо висновку, що взаємодія є широким поняттям, яке по-різному трактують залежно від сфери його застосування. У випадку побудови спільної діяльності влади та бізнесу, суб'єкти є рівноправними один перед одним, мають однакове коло прав та зобов'язань, а також передбачену відповідальність за вчинені (чи не вчинені дії), і така діяльність буде спрямована на забезпечення інтересів іншого партнера, тоді можна говорити про наявність партнерських стосунків між владою та приватним сектором. Водночас нині у сфері встановлення відносин влада-бізнес, на нашу думку, доцільно вживати термін взаємодія. Як наслідком, під час такої взаємодії можуть виникати партнерські відносини, які будуть ґрунтуватися саме на рівноправності суб'єктів взаємодії,

передбачати взаємну відповідальність та довіру під час досягнення спільної мети.

Ефективний розвиток взаємодії влади та бізнесу в сучасних умовах детермінують потребу в постійному та відповідному оновленні рівня правового регулювання, вдосконаленні форм і методів та створенні конкурентних умов для ефективної взаємодії. З цього слідує, що взаємодія може відбуватися тільки за умов дотримання обома сторонами визначених правил. Це пояснюється тим, що в процесі взаємодії між владою та бізнесом формуються взаємні права та обов'язки, очікування в досягненні спільної мети та прогнозуються кроки іншої сторони. В той же час, погоджуючись з думкою В. Місюри, не можна зводити взаємодію влади та бізнесу лише до особливої форми авторегуляції. Значення «взаємодії», як стверджує науковець, полягає в тому, що вона обумовлює наявність нових інтегративно-синергетичних якостей цілісної системи, не властивих окремим частинам і компонентам, що її утворюють [4, с. 11].

Враховуючи, що взаємодія включає в себе, як формування та постановку завдань і цілей щодо вчинення конкретних дій у певній галузі, що потребує регулювання, так і вчинення дій направлених на їх реалізацію, слід констатувати, що вказаному явищу притаманний певний набір специфічних характерних ознак. У той же час, беручи до уваги тісний взаємозв'язок, в якому існують і розвиваються держава та бізнес, необхідно розділити роль кожної інституції в формуванні ефективного рівня взаємодії. Так, особливостями бізнесу є те, що він:

- 1) не існує самостійно;
- 2) розвивається в системі взаємодії з владою;
- 3) потребує від держави охорони і захисту;
- 4) використовує норми права, закріплені державою в нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах, тощо.

У свою чергу, роль влади у розвитку взаємодії полягає в тому, що:

1) влада слугує формою, що організовує і створює умови для подальшого розвитку;

2) встановлює загальнообов'язкові для виконання вказівки, правила, тощо, які є обов'язковими для виконання особами та їх об'єднаннями, а також сприяє створенню сприятливих умов для їх розвитку;

3) надає необхідний захист та виступає знаряддям соціального компромісу;

4) є відносно самостійною і здійснює солідарні публічні інтереси усіх складових, в тому числі й бізнесі;

5) юридично забезпечує можливості особам бути власниками, а також можливості об'єднуватися в незаборонені законом об'єднання (організації, корпорації), відігравати необхідну роль у політичному житті суспільства [25].

Діалектика відносин держави і бізнесу є складною й суперечливою, оскільки у процесі їх взаємодії відбувається своєрідний поділ організаційно-управлінської праці. Враховуючи, що і влада, і бізнес функціонують для задоволення потреб та інтересів людини, можемо виділити основні особливості такої взаємодії є:

1) єдність цілей, що виражається у забезпеченні дотримання прав та інтересів як держави, так і бізнесу, законності та правопорядку, наданні різних видів послуг на належному рівні;

2) конкретні компетенційні повноваження кожного суб'єкта взаємодії (організаційне забезпечення);

3) правова основа, що передбачає нормативно-правове забезпечення встановлення і підтримки координаційних управлінських відносин.

Основною метою існування будь-якого суспільства є забезпечення високого рівня та якості життя людей. Істотну роль тут відіграє держава, яка різною мірою і в різних формах, але постійно бере участь в економічних процесах на рівні як усього національного господарства, так і в окремих галузях, регіонах, проявляючи активність у податковій політиці,

зовнішньоекономічній діяльності, організації контролю та виконання своїх зобов'язань перед населенням країни в соціальній сфері.

Проте найбільш мобільним сегментом ринку з надання послуг населенню, у тому числі й пов'язаних із виконанням державою своїх зобов'язань перед громадянами країни, є підприємницькі структури, які є важливою складовою економічної системи. У зв'язку з цим актуальною є проблема координації інтересів бізнесу і держави. З позиції соціальної функції бізнесу повинне вирішуватися питання про зв'язок між отриманням прибутку і виробництвом благ. Взаємодія бізнесу і влади відображає інтереси суспільства і є найважливішим чинником сталого розвитку країни. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується недостатньою ефективністю системи зв'язків бізнесу з владою, яка поки що не дає змоги більш ефективно здійснювати реалізацію функцій суб'єктам взаємодії і, в свою чергу, негативно позначається на вирішенні економічних проблем суспільства.

Сучасне українське суспільство і держава знаходяться в пошуку найбільш ефективних форм взаємодії з підприємцями. Цей соціальний прошарок суспільства також проходить становлення як найважливіший економічний інститут життєзабезпечення суспільства. Його повноцінне функціонування в економічному просторі держави можливе тільки за наявності сформованого інституту взаємодії з владними органами. В Україні поступово формуються нове правове поле і практика використання різних форм взаємодії влади і бізнесу, орієнтованих на принципи ринкової поведінки. Про це свідчить прийняття Законів України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [26], «Про державно-приватне партнерство» [27], «Про соціальний діалог в Україні» [28] та інших нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку бізнесу; поширення досвіду соціального партнерства в сфері регулювання соціально-трудоких відносин на трьохсторонній основі між роботодавцями, владою і профспілками,

а також поступовий рух від благодійності до запозичення зарубіжних механізмів і технологій для досягнення цілей державної політики [2, с. 25].

З точки зору Ж. Завальної, насамперед необхідно говорити саме про правові форми розвитку сталих взаємовідносин, які виникають між суб'єктами взаємодії. На думку науковця, наявність таких ознак взаємодії має бути обов'язково відображена в нормативно-правових актах різного рівня, зокрема:

- 1) обов'язкове встановлення зв'язку між суб'єктами взаємодії;
- 2) спільне виконання завдань та визначених функцій;
- 3) компетенційний рівень суб'єктів взаємодії в ієрархії влади;
- 4) узгодженість взаємодії з метою діяльності суб'єктів, а також визначеність часу, місця, методів та форм такої взаємодії;
- 5) наявність нормативної бази [29, с. 177].

Форми реалізації, як зазначає у своєму дослідженні О. Труш, характеризуються не тільки власними особливостями, але й «накладаються» одна на одну, проте при цьому має зберігатися певний баланс взаємодії ключових інститутів. У стратегічному плані стоїть завдання створення цивілізованої системи взаємодії влади і бізнесу із взаємною підтримкою, високим рівнем довіри і збігом стратегічних інтересів у розв'язанні найважливішої історичної проблеми – становленні України як цивілізованої, сучасної, ефективної, культурної та високорозвиненої країни [30].

Переважна частина науковців вважають, що партнерство влади та приватного сектору потрібно розглядати саме з категорії форми такої взаємодії [31], і тому останні виділяють три найбільш важливих форми партнерства:

– економічне партнерство. Зазначена форма передбачає здійснення спільної підприємницької чи господарської діяльності суб'єктами взаємодії, яка досягається шляхом використання ресурсів приватного сектору, та має на меті отримання прибутку;

– метою правового партнерства є спільна діяльність в організації процесу регулювання взаємодії з боку держави. Для досягнення цього приватний сектор

взаємодії може залучатися до робочих груп та брати участь в розробці законопроектів, сприяти створенню організацій із залученням відповідних фахівців органів державної влади чи місцевого самоврядування, а також використовувати у своїй діяльності інші, не заборонені законом форми і методи державного впливу на розвиток взаємодії, та окремо бізнесу;

– організаційне партнерство, на думку науковців, полягає саме в участі однієї із сторін взаємодії у структурних підрозділах іншого суб'єкта взаємодії. Для прикладе, це може бути участь представників бізнесу в органах влади, або участь представників влади в органах корпоративного управління підприємницької структури [32].

В свою чергу, згідно з теорією управління, Ж. Завальна виділяє лише дві форми взаємодії – організаційні та правові. Організаційні форми – це проведення спільних заходів, засідань, зустрічей тощо. Правові форми регулювання відносин взаємодії передбачені в законодавстві здебільшого імперативними формами. У цьому випадку договір виступає основою правової форми регулювання взаємодії, що пояснюється тим, що прийняття важливого рішення для суб'єктів взаємодії обов'язково повинно бути здійснено шляхом спільного волевиявлення. Саме зацікавленість в отриманні загально необхідного результату та спільне волевиявлення сторін й зумовлюють договірну природу спільної діяльності цих органів. Разом з тим, взаємодія може встановлюватися і врегульовуватися як у поступових погоджувальних діях, так і підписанням одного документа. Як правило, вказаним відносинам повинно передувати прийняття координуючим суб'єктом відповідного рішення [29, с. 177].

Взаємодія держави та бізнесу протягом останніх років стала рушійною силою модернізації інфраструктури в багатьох країнах світу. Така взаємодія заснована на ефективних формах співпраці між державним та приватним партнером, дає змогу підвищувати рівень інвестиційної привабливості в окремих регіонах, знизити витрати під час реалізації інфраструктурних проектів, підвищити рівень якості надання інфраструктурних послуг.

Державно-приватне партнерство як така форма взаємодії є відносно новим явищем для України, проте у світовій практиці воно набуло широкого вжитку і доводить свою ефективність [33, с. 186]. Термін «державно-приватне партнерство» з'явився у США спочатку у зв'язку з упровадженням спільного фінансування освітніх програм із державного та приватного секторів, а згодом, у 1950-х роках, – для такого ж фінансування комунальних послуг. Проте, більш широкого контексту цей термін набуває в 1960-х роках для позначення співпраці партнерів із державного і приватного секторів у процесі оновлення міст, розвитку інфраструктури територій та надання соціальних послуг [34].

В останні роки в нашій країні набуває свого поширення державно-приватне партнерство. Останнє стає однією з найбільш ефективних форм взаємодії влади та бізнесу у вирішенні багатьох, в тому числі інфраструктурних проблем регіонів. Вчені-економісти по-різному обґрунтовують це поняття.

Так, Варнавський В.Г. вважає, що в сучасному розумінні партнерство держави і приватного сектора являє собою інституційний та організаційний альянс між громадською владою і приватним бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних, суспільно значущих проектів у широкому спектрі діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості до забезпечення суспільних послуг [35].

На думку Ю.А. Халімовського, державно-приватне партнерство можна визначити як взаємовигідну співпрацю публічного та приватного суб'єктів для цілей одночасного отримання прибутку і досягнення суспільно корисних цілей у галузях економіки, засноване на з'єднанні грошових та інших вкладів партнерів і такому розподілі ризиків, який допускає часткове звільнення приватного суб'єкта від підприємницьких ризиків [36, с. 25].

Як стверджують А.С. Музиченко та А.Л. Бержанір, державно-приватне партнерство – це добровільне, публічне, юридично оформлене взаємовигідне співробітництво держави і приватного сектора, засноване на консолідації та об'єднанні ресурсів або інших внесків сторін, поділі в заздалегідь визначених

пропорціях прав, обов'язків, ризиків, результатів, а також засноване на врахуванні інтересів сторін і спільної координації зусиль з метою ефективної реалізації в різних галузях проектів, що мають істотне значення для суспільства [37, с. 103].

У свою чергу, вчений О.А. Герасименко вважає, що державно-приватне партнерство – це кооперація та інтеграція держави та приватного сектора на основі об'єднання матеріальних і нематеріальних ресурсів переважно в сферах, для яких характерна не ефективність державного управління [38, с. 11].

Законодавцем у Законі України «Про державно-приватне партнерство» визначено, що державно-приватне партнерство – це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом [27].

З викладеного можемо зробити висновок, що співробітництво між владою та юридичними особами, до складу яких не відносяться державні та комунальні підприємства, установи та організації, що здійснюється на основі договору, слід розуміти як державно-приватне партнерство.

Досліджуючи наукові бачення щодо визначення поняття «державно-приватне партнерство», можна виділити ряд його основних ознак, наявність яких дозволяє відрізнити цей механізм взаємодії від інших форм взаємодії влади та бізнесу. Так, відповідно до ч. 3 ст. 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство», його ознаками є: 1) створення та/або будівництво (нове

будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт та технічне переоснащення) об'єкта державно-приватного партнерства та/або управління (користування, експлуатація, технічне обслуговування) таким об'єктом; 2) довго тривалість відносин (від 5 до 50 років); 3) передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; 4) внесення приватним партнером інвестицій в об'єкт державно-приватного партнерства [27].

Крім цього, науковцями визначено й інші ознаки державно-приватного партнерства, а саме:

- 1) його сторонами є держава і бізнес;
- 2) їх взаємодія здійснюється на юридичній основі, має правове закріплення;
- 3) взаємодія має рівноправний характер та довгострокову перспективу;
- 4) чітко виражена публічно-суспільна спрямованість [39, с. 148].

І. С. Біла, крім зазначеного, до ознак державно-приватного партнерства також відносить поєднання ресурсів державного і підприємницького секторів для досягнення спільної мети [40].

Таким чином, основними ознаками державно-приватного партнерства, які його відрізняють від інших форм взаємодії є:

- 1) його сторонами є держава і бізнес;
- 2) під час реалізації державно-приватного партнерства приватному партнеру передається певна частина ризиків за виконану роботу;
- 3) взаємодія має правове закріплення;
- 4) обов'язкове внесення приватним партнером у спільний об'єкт державно-приватного партнерства певних інвестицій;
- 5) взаємодія має рівноправний характер;
- 6) довго тривалість відносин;
- 7) чітко виражена публічно-суспільна спрямованість.

Резюмуючи викладене, приходимо до висновку, що в умовах сьогодення існує необхідність ефективного об'єднання спільних зусиль для впровадження нових механізмів взаємодії влади і бізнесу. Саме ефективна взаємодія влади та бізнесу, спрямована на інтенсивний розвиток суспільства, здатна стати базисом політичної та економічної стабільності в суспільстві. Належний рівень взаємодії влади та бізнесу повинен передбачати формування «зрозумілої політики» із залученням приватних структур до підготовки та прийняття рішень про співпрацю держави та бізнесу, бути зрозумілою для суб'єктів взаємодії, враховувати їх інтереси, створювати сприятливі умови для розвитку та функціонування як державних інституцій, так і бізнесу.

В ході проведеного дослідження з'ясовано, що особливостями взаємодії влади та бізнесу є те, що: взаємодія регулюється нормами адміністративного права, визначається потребами та інтересами сторін, суспільства та держави; характерним є узгодженість дій під час планування спільних заходів; взаємна відповідальність.

Тому сприяння розвитку взаємодії влади і бізнесу в Україні є однією із пріоритетних умов становлення дійсно соціальної, демократичної та правової держави.

1.2. Мета, принципи та завдання взаємодії влади та бізнесу в Україні

На даний час в Україні відбувається процес становлення взаємодії влади та бізнесу, ефективна співпраця яких можлива лише за умови визначення спільної мети, завдань та принципів такої взаємодії. Головною метою взаємодії влади та бізнесу є одночасне отримання прибутку і досягнення суспільно корисних цілей у різних галузях суспільного життя. Однак, досягнення поставленої мети є неможливим без вивчення та розуміння основних теоретичних засад взаємодії влади та бізнесу в Україні. Таким чином, для комплексного та всебічного дослідження мети, принципів та завдань взаємодії

влади та бізнесу в Україні, спершу доцільного дослідити основоположні засади (принципи) такої діяльності. Саме розуміння мети взаємодії влади та бізнесу в Україні дозволить чітко визначити її завдання, принципи та заходи, які буду вживатися під час вказаної взаємодії.

Взаємодія влади та бізнесу має відповідну мету та завдання. Так, у тлумачному словнику В.І. Даля зазначено, що мета – це кінцеве бажання, прагнення, намір, того хто намагається досягти. Без мети нічого не роблять [41]. На думку В.М. Грищенка, мета становить не що інше, як ідеально бажаний результат, на досягнення якого спрямована діяльність суб'єкта. Тобто мета – це образ, інформаційна модель бажаного результату [42, с. 115].

З філософської точки зору «мета» – це уявна і бажана майбутня подія чи стан, здійснення яких є проміжним причинним кроком на шляху до мети, що є своєрідним уявленням результату нашої дії [43]. Як вказує А.І. Екімов, мета в праві виступає як загальна ціль регулювання всього комплексу даних суспільних відносин: у нормах, інститутах, галузях права [44, с. 56].

Ю.С. Назар вважає, що метою взаємодії є досягнення між її суб'єктами оптимального рівня організаційних зв'язків, що дозволить більш ефективно здійснювати нейтралізацію, блокування та усунення причин і умов правопорушень [45, с. 2]. Під метою взаємодії Ю.М. Ратишевський розуміє ефективно і раціональне вирішення загальних завдань, що виникають у процесі функціонування державних органів [46, с. 13].

Варто звернути увагу на те, що правильно сформульована мета діяльності здатна раціоналізувати розвиток керуючої систем, а також ефективність чи здатність вплинути на керовану систему [47].

Проаналізувавши підходи до розуміння поняття «мети», приходимо до висновку, що мета взаємодії влади та бізнесу є кінцевим результатом, для досягнення якого виконуються відповідні дії. Аналіз наукової літератури та адміністративного законодавства дає можливість визначити, що метою взаємодії влади та бізнесу в Україні є:

- 1) швидка реалізація найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів;
- 2) одержання прибутку;
- 3) досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу;
- 4) задоволення суспільних потреб;
- 5) створення додаткових робочих місць;
- 6) підвищення рівня економічних та соціальних умов;
- 7) розвиток бізнесу;
- 8) створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Для досягнення визначеної мети суб'єктам взаємодії необхідно вирішити певне коло завдань, які виникають в результаті такої взаємодії. У «Новому тлумачному словнику української мови» вказано, що «завдання» – це: 1) визначений, запланований для виконання обсяг роботи; 2) мета, замисел» [48]. З етимологічної точки зору «завдання» – це те, що потребує виконання, вирішення [49, с. 175]. На відміну від цілей, завдання визначаються максимально чітко та конкретно. Вони повинні відповідати за критеріями, за якими оцінюється реальний стан якості ведення бізнесу.

Враховуючи викладене, завданнями у сфері взаємодії є конкретні шляхи вирішення проблемної ситуації. Завдання завжди виходить з мети і є засобом її реалізації. Таким чином, для досягнення загальної мети взаємодії перед владою та бізнесом виникають такі завдання:

- 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій;
- 2) ефективне управління майном;
- 3) сприяння розвитку підприємництва;
- 4) здійснення державної регуляторної політики;

- 5) забезпечення необхідного рівня соціальної захищеності, надання робочих місць, гідної заробітної плати;
- 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу;
- 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості;
- 8) захист економічних інтересів української економіки;
- 9) підтримка конкуренції.

Переходячи до безпосереднього дослідження принципів взаємодії влади та бізнесу, слід для початку коротко дослідити підхід до розуміння принципів у вітчизняній науковій доктрині. Наприклад, О.М. Бандурка досліджуючи цю проблематику, розглядав принципи права як об'єктивно зумовлені основоположні засади, які відображають сутність законів, соціальні потреби, цінності, а також закономірності суспільного розвитку, мають своє вираження в юридичних актах у вигляді керівних правил і норм поведінки, й визначають вимоги до системи, структури, організації та процесу управління [50, с. 39–40].

Відповідно до загальноприйнятого розуміння принципів права, вказане поняття необхідно розуміти, як керівні засади, які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин [51, с. 34]. Ю.П. Битяк пропонує розуміти під принципами права об'єктивно зумовлені, вихідні, керівні та основоположні засади, на підставі яких формується й функціонує система права кожної окремої галузі. Як справедливо зазначає вчений принципи права можуть існувати та мати значення для встановлення правового регулювання тільки при систематичному їх застосуванні при вчиненні активного регулювання правовідносин, що виникають у суспільстві. Вказані керівні ідеї не можуть існувати поза межами активного правозастосування у реальному суспільному житті [52, с. 33].

Як справедливо зазначає А.М. Колодій, принципи – це явища, що забезпечують єдність правових процесів, форм, теорій, ідей і концепцій, а також пов'язують право з політикою, економікою, духовним життям суспільства [53, с. 3]. Н.І. Дідик стверджує, що об'єктивна реальність є

джерелом формування принципів, які в свою чергу являють собою результат узагальнення людьми об'єктивно діючих законів та закономірностей, властивих їм загальних рис, характерних ознак, які й визначають зміст такої діяльності [54, с. 93].

У своєму дослідженні з державного управління Г. Атаманчуком вироблено загальні вимоги, яким повинні відповідати принципи права. Зокрема, автор вказує, що останні мають відображати головні, пріоритетні, об'єктивні та сталі закономірності, які виникають в процесі регулювання суспільних відносин, останні повинні бути загальними та відображати своєрідність та винятковість [55, с. 188].

Зважаючи на те, що принцип у будь-якій діяльності є основоположною ідеєю, що пронизує систему будь-яких знань і субординує їх [56, с. 302], то пропонуємо під принципами взаємодії влади і бізнесу розуміти основні засади, ідеї, положення, що існують об'єктивно, можуть бути закріплені в актах чинного законодавства України та визначають вимоги до системи, структури, організації та процесу взаємодії суб'єктів під час здійснення діяльності та ґрунтуються на соціальних потребах населення у вказаному напрямі діяльності.

Значення принципів полягає в тому, що вони:

- 1) є першоджерелом, що обумовлює порядок здійснення, ефективність, спрямованість і причинність взаємодії влади та бізнесу;
- 2) є гарантіями забезпечення прав і свобод людини та громадянина; синхронізують систему правових норм і забезпечують узгодженість правових інститутів;
- 3) вважаються юридичною базою для тлумачення правових норм і вирішення суперечливих питань, сприяючи правильному правозастосуванню;
- 4) є вихідними положеннями для вдосконалення окремих правових інститутів, розвитку процесуальної форми й процесуальних гарантій діяльності.

Оскільки принципи адміністративного права є похідними від принципів права взагалі, то їм притаманні такі риси: універсальність, нормативність,

формальна визначеність, обов'язковість, системність, рівнозначність, об'єктивність та стабільність [57, с. 17].

З викладеного можна зробити висновок, що значення принципів полягає в тому, що в них відображається загальна спрямованість і демократичні риси права, його основні інститути і галузі, що дає можливість з'ясувати суть всіх норма права, їх суспільну спрямованість і характер в цілому, а також кожної норми окремо.

Розвиток теоретичних положень адміністративно-правової науки України щодо основоположних засад адміністративного права, для визначення внутрішньої структури та зовнішніх функціональних зв'язків досліджуваного поняття, вимагає проведення їх класифікації. У філософських джерелах поняття «класифікація» розуміється як застосування поділу понять або необхідної сукупності поділів, що призначене для постійного використання в будь-якій науці або галузі практичної діяльності [58, с. 207].

Ієрархічність побудови суб'єктів адміністративного права та їх відносин; підзаконність діяльності; функціонально-спеціалізований характер діяльності; участь громадян та їх об'єднань у державному управлінні; здійснення владних повноважень професійним, спеціально створеним апаратом і його службовцями відніс до принципів адміністративного права саме Ю.О. Тихомиров [59, с. 37]. Науковець Ю.Н. Старілов класифікуючи принципи адміністративного права, виділяє 2 категорії: конституційні та організаційно-функціональні принципи вказаної галузі права. До першої групи конституційних принципів останній відносить принципи законності; пріоритету прав і свобод людини і громадянина, єдність системи державної влади; поділу законодавчої, виконавчої та судової влади; забезпечення права громадян на участь у державному управлінні; ефективності управління; рівності громадян перед законом; гуманізму. До іншої групи відносить принципи єдності основних вимог, що пред'являються до державного управління; підконтрольності та підзвітності державних органів і державних службовців; гласності у здійсненні

державного управління; відповідальності державних органів; професіоналізму та компетентності державних службовців при здійсненні державного управління [60, с. 67].

Зберігається тенденція «подвійної» класифікації принципів адміністративного права і в сучасних доктринальних джерелах. Так, у підручнику «Адміністративне право» за загальною редакцією Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй, принципи адміністративного права класифіковано залежно від аспектів відтворення виконавчої діяльності держави, що свідчить про те, що розподіл здійснювався не на особливі і незалежні одна від одної категорії. У зв'язку з цим, виділено внутрішні принципи адміністративного права, до яких віднесено верховенство права, відповідність адміністративних норм права положенням Конституції України, спеціалізацію, тощо, та зовнішні принципи формування і функціонування адміністративного права, які, у свою чергу, з урахуванням положень теорії права поділено на загально-соціальні (рівність, свобода, гуманізм, справедливість) і спеціально-галузеві (служіння державної адміністрації суспільству та людині, обмеження втручання органів виконавчої влади в громадянське і особисте життя людини, баланс державних органів влади та органів місцевого самоврядування) [52].

Таким чином, з огляду на запропоновану класифікацію можна помітити тенденцію поділу принципів адміністративного права на загальні і спеціальні, яка зберіглася з минулих років, однак із подальшим поділом останніх на загально-соціальні і спеціально-галузеві [61, с. 175–176].

Крім цього, у наукових джерелах зустрічаються пропозиції класифікувати принципи права на загальні і спеціальні [60], загальні та функціонально-управлінські [62], загальні та власні [63] тощо. Зокрема, загальними є принципи, які розроблені загальною теорією права та мають фундаментальне значення, у той час як спеціальні – притаманні окремим складовим адміністративного права.

Таким чином, проаналізувавши підходи до класифікації основоположних засад адміністративного права, можна простежити тенденцію до врахування змін у складових адміністративного права, що зумовлює появу нових категорій принципів адміністративного права (наприклад, принципи взаємодії публічної адміністрації з приватними особами, принципи адміністративного судочинства, принципи адміністративної процедури тощо). Можна помітити, що визначення поняття та складових загальних принципів адміністративного права здебільшого збігається, а от позиції щодо спеціальних досить часто різняться, що є результатом стрімкого розвитку адміністративного права та його складових елементів. До того ж, аналіз класифікацій принципів адміністративного права дає можливість стверджувати про остаточну «сервісну» зорієнтованість держави в особі органів публічної адміністрації, її «служіння» інтересам особи [61, с. 176].

Т.О. Коломоєць та П.О. Баранчик у монографії «Принципи адміністративного права» підсумовують, що в сучасній доктрині адміністративного права існує велика кількість критерії та напрямів розподілу принципів адміністративного права на відповідні категорії, у зв'язку з чим виникає необхідність в узагальненні всіх підходів до класифікації, що дозволило б надати характеристику сучасним складовим предмета адміністративного права та можливість подальшого врахування основ цієї галузі права. Крім цього здійснюючи класифікацію принципів адміністративного права на загальні, принципи його підгалузей та інститутів, можливо з'ясувати реальний потенціал та ресурс кожного з виокремлених принципів адміністративного права, провести їх уніфікацію, визначити систему, розташування, тощо [64, с. 169].

Законодавцем у ст. 3 Закону України «Про державно-приватне партнерство» закріплено, що основними принципами здійснення державно-приватного партнерства є:

- 1) рівність перед законом державних та приватних партнерів;

2) заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;

3) узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;

4) забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера;

5) незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру;

6) визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства;

7) справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;

8) визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом [27].

В свою чергу, В.Г. Варнавский зазначає, що механізм взаємодії держави, бізнесу й суспільства базується на оптимальному використанні таких системних принципів:

1) досягненні консенсусності інтересів влади, бізнесу й суспільства під час суспільної дискусії з ідентифікації основних напрямів економічної й соціальної стратегії держави;

2) інституціоналізації взаємовідносин підприємницьких структур, суспільства й органів влади через зміцнення ролі інститутів громадських рад, лобіюючих структур, саморегулюючих організацій підприємців, реалізацію соціальних і добродійних програм;

3) участі бюджетоутворюючих і крупних фірм у соціально-економічному житті місцевої громади через інститут державно-приватного партнерства та інші моделі партнерства;

4) транспарентності відносин держави й бізнесу;

5) демократизації процесів ухвалення стратегічних рішень;

6) диверсифікації соціальної відповідальності бізнесу і влади [65].

На думку Л. Соколів, повноцінна співпраця влади та бізнесу потребує дотримання ряду принципів, до яких відноситься: 1) забезпечення об'єктивності та неупередженості судової системи у справах захисту прав власності; 2) боротьба зі спробами використання державного апарату в цілях реалізації приватних інтересів в процесі економічної конкуренції; 3) дотримання рівних умов інвестування для всіх категорій інвесторів та ін. [66, с. 157].

У таких умовах вартою уваги є й точка зору Я.А. Жаліла, який стверджує, що ефективна економічна співпраця держави та бізнесу має базуватися на таких основних засадах:

1) має відбуватися поступова еволюція від соціального до економічного діалогу, яка повинна супроводжуватися розширенням кола суб'єктів – учасників співпраці, об'єктів – питань для вирішення спільними зусиллями;

2) соціальний діалог має враховувати умови функціонування бізнесу, оскільки основною причиною обмеження дієвості соціального партнерства нині є надмірне звуження сфери співпраці, яка переважно не виходить за рамки соціально-трудова відносин;

3) відповідальність перед бізнесом за створення умов для зміцнення конкурентно спроможності національних компаній, заохочення їхнього розвитку має нести держава;

4) участь бізнесу в реалізації різноманітних програм, пов'язаних із задоволенням суспільних потреб, ініціативне перевищення цих стандартів в окремих сферах;

5) бізнес має бути суспільно відповідальним, тобто сприяти поліпшенню становища у сфері оплати та умов праці;

6) держава має бути гарантом стабільних та прозорих умов, в яких працює та отримує прибуток бізнес;

7) для сучасного типу бізнесу головною конкурентною перевагою є людський капітал, а відтак, він орієнтований на підвищення вартості робочої сили і йому об'єктивно притаманний високий рівень соціальної [67].

Таким чином, з урахуванням наукових позицій, пропонуємо умовно розділити принципи взаємодії влади та бізнесу за їх деталізацією та впливом на суспільні відносини на загально-соціальні принципи та спеціально-юридичні принципи [68], а також більш детально розглянути вказані вид. На нашу думку, до першої категорії принципів доцільно відносити принципи, які безпосередньо впливають на реалізацію взаємодії влади та бізнесу, у той же час не стосуються її правового регулювання. Зокрема, загально-соціальні принципи включають принципи:

1) рівності перед законом держави та бізнесу. Вказана конституційна засада гарантує суб'єктам взаємодії однакові можливості для реалізації прав, свобод і законних інтересів, покладення рівних обов'язків, недопустимість дискримінації. До основних напрямів реалізації цієї засади є: наявність системи адміністративно-правових норм, які забезпечують реалізацію рівності перед законом і судом суб'єктів взаємодії влади та бізнесу; чітке втілення ідеї рівності в реалізацію механізму взаємодії; підвищення рівня правової культури, подолання правового нігілізму;

2) узгодження інтересів влади та бізнесу з метою отримання взаємної вигоди. Враховуючи, що інтереси суб'єктів є найважливішою рушійною силою розвитку індивіда, суспільства та держави, забезпечення їх узгодження вимагає уважного ставлення до з'ясування того, чиї інтереси зачіпає та чи інша проблема та пропонувати способи її вирішення. Ефективність взаємодії визначається ступенем максимального задоволення інтересів всіх її суб'єктів.

Проте не слід забувати, що пріоритети мають загальнонаціональні інтереси. У той же час, в Україні із цим існують певні проблеми, адже для українського суспільства характерні настрої міжгрупової і міжособистісної недовіри, плинність та неусталеність соціальної структури, що вкрай ускладнює узгодження групових інтересів із загальнонаціональним через нечіткість першої із цих двох категорій [69, с. 182];

3) відкритості та прозорості. Вказане означає, що держава повинна розділяти з бізнесом ризики, які виникають у зв'язку з новими ініціативами, повинна забезпечувати прозорість у проголошенні пріоритетних напрямів до яких може приєднатися бізнес, а також виявляти ініціативу приватного сектору, орієнтуючись на національні пріоритети, у разі його неможливості приєднатися до загальнодержавних ініціатив. Роль бізнесу в підготовці та прийнятті рішень державними органами влади залежить від рівня його поінформованості. Тому, належна реалізація принципу прозорості значно розширює можливості взаємодії влади та бізнесу, забезпечує громадський контроль за їх діяльністю, виступає дієвим механізмом боротьби з негативними суспільними явищами, які, нажаль, мають місце (корупція);

4) взаємної відповідальності. Як слушно з цього приводу зауважено Л.В. Міщенко принцип взаємної відповідальності є важливим конституційним принципом легітимності державної влади. Цей принцип засвідчує, передусім, відповідальність держави, яка сприяє зміцненню довіри людини до публічної влади. Держава та всі її органи визнають пріоритет права, підкоряються праву і правовому закону, не можуть знехтувати його приписами і несуть політичну, юридичну і моральну відповідальність перед народом за невиконання взятих на себе обов'язків [70, с. 545]. Цей принцип також передбачає відповідальність перед державою й іншого суб'єкта взаємодії – бізнесу.

Спеціально-юридичні принципи взаємодії влади та бізнесу покликані деталізувати та уточнювати загально-соціальні принципи, забезпечують чітку та детальну конкретизацію взаємодії, надають змогу відобразити сутність,

призначення та цінність взаємодії влади та бізнесу. До таких основних принципів ми відносимо:

1) принцип відповідності потребам суспільства. Вказана засада покликана забезпечити врахування основних потреб та закономірностей на момент виникнення потреби в спільній діяльності влади та бізнесу. При цьому повинні бути враховані інтереси всіх суб'єктів взаємодії та суспільства;

2) принцип суспільної відповідальності, який повинен сприяти поліпшенню становища соціальної, економічної сфери, а також сприяти ефективному розвитку підприємництва, збільшенню робочих місць, розвитку окремих регіонів та держави в цілому. Характерною особливістю цього принципу є те, що суспільна відповідальності досягається через прагнення суб'єктів до досягнення загального інтересу, а не через загрозу санкцій;

3) принцип врахування досвіду іноземних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу. Переїняття та запровадження позитивного міжнародного досвіду сприятиме ефективному запровадженню механізмів взаємодії влади та бізнесу. Зазначене сприятиме уникненню певних помилок, які можуть викликати недосконалість в сфері взаємодії, як наслідок, мінімізуватимуть неефективне правове регулювання вказаного напрямку. Цей принцип також потребує врахування міжнародного досвіду й під час розроблення та впровадження нормативно-правових актів, які регулюють механізм взаємодії влади та бізнесу в Україні, що в свою чергу забезпечить відсутність негативного досвіду при подальшому врегулюванні аналогічних відносин;

4) принцип результативності. Вказана засада покликана чітко відображати мету взаємодії влади та бізнесу і її завдання. Практична реалізація цього принципу повинна забезпечувати отримання результату, відповідного цільової орієнтації процесу, діяльність повинна бути позитивною для суб'єктів. Правильна орієнтація взаємодії є необхідною умовою отримання відповідних результатів.

Підсумовуючи, необхідно зробити висновок, що на даний час в Україні проходить процес інституційного розвитку взаємодії влади та бізнесу. Їх співпраця можлива лише за умови визначення спільної мети і завдань, методів такої діяльності, які в своїй сукупності служать для розвитку суспільства та держави. У ході дослідження встановлено, що метою взаємодії влади та бізнесу в Україні є кінцевий результат, для досягнення якого виконуються відповідні дії. З'ясовано, що для досягнення мети суб'єктам взаємодії необхідно вирішити певне коло завдань.

Під принципами взаємодії влади і бізнесу запропоновано розуміти основні засади, ідеї, положення, що існують об'єктивно, можуть бути закріплені в актах чинного законодавства України та визначають вимоги до системи, структури, організації та процесу взаємодії суб'єктів під час здійснення діяльності та ґрунтуються на соціальних потребах населення у вказаному напрямі діяльності.

Вся діяльність суб'єктів взаємодії повинна ґрунтуватися на чітко визначених принципах: рівності перед законом, узгодження інтересів, відкритості та прозорості, взаємної відповідальності, відповідності потребам суспільства, суспільної відповідальності, результативності та принципу врахування досвіду іноземних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу.

1.3. Сутність та особливості бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання

На даному етапі становлення та розвитку України як високорозвиненої, дійсно правової, соціальної та демократичної держави, особливого значення набуває формування та розвиток бізнесу, оскільки саме бізнес є рушійною силою такого розвитку. У зв'язку з цим, останнім часом в Україні все більше запроваджуються активні процеси в правовій площині регулювання

підприємницької діяльності. Зазначене також пояснюється тим, що бізнес як невід'ємний атрибут ринкового господарства, є тією рушійною силою економічного та соціального розвитку суспільства, який покликаний стимулювати високу продуктивність праці, отримання прибутку і, як наслідок, задовольняти потреби суспільства. Тому, його ефективне адміністративно-правове регулювання є одним із пріоритетних завдань держави, яка, застосовуючи всебічні заходи регулюючого впливу, впливає на створення сприятливих умов для розвитку бізнесу в інтересах суспільства і держави загалом.

Питання адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності та правового забезпечення контролю за діяльністю бізнес-структур в Україні було предметом наукових досліджень таких вчених, як: О.М. Бандурка, О.О. Бандурка, О.І. Баранівський, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, Л.К. Воронова, О.П. Віхрова, С.С. Вітвіцького, М.І. Геєць, В.М. Гаращука, О. В. Джафарова, О.П. Дзісяк, М.М. Єрмошенко, М.І. Камлик, Т.Є. Когановська, А.Т. Комзюк, М.В. Куркін, М.Н. Курко, М.П. Кучерявенко, О.В. Покатаєва, С.М. Попова, В.П. Петков, Л.А. Савченко, В.М. Селиванова, О.Ю. Синявська, В.В. Сопко, І.Б. Стефанюка, В.О. Шевчука, О.П. Угровецький, Н.П. Фліссак та інші.

На актуальність дослідження адміністративно-правового регулювання бізнесу в Україні звертає увагу й О.М. Балинська. Так, остання наголошує на тому, що постійна взаємодія влади і бізнесу є необхідною умовою політичної стабільності й процвітання кожної держави, у тому числі й України, акцентує, що успішними бувають лише спільні зусилля [71, с.7].

Справедливо відмічає О.М. Бандурка про те, що від ефективності взаємодії залежить забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини та інтересів суспільства і держави. Тому в умовах формування нових принципів управлінських відносин питання забезпечення взаємодії можуть вважатися одними з найважливіших для побудови демократичної держави європейського зразку. Адже саме взаємодія сприятиме ефективному

вирішенню питань як державного, так і місцевого значення, сприятиме забезпеченню реалізації конституційних прав людини і громадянина, створенню умов для забезпечення необхідних потреб людини, її законних інтересів, інтересів всього суспільства з одночасною реалізацією суспільно значимих завдань [72, с. 224–225] тощо.

Проте, на сьогодні адміністративно-правове регулювання бізнесу знаходиться на стадії свого розвитку та потребує свого доповнення. Зазначене пояснюється тим, що, питання саме взаємодії влади та бізнесу висвітлено у вітчизняному законодавстві досить фрагментарно, в загальних рисах, без відповідної конкретизації. З огляду на вивчення бізнесу в юридичному аспекті, потребує з'ясування самих понять «бізнес» та «адміністративно-правове регулювання», дослідженням якого займаються різні науковці. Так, у загальному значенні регулювати – це упорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам / системі [73, с. 1207]. Відповідно під правовим регулюванням розуміють упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону та розвиток, здійснювані державою за допомогою права і сукупності правових засобів [74, с. 488]. В.М. Сирих зазначає, що регулювання – це діяльність держави і суспільства, яка здійснюється у процесі підготовки і прийняття норм права, їх реалізації у конкретних відносинах і застосування державного примусу до правопорушників з метою досягнення стабільного правопорядку у суспільстві [75, с. 133].

Наприклад, С.В. Бобровник визначає правове регулювання як логічний процес, що складається з певних елементів: предмету правового регулювання; способів правового регулювання суспільних відносин; механізмів правового регулювання [76]. Зокрема, О.Ф. Скакун під правовим регулюванням розуміє здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону і

розвиток [77]. Наприклад, інший науковець Ю.В. Кривицький вбачає у правовому регулюванні процес дії права на суспільні відносини [78].

Заслуговує на увагу і думка В.М. Корельського і В.Д. Перевалова, що правове регулювання – це цілеспрямований вплив на поведінку людей і суспільних відносин за допомогою правових (юридичних) засобів [79, с. 257].

В свою чергу О.М. Мельник доходить висновку, що державно-владний вплив на суспільні відносини, який здійснюється всією системою юридичних засобів з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку, потрібно розуміти як правове регулювання [80].

Проаналізовані визначення свідчать про відсутність єдиного погляду на зміст та структурні елементи цього процесу. У той же час, об'єднуючим фактором є бажання переважної більшості авторів довести динамічні властивості цього процесу – активну, цілеспрямовану дію органів державної (виконавчої) влади, що мають впорядкувати суспільні відносини у певній сфері публічного адміністрування [81, с. 147]. Отже, формуючи власну дефініцію адміністративно-правового регулювання бізнесу в Україні, слід враховувати динамічні елементи цього процесу, що умовно має реалізовуватися за формулою «дія – суб'єкт – мета». Враховуючи розглянуті підходи, адміністративно-правове регулювання бізнесу – це закріплена нормами адміністративного права спеціально-юридична система правових засобів, а також процесів і станів, які виникають під час здійснення діяльності з отримання прибутку, в результаті впливу на них адміністративно-правових норм.

Досліджуючи багатоманітні наявні у науці визначення адміністративно-правового регулювання, І.М. Шопіна слушно стверджує, що вони базуються на різних підходах до сутності правового регулювання як узагальненої категорії, а ці підходи, у свою чергу, обумовлені різними концепціями праворозуміння. Тому, розглянути феномен правового регулювання в нормативно-юридичному, діяльнісному, інституційному, соціальному та інших аспектах, можливо за

рахунок виділення найбільш загальних закономірностей кожного підходу, при цьому кожен із них може бути ефективно використаний для вирішення конкретних завдань, які стоять перед певним дослідником [82, с. 19].

Для повного розуміння адміністративно-правового регулювання необхідно зупинитися та визначити його ознаки. Так, Р.В. Ігонін стверджує, що властивими ознаки адміністративно-правового регулювання є те, що:

- 1) воно є засобом впливу держави на суспільні відносини;
- 2) здійснюється за допомогою правових засобів, які складають механізм адміністративно-правового регулювання;
- 3) метою є впорядкування державно-владних відносин;
- 4) установлює права й обов'язки учасників адміністративно-правових відносин. Отже, на думку автора, адміністративно-правове регулювання є діяльністю держави щодо впорядкування та регламентації суспільних відносин за допомогою норм права [83, с. 71].

У свою чергу, теоретики права В.С. Грекул та Ю.А. Ведерніков зазначають наступні ознаки механізму адміністративно-правового регулювання:

- 1) є складовою механізму соціального регулювання;
- 2) об'єднує всі явища правової діяльності (засоби, способи, форми);
- 3) є взаємопов'язаною та взаємодіючою системою;
- 4) є рушійною категорією, який служить для введення в дію окремих елементів права;
- 5) наслідком є встановлення правопорядку в суспільстві [84, с. 91].

З огляду на викладене, вважаємо, що всі наведені ознаки адміністративно-правового регулювання умовно можна поділити на загальні та спеціальні. Зокрема, саме загальні ознаки адміністративно-правового регулювання бізнесу в Україні відображають його універсальні властивості в сфері взаємодії влади та бізнесу як певного процесу. Зокрема, якщо звернутися

до наукового доробку дослідження вказаної проблеми, бачимо, що деякі вчені дотримуються позиції, що адміністративно-правове регулювання є:

- 1) різновидом соціального регулювання;
- 2) здійснюється за допомогою системи норм права;
- 3) за його допомогою регулюються суспільні відносини, які в свою чергу, набувають певної правової форми(зазначене пояснюється тим, що в нормах права закріплюється міра можливої або належної поведінки);
- 4) метою є задоволення прав, свобод, законних інтересів суб'єктів права;
- 5) завжди пов'язане з реальними (конкретними)відносинами [79, с. 271].

У свою чергу, спеціальні ознаки адміністративно-правового регулювання бізнесу в Україні відображають особливості його об'єкту (у контексті нашого дослідження це є бізнес). До таких ознак ми відносимо те, що вони: 1) мають свій вираз у прийнятті органами державної влади нормативно-правих актів, предметом регулювання яких є взаємодія владних структур та бізнесу, визначення їх взаємних прав та обов'язків, відповідальності; 2) характеризуються динамічністю, що пояснюється постійним впливом на об'єкт правового регулювання, а також метою упорядкування, закріплення, охорони та розвитку на суспільні відносини.

Для визначення сутності та особливостей бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання, вважаємо за необхідне, крім визначення поняття адміністративно-правового регулювання бізнесу, також навести наукові позиції визначення складових елементів його механізму та визначити серед них місце об'єкту, на який спрямоване таке регулювання.

Завдяки механізму адміністративно-правового регулювання можливо представити весь процес правового регулювання в системно-динамічному вигляді, розкрити взаємозв'язок всіх його елементів та їх взаємодію між собою, сформулювати та розкрити його структуру. До складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносяться: норми адміністративного права та їх зовнішнє вираження – джерело права; публічну адміністрацію;

принципи діяльності публічної адміністрації; індивідуальні акти публічної адміністрації; адміністративно-правові відносини; форми адміністративного права; тлумачення норм адміністративного права; методи адміністративного права; процедури реалізації адміністративно-правових норм [85, с. 87–97].

У свою чергу, І.П. Голосніченко визначає, що сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації виконавчої влади, слід розуміти як механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. На думку автора, структурою зазначеного механізму є:

- 1) адміністративно-правові відносини;
- 2) адміністративно-правові відносини;
- 3) акти тлумачення норм адміністративного права;
- 4) акти реалізації норм адміністративного права [86, с. 20–21].

Аналогічної думки дотримується й Х. П. Ярмачі, та до структури елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносить: адміністративно-правові відносини, норми права та акти тлумачення й реалізації адміністративно-правових норм [87, с. 49]. На думку С. В. Ківалова та Л. Р. Білої, структура механізму адміністративно-правового регулювання складається з таких елементів:

- а) адміністративно-правових норм;
- б) адміністративно-правових відносин, до яких належать: об'єкт, суб'єкт та зміст [88, с. 14–17].

Як і будь-який інший вид правового регулювання, адміністративно-правове регулювання також має свої об'єкти, на які спрямовано цей регулюючий вплив. Тому, не здійснюючи детальний аналіз всіх структурних елементів адміністративно-правового регулювання, окремо зупинимося на об'єкті його регулювання. Так, у філософському трактуванні «об'єкт» – це те, що існує поза нами і незалежно від нашої свідомості. Сучасний словник іншомовних слів дає нам більш конкретне поняття об'єкта (лат. *objectum* –

«предмет») – як предмета, явища, на яке спрямована певна діяльність людини [89, с. 464].

Також об'єкт – це те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. На відміну від об'єкта філософського, об'єкт права може призводити до відповідних змін в оточуючому, об'єктивному світі, а також виконує мобільну та активну роль [90]. Об'єктом адміністративно-правових відносин є поведінка учасників управлінських відносин (дії, утримання від дій).

До питання дослідження об'єкту адміністративно-правового регулювання звертались такі вчені, як: В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.В. Галуцько, Т.О. Коломієць, Л.І. Миськів, І.А. Черниш та ін. Аналізуючи науковий доробок, необхідно дійти висновку, що досліджувана адміністративістами проблема визначення об'єкту адміністративно-правового регулювання не була безпосереднім предметом дослідження. У зв'язку з цим, нагальним є проведення аналізу теорії адміністративного права та наукових думок різних вчених, що дозволить сформулювати уявлення та надати власне визначення бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання у сфері взаємодії влади та бізнесу.

Якщо звернутися до Словника української мови, бачимо, що останній визначає об'єкт як предмет наукового та іншого дослідження, спеціальної зацікавленості, компетенції [91, с.495]. Виходячи з філософських підходів М.Т. Білуха, вважає, що об'єктом пізнання прийнято називати те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Об'єктом наукового дослідження є форми відображення навколишнього матеріального світу, які існують незалежно від свідомості людини, та відбираються відповідно до мети дослідження.

Досліджувати можна не тільки емпіричний об'єкт, але й теоретичний [92]. На думку В.В. Різун, об'єкт це процес, що породжує проблемну ситуацію, або явище, обране для дослідження [93, с.12].

Також заслуговує на увагу й думка інших дослідників, які визначають об'єкт – це науковий простір, у рамках якого проводиться дослідження; частина об'єктивної реальності, що на певному етапі стає предметом практичної і теоретичної діяльності людини [94].

Дотримуючись тієї позиції, що об'єкт – це те, на що спрямована діяльність, увага, тощо, визначаємо, що головним об'єктом адміністративно-правового регулювання у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні є безпосередньо бізнес. У той же час, в умовах євроінтеграції та глобалізації економіки зростає актуальність співвідношення понять «підприємництво» і «бізнес» [95]. Так, нині на практиці дедалі частіше одне поняття замінюють іншим. У науковій літературі також використовуються обидва поняття. Поняття «бізнес» частіше використовується в економічній науковій літературі, а в юридичній – «підприємництво». Однак водночас деякі автори використовують поняття «підприємництво» як еквівалент поняття «бізнес» і навпаки. Крім того, незважаючи на часте використання в науковій літературі поняття «бізнес», законодавче тлумачення цього поняття відсутнє. Таке положення призводить до їх ототожнювання [96, с. 15].

Термін «бізнес» бере свій початок від англійського слова «business» і означає певне заняття, справу, комерцію, торгівлю, тобто все те, що пов'язане з особистою вигодою. Аналогічного змісту визначення надає й Словник української мови, який трактує поняття бізнес як комерційну, біржову або підприємницьку діяльність, джерело наживи в капіталістичному світі [97, с. 179]. В.О. Козловський пропонує розуміти під бізнесом систему ділових відносин між суб'єктами, які реалізують свої економічні інтереси шляхом укладання взаємовигідних угод [98, с. 9].

Як систематизовану тривалу діяльність суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки, націлену на одержання реального прибутку у грошовій формі, визначає бізнес К.Є. Орлова [99, с. 10]. Інший підхід до визначення поняття бізнес вказує на те, що це будь-яка стала та передбачувана

економічна діяльність із набагато меншим ступенем ризику, ніж підприємництво.

Що ж стосується регулювання підприємництва, то зауважимо, що процес адміністративно-правового регулювання підприємництва в історії незалежної України був започаткований із прийняттям перших, так званих «підприємницьких» законів: «Про підприємництво», «Про власність», «Про підприємства в Україні», які вже втратили чинність, в Україні остаточно було оголошено перехід до нового соціально-економічного курсу ринкових перетворень, де підприємцям відводилася почесна та видатна роль [100].

Законодавцем у ч. 2 ст. 3 Господарського кодексу України визначено, що господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом [101]. Якщо звернутися до ст. 42 цього ж кодексу, то поняття підприємництва розкрито більш ширше, як самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [101]. Разом з цим, аналіз нормативно-правових актів дає змогу стверджувати, що на законодавчому рівні терміни «бізнес» та «підприємництво» вживаються як синоніми.

Дослідження позицій різних вчених щодо співвідношення понять «підприємництво» і «бізнес», свідчать про різні наукові підходи до одних й тих самих правових явищ, що дозволяє виділити три групи точок зору на питання співвідношення понять «підприємництво» та «бізнес»: 1) зазначені поняття є тотожними; 2) поняття «бізнес» є ширшим поняттям, ніж «підприємництво»; 3) поняття «підприємництво» є ширшим поняттям, ніж «бізнес».

Так, Б. Райзберг вважає, що підприємництво і бізнес – це спрямована головним чином на одержання економічної вигоди у формі прибутку або іншій формі, самостійна, ініціативна, здійснювана на свій страх і ризик, під своєю майнову відповідальність будь-яка діяльність окремих громадян [102].

У свою чергу, В. Гриньова зазначає, що бізнес – це комерційна діяльність, яка визначає спосіб існування людини і дає змогу бути їй незалежній у судженнях і прийнятті рішень. В американському вживанні слово «бізнес» визначається як будь-яка справа, комерційне або виробниче підприємство, комерційна практика, політика окремого підприємця або цілої фірми [103, с. 146].

На думку І. Герчикової, здійснювана фізичними та/або юридичними особами, іменованими підприємцями, від свого імені й на свій ризик на постійній основі самостійної господарської діяльності (виробничої або комерційної), є підприємництвом. У той же час, ділова активність економічних суб'єктів ринку з використанням сформованих у ринковій практиці форм і методів конкретної діяльності, яка спрямована на вирішення завдань, пов'язаних у загальному підсумку зі здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг, є бізнесом. Вчена зазначає, що бізнес – ширше поняття, ніж підприємництво, оскільки до бізнесу можна зарахувати здійснення разових комерційних угод у будь-якій сфері економічної діяльності, які спрямовані на отримання доходу (прибутку), тобто відсутня така ознака, як систематичність [104, с. 13–16].

М. Кравчук вважає, що бізнес або підприємництво – це економічна діяльність суб'єкта в умовах ринкової економіки, спрямована на одержання прибутку і власної вигоди шляхом виготовлення та реалізації товарів та послуг [105, с. 7]. Бізнес (також відомий як підприємство або фірма) є організацією, що бере участь у торгівлі товарами чи послугами споживачам [106]. В. Єсіпов зазначає, що під бізнесом варто розуміти ініціативну, самостійну, економічну діяльність (підприємництво), що здійснюється за рахунок власних або залучених засобів на свій ризик і під свою майнову відповідальність, головною метою якої є отримання прибутку та розвиток власної справи [107, с. 10]. І.В. Корогод стверджує, що бізнес є поняттям ширшим за підприємницьку діяльність, адже «охоплює всі відносини, що виникають між усіма учасниками

ринкової економіки, включаючи не лише підприємців, а й споживачів, найманих працівників, державні структури». Науковець зазначає, що бізнес включає будь-яку сферу діяльності, що приносить прибуток [108, с. 61].

Бізнес – це справа, ділова активність, спрямована на вирішення завдань, пов'язаних, зрештою, зі здійсненням на ринку операцій обміну товарів і послуг між економічними суб'єктами ринку, використанням форм та методів конкретної діяльності, які склалися в ринковій практиці. Бізнес робиться заради одержання доходу (прибутку) від результатів діяльності в найрізноманітніших сферах – виробництві і торгівлі товарами та послугами, банківській та страховій справах, у проведенні транспортних, орендних і багатьох інших операцій як видів діяльності [109].

Водночас вітчизняний науковець Г.Ф. Пугачевський, навпаки, виключає торговельну діяльність зі сфери бізнесу. На думку дослідника, «бізнес – це підприємницька зайнятість з різноманітними видами економічної діяльності, окрім операцій і процедур з обміну товарами» [110, с. 7].

З викладеного вбачається, що поняття «бізнес» є дещо ширшим від поняття «підприємництво». Це, як стверджує Н. Доброва, зумовлено двома основними обставинами. По-перше, бізнес охоплює більший спектр видів діяльності шляхом проведення як одноразових, так і постійних бізнес-операцій, при цьому підприємництво здійснюється тільки у видах діяльності, дозволених законодавством України. Підприємець – той, хто пройшов процедуру державної реєстрації відповідно до законодавства, набув певного статусу, має ліцензію (у разі потреби), сплачує податки, веде облік та документацію. По-друге, кількість учасників у бізнесі більша, ніж кількість офіційно зареєстрованих суб'єктів господарської діяльності. Тобто підприємництво є категорією бізнесу [111, с. 11–12].

Доповнюючи, погодимося з позицією Н.В. Сментини та зазначимо, що цільове спрямування ділової активності (бізнесу) полягає в задоволенні потреб та інтересів. Стимул – важлива характеристика розвитку бізнесу. Очікування

винагороди є не тільки рушійною силою бізнесу, але і фактором його розвитку. Підприємництво і бізнес розрізняються між собою в теоретичному плані. На практиці підприємництво виступає як підприємницький бізнес і залучає тільки свого суб'єкта, а не всіх учасників ринку. Бізнес без підприємництва не існує. Підприємництво – не тільки елемент системи бізнесу, але і фактор його розвитку [112, с. 9].

У зв'язку з цим, вважаємо необхідним запропонувати власне розуміння досліджуваного явища. Так, бізнес – це, врегульована нормами права, не заборонена законом діяльність суб'єктів, метою якої є одержання реального прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення власних потреб, створення додаткових робочих місць.

Підводячи підсумок проведеного аналізу понять ключових категорій, доходимо висновку, що в науковій літературі поняття «бізнес» є дещо ширшим, ніж поняття «підприємництво», в той же час, враховуючи відсутність законодавчого визначення дефініції «бізнес», в нормативно-правових актах вказані поняття використовуються як тотожні.

Різноманіття поглядів на визначення одного й того ж поняття в юридичній літературі, мають наслідком розвиток дискусійних питань виокремлення ознак бізнесу, які, відповідно, розуміються науковцями по-різному. Деякі вчені поділяють всі ознаки бізнесу на основні і неосновні, загальні та спеціальні. Так, В.Ф. Попондопуло вважає, що серед ознак необхідно розрізняти загальні (родові), властиві будь-якій вільній діяльності, у тому числі бізнесу (це її ініціативний, самостійний, ризиковий і відповідальний характер), і специфічні ознаки такої діяльності (це її спрямованість на одержання прибутку і необхідність державної реєстрації) [113, с. 14–15].

Інший підхід виділяє, що ознаками бізнесу є: обмін діяльністю між суб'єктами економіки; прагнення кожного учасника обміну діяльністю реалізувати свої інтереси незалежно від того, чи реалізуються при цьому інтереси контрагентів; прагнення до нав'язування своїх інтересів у разі, коли

контрагенти відмовляються враховувати нав'язуванні їм умови ділового спілкування (угоди); прояв особистої чи колективної ініціативи у процесі, підготовки чи укладання угоди; здатність і готовність йти на особистий (чи колективний) ризик заради укладання угоди (операції) на вигідних умовах; готовність і вміння здійснювати різні прийоми ділового спілкування, метою яких є досягнення найбільшої вигоди [114].

Вважаємо, що класифікація ознак бізнесу на головні і другорядні, як і на загальні та спеціальні, не має практичного значення і носить деякою мірою штучний характер. З викладеного вбачається можливість навести ознаки бізнес-діяльності, які дозволяють її виокремити з інших аналогічних видів діяльності, а саме:

- 1) метою діяльності є отримання прибутку;
- 2) це завжди ділові відносини, які врегульованні нормами права;
- 3) суб'єктами бізнес-діяльності є тільки суб'єкти бізнесу;
- 4) бізнес орієнтований на задоволення потреб;
- 5) для нього притаманна ознака самостійності, тобто особа, в межах чинного законодавства, на власний розсуд приймає рішення про створення та ведення бізнесу, обирає вид його діяльності;
- 6) ініціативність, що пояснюється необхідністю та бажанням особи, за допомогою бізнесу, задовольняти інтереси інших суб'єктів, що зумовлює необхідність активної позиції, руху вперед для розвитку та отримання прибутку;
- 7) ризикована діяльність;
- 8) комунікативність, тобто вміння будувати систему ділових зв'язків, налагоджувати взаємодію зі споживачами, органами державної влади, місцевого самоврядування, тощо.

Аналізом правової літератури з'ясовано, що систему бізнесу охоплюють такі елементи: підприємницький, державний та споживчий бізнес. Підприємницький бізнес – це особливий вид економічної активності, доцільної

діяльності, яка базується на самостійній ініціативі, відповідальності та ініціативній підприємницькій ідеї; ця діяльність спрямована на одержання прибутку через виробництво, реалізацію та виконання робіт і послуг. Залежно від сфер діяльності, підприємницький бізнес поділяється на виробниче, комерційне і фінансове підприємництво. Державний бізнес здійснюється державними органами, коли вони виходять на ринок із діловими пропозиціями. Діловий інтерес держави полягає у вирішенні пріоритетних загальнодержавних науково-технічних, науково-виробничих та інших проблем, які задовольняють інтересам національної економіки загалом. На відміну від підприємницького бізнесу, державний – не має на меті отримання прибутків, точніше, ця мета – другорядна. Головною є регулююча функція. Акумулюючи значні бюджетні та запозичені кошти, держава може значною мірою впливати на пропорції національної економіки, створювати нові виробництва, знімати зайві пропозиції на ринку. Споживчий бізнес здійснюється всіма громадянами для одержання товарів і послуг шляхом самостійного пошуку виробників і продавців на основі максимальної вигоди. Для споживачів товарів вигодою є товар (послуга), які найкращим чином задовольняють їхні потреби. Основою такого бізнесу є приватна власність на предмети споживання та послуги [112, с. 9–11].

Важливим з точки зору дослідження особливостей бізнесу як об'єкту адміністративно-правового регулювання, є визначення його видових проявів. Відповідно до ст. 45 Господарського кодексу України підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця [101].

З нашої точки зору, доцільним є класифікація бізнесу за розмірами та сферами діяльності, які з практичної точки зору є найбільш важливими. Якщо звернутися до нормативно-правової бази, бачимо, що класифікація видів бізнесу закріплена у 2 документах – Господарському кодексі України та Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Законодавець виділяє, що суб'єкти господарювання залежно від кількості

працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва (ч. 3 ст. 55 Господарського кодексу України) [101].

Резюмуючи викладене, необхідно звернути увагу на тому, що бізнес є рушійною силою зрушень в економіці, сприяє економічному розвитку, економії і раціональному використанню всіх ресурсів, забезпечує сильні діючі стимули до високоефективної праці. У той же час істотною вадою залишається відсутність нормативного закріплення поняття «бізнес», його ознак, особливостей та структури. Тому на підставі викладеного дослідження пропонується легалізувати поняття «бізнес», що дасть змогу чітко визначати основні напрями економічної політики, усувати прогалини правового регулювання, визначати ефективні форми регулювання бізнесу.

1.4. Правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання

Взаємодія влади та бізнесу в умовах євроінтеграційних процесів в країні та вимог європейської спільноти, зумовлюють потребу у створенні ефективної та якісної державної політики у цій сфері з належним рівнем правового регулювання. Саме на рівні законодавства створюються та визначаються пріоритетні напрями діяльності влади та бізнесу, закріплюються їх права та обов'язки, окреслюються проблемні питання, пропонуються шляхи їх подолання. Все вказане зумовлює необхідність формування цілісної та дієвої правової основи розвитку взаємодії влади та бізнесу в Україні.

Стан розвитку національного законодавства у сфері господарювання був предметом дослідження О.А. Грیشнова, В.Г. Варнавського, В.М. Ігнатова, Л.І. Матвєєвої, О.М. Полякова, А.А. Чухна, В.А. Михєєва, М.Д. Афанасьєва, З.С. Варналія, Ю.В. Якутіна, Є.Г. Ясіна та інших вчених.

Враховуючи позиції науковців, які використовують поняття «підприємництво» як еквівалент поняттю «бізнес» і навпаки, та відсутність законодавчого тлумачення цього поняття, в контексті нашого дослідження поняття бізнес та підприємництво вживатимуться як тотожні поняття.

Зміст правового забезпечення виявляється в чіткому, послідовному й однозначному здійсненні органами державної влади і місцевого самоврядування повноважень щодо упорядкування правовідносин, які виникають у сфері реалізації конституційного права на підприємництво та утворення дійової системи державних гарантій щодо підтримки і сприянню підприємницької діяльності. Правове забезпечення створює те середовище, в якому діє підприємець, гарантуючи йому державний захист прав власності, рівність прав і свободу підприємницької діяльності, вільну і законну конкуренцію, державну підтримку [115, с. 34–35]. Правове забезпечення діяльності підприємців має стати правовою стратегією держави і суб'єктів підприємництва, яка включає правила, способи і методи регулювання господарських відносин; закріплення господарського правопорядку в економіці; виконання вказівок держави, умов договорів, національних і регіональних програм соціально-економічного розвитку. Закони та інші нормативно-правові акти забезпечують реалізацію механізму правового регулювання і спрямовані на створення умов для правового господарювання й ефективного управління економікою на основі конструктивних правових засобів. Результативність правового забезпечення залежить від ступеню досконалості та ефективності господарського законодавства [116].

Саме наявність належного правового регулювання, як стверджує О.І. Безпалова, є одним із дієвих засобів приведення відповідної діяльності сучасним умовам розвитку України та кращим європейським стандартам [117, с. 1–2]. У цьому контексті також слушно зазначено й І.Д. Ванчуком, з думкою якого ми погоджуємося, що у сучасному суспільстві, яке характеризується державною організацією, базова управлінська діяльність опосередковується

правовим регулюванням, оскільки лише за допомогою права, яке завдяки низці власних сутнісних ознак є найдієвішим засобом регулювання суспільних відносин, а також правового інструментарію, видається можливим забезпечення оптимального функціонування соціальної системи та досягнення визначених перед суспільством цілей [118, с. 8].

Таким чином, законодавство у сфері діяльності взаємодії влади та бізнесу є одним з ключових категорій адміністративно-правового регулювання цієї сфери, адже важливим фактором забезпечення законності і правопорядку слід вважати науково і практично обґрунтовану систему законодавства. Більш того, законодавство є найважливішим інструментом державного регулювання, за допомогою якого держава вимагає від суб'єктів суспільних відносин виконання своїх рішень.

Враховуючи викладене, вважаємо доцільним навести власне визначення поняття «правова основа взаємодії влади та бізнесу» як сукупність нормативно-правових актів, які визначають організаційні, економічні і правові форми та регулюють процес взаємодії влади та бізнесу в Україні, встановлюються систему відносин між державними органами та приватними особами, їх взаємні права та обов'язки, забезпечують правові гарантії та закріплюють положення щодо відповідальності у разі порушення зобов'язань кожної із сторін взаємодії [119].

Про якість законодавства свідчить його доцільність, економічність, стабільність і ефективність. У той же час в Україні відсутні компетентні органи і методики, які визначали б ефективність законодавства, що повинно бути найголовнішим показником нормативно-правового акту. Закони приймаються, однак після цього практично не вивчається «зворотний зв'язок», тобто не визначається, наскільки була досягнута його мета і наскільки ця мета була адекватна засобам, що були витрачені на прийняття та реалізацію цього закону, а також наскільки це все співвідноситься з отриманим результатом.

Аналіз наукової літератури дає змогу виділити ряд негативних чинників правової основи регулювання взаємодії влади та бізнесу, зокрема: великий об'єм нормативно-правової бази; постійні та численні зміни, доповнення, коригування та скасування норма права; відсутність механізмів реалізації правових норм; невизначена пріоритетність норма права, що регулюють підприємницьку діяльність; відсутність законодавчого визначення поняття «бізнес»; нестабільність правових норм; досить повільний процес імплементації європейських та міжнародних норм в національне законодавство.

Відповідно до Концепції переходу Української РСР до ринкової економіки, яку в листопаді 1990 року схвалила Верховна Рада, метою державного регулювання економіки є досягнення ефективного, поступового і стабільного економічного, соціального, наукового та культурного розвитку України [120]. Отже, відповідно до даної Концепції, змістом державного регулювання у сфері взаємодії влади та держави є діяльність з реалізації функцій держави щодо забезпечення господарського порядку, здійснювана у встановлених формах, тобто правових засадах і відповідними методами [121, с. 275].

Відповідно до Закону України «Про основні засади державної регуляторної політики в Україні» [122] в Україні створені необхідні нормативно-правові та інституційні умови для проведення регуляторної політики в підприємстві, розроблені певні правові засоби регулювання господарської діяльності. Зазначений закон закріпив принципи такої політики, визначив її основні елементи на етапі прийняття, зміни, скасування регуляторних актів, систему та повноваження регуляторних органів, що в основному відповідає процесу нормотворення в ЄС. У той же час, на практиці відсутні необхідні правові механізми, насамперед це відповідальність регуляторних органів та їх посадових осіб за недотримання встановленого порядку підготовки, прийняття, зміни і скасування регуляторних актів [123, с. 325].

Теоретичне осмислення та вдосконалення державного регулювання підприємницької діяльності в умовах глобальних змін зовнішнього середовища зумовлені перш за все необхідністю визначення оптимального ступеню державного втручання у бізнес з метою забезпечення, з одного боку, ефективного функціонування приватного сектору економіки, а з іншого – створення передумов для збалансованого росту економіки країни в цілому та підвищення рівня добробуту громадян.

Аналізуючи правову основу взаємодії бізнесу та влади, законодавство України, яке визначає правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні, умовно можна поділити на 5 блоків:

1. Конституція України, де ст.13 визначено, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. У ст.19 Основного Закону визначено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Крім цього, положення Конституції України закріплюють, що кожен сам вільний вибирати, орієнтуватися на свої бажання та цілі. Так, у ст. 42 вказано, що кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Підприємницька діяльність депутатів, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом. Держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом. У той же час у пунктах 8 та 22 ст. 92 Конституції України закріплено, що виключно законами України визначаються правові засади і гарантії підприємництва; правила конкуренції та норми

антимонопольного регулювання, засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них [124].

Таким чином, можемо зробити висновок, що держава приділяє значну увагу регулюванню питання бізнесу та умов здійснення взаємодії з ним. Визначене є логічним, оскільки бізнес є рушійною силою економіки, без розвитку якої неможливий розвиток держави в цілому. У той же час, на сьогодні залишаються питання. Які потребують свого правового регулювання та удосконалення. Позитивним є те, що держава приймаючи активну участь в процесі розвитку взаємодії з бізнесом, дає змогу особам повною мірою реалізовувати своє конституційне право на підприємницьку діяльність та створює основу підтримки підприємництва як основи соціального прогресу. Тому, під конституційним регулюванням взаємодії влади та бізнесу в Україні можемо розуміти сукупність вимог, передбачених Основним Законом, що є обов'язковими для суб'єктів взаємодії.

2. Наступним блоком, який складає правову основу взаємодії бізнесу та влади є спеціальні нормативно-правові акти, що регулюють виключно підприємницьку діяльність. Держава впливає на підприємницьку діяльність багатьма засобами – за допомогою планування, стимулювання наукових досліджень, виробництва, маркетингу та ін. Основним способом, за допомогою якого держава здійснює регулювання в сфері підприємництва, є видання нормативно-правових актів, що регулюють діяльність підприємців. Закони та інші нормативно-правові акти створюють необхідний юридичний режим забезпечення публічних інтересів у сфері економіки. Шляхом державного регулювання підприємницької діяльності держава сприяє розвиткові відносин у сфері бізнесу, тому в регулюванні відносин у сфері підприємництва визначне місце посідають норми публічного права, які визначають економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності на території України, встановлюють гарантії свободи підприємництва та його державної підтримки, а

також визначають праву основу. До таких нормативно-правових актів можемо віднести Закони України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [26], «Про державно-приватне партнерство», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» [125], «Про господарські товариства» [126], «Про фермерське господарство» [127], «Про акціонерні товариства» [128] та інші.

Так, на рівні законів визначено основні напрями державної політики у сфері розвитку підприємництва в Україні, зокрема відповідно до ст. 4 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», до таких напрямів відноситься: 1) залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб; 2) сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур; 3) сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва; 4) удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування; 5) гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; 6) забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо; 7) організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва; 8) запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві; 9) впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва

новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг) [26].

У ст. 18 Закону України «Про державно-приватне партнерство» визначено, що державна підтримка здійснення державно-приватного партнерства може надаватися: шляхом виплати приватному партнеру платежів, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, зокрема плати за експлуатаційну готовність; шляхом будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення) державними, комунальними підприємствами, установами, організаціями та/або господарськими товариствами, 100 відсотків акцій (часток) яких належить державі, Автономній Республіці Крим чи територіальній громаді, об'єктів суміжної інфраструктури (залізничних, автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), що не є об'єктами державно-приватного партнерства, але необхідні для виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства; шляхом надання державних гарантій та місцевих гарантій; шляхом фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та інших джерел згідно із загальнодержавними та місцевими програмами; шляхом постачання приватному партнеру товарів (робіт, послуг), необхідних для здійснення державно-приватного партнерства; шляхом придбання державним партнером певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства [27].

Таким чином, формування законодавчої основи взаємодії влади та бізнесу – є найголовнішою передумовою становлення та розвитку суспільства. Законодавство у сфері взаємодії влади та приватного сектору повинно становити єдину систему як за взаємною узгодженістю норм, так і за цілісністю нормативно-правового регулювання спільної діяльності влади та бізнесу. А

метою підприємницьких законів повинно стати економічне зацікавлення суб'єктів підприємництва свідомо виконувати державні вимоги і сумлінне виконання органами публічної адміністрації своїх функцій у сфері регуляторної політики з метою встановлення правопорядку.

3. До цього блоку відносяться нормативно-правові акти, які опосередковано регулюють взаємодію влади та бізнесу в Україні. Головним нормативним актом, який закріплює основні засади державного регулювання підприємницької діяльності у цьому блоці є Господарський кодекс України. Якщо звернутися до його положень, бачимо, що він закріплює конституційні основи правопорядку у сфері господарювання, загальні принципи господарювання, основні напрями та форми участі держави і місцевого самоврядування у сфері господарювання тощо. Державне регулювання підприємницької діяльності включає реалізацію відповідної економічної політики, основною метою якої є реалізація інтересів суб'єктів господарювання, їх споживачів та населення, а також узгодження їх інтересів. Шляхом визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики, у прогнозах і програмах економічного і соціального розвитку України та її окремих регіонів, програмах діяльності Кабінету Міністрів України, цільових програмах економічного, науково-технічного і соціального розвитку, а також відповідних законодавчих актах, здійснюється правове закріплення економічної політики.

До інших нормативно-правових актів, які опосередковано стосуються правового регулювання взаємодії влади та бізнесу в Україні також відносяться Цивільний [129] та Податковий [130] кодекси України, Закони України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [131], «Про ліцензування видів господарської діяльності» [132], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [133].

4. Значну роль у правовому регулюванні взаємодії влади та бізнесу в Україні відіграють підзаконні нормативно-правові акти. Традиційно у правовій системі України виділяють такі види підзаконних нормативно-правових актів

органів виконавчої влади: постанова – офіційний письмовий документ вищого органу виконавчої влади України – Кабінету Міністрів України, або нормативно-правовий акт, який має загальнообов’язковий характер та приймається колегіально у встановленому законодавством порядку; розпорядження – нормативно-правовий акт, який видається головою місцевої державної адміністрації на виконання нормативно-правових актів вищої юридичної сили, обов’язковий для виконання на території місцевості відповідної державної адміністрації; наказ – нормативно-правовий акт міністерства, центрального органу виконавчої влади, їх територіальних органів та міністерств, видається на підставі і на виконання нормативно-правових актів вищого рівня, обов’язковий для виконання [134, с. 15].

Серед основних нормативно-правових актів, які складають правову основу взаємодії влади та бізнесу можемо виділити декрет Кабінету Міністрів України «Про упорядкування діяльності суб’єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» [135], наказ Фонду Державного майна України № 284 від 18.02.1998 р. «Про затвердження Порядку передачі Фонду державного майна України часток (паїв, акцій), що належать державі, у статутних капіталах суб’єктів господарювання» [136]. Крім цього, великий масив становлять відомчі нормативні акти, у тому числі Міністерства економіки України (особливо у сфері зовнішньоекономічної діяльності, де прийнято десятки відомчих актів), Антимонопольного комітету України, Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Ліцензійної палати тощо.

5. Також мають право на існування локальні нормативні акти, що розробляються і приймаються безпосередньо суб’єктами бізнесу з метою його саморегулювання. Останні покликані виконувати роль як регулятора всієї діяльності суб’єкт, його відокремлених підрозділів, частин або, наприклад, встановлювати режим комерційної таємниці.

Однак при цьому не слід забувати, що саме держава виступає найбільшим суб'єктом ринку, а також вона здійснює регулювання діяльності всіх інших ринкових суб'єктів. Разом із цим держава, здійснюючи цю діяльність, зберігає за собою значну частину розподільчих функцій, які суттєво впливають на розвиток самої людини, ставлять особистість на вершину суспільного прогресу, розцінюють її як основу культурно-національного розвитку. За допомогою адміністративно-правових норм держава паралельно врегульовує інтереси підприємств, установ та організацій, а також забезпечує реалізацію прав та свобод усіх громадян. Саме адміністративно-правові норми створюють умови, за яких держава зможе забезпечити різноманітні ефективні форми взаємодії між ними, водночас у разі порушення норм права зможе визначити міру та види відповідальності. У процесі здійснення адміністративно-правового впливу на економічну систему держава використовує низку методів і форм державного управління, доцільних із точки зору особливостей і специфіки цієї сфери. Ці методи поєднують у собі різноманітні прямі та непрямі регулятори, за допомогою яких ресурси зможуть зосередитися і вплинути на розвиток базових галузей, паралельно створивши умови, за яких відбудеться швидка окупність засобів, мобільність виробництва, а поряд із цим вдасться запобігти диспропорції та значно стимулювати попит на товари та послуги. До основних доцільно віднести утворення вільних економічних зон; залучення інвестицій; демонополізація економіки; створення промислово-фінансових груп [137].

В основі адміністративно-правового регулювання лежить вплив на суспільні відносини комплексу юридичних засобів адміністративно-правового характеру. Серед них – галузь адміністративного права та її підгалузі, адміністративно-правові інститути, нормативні адміністративно-правові акти, первинні адміністративно-правові веління, метод і режими адміністративно-правового регулювання, індивідуальні адміністративно-правові акти, юридичні факти, адміністративні правовідносини, адміністративно-правові заходи

захисту, заходи адміністративної та дисциплінарної юридичної відповідальності [138].

Саме до функцій держави належить визначити правові основи для прийняття управлінських рішень, створити засоби захисту інтересів національної економіки, забезпечити підґрунтя для формування інфраструктури, розробити дієві способи контролю за процесами грошового обігу, а також закріпити, встановити і розвивати такі правовідносини, які будуть вигідні для суспільства і держави в цілому. Адже без адміністративно-правового регулювання помітно знизиться ефективність виробництва, фундаментальна наука також стане не затребуваною, фактором скорочення інфраструктури соціальної сфери є значне подорожчання, яке ми зараз спостерігаємо. Тому і відбуваються певні втрати і здійснюються великі витрати, щоб відбувся рух до цивілізованих форм життя [139, с. 125].

За допомогою адміністративно-правового регулювання сфери бізнесу держава зможе забезпечити безпеку громадян від можливих несприятливих наслідків ведення господарської діяльності, а також здійснити захист прав споживачів від неправомірних дій комерційних організацій, створити стабільні макроекономічні процеси, що водночас сприятиме формуванню державних матеріальних резервів. Основними напрямками адміністративно-правового регулювання відносин є:

- 1) впорядкування відносин власності шляхом визначення тих сфер економіки, які можуть становити об'єкт недержавної власності та механізм її набуття, наприклад, шляхом приватизації, а також антимонопольного регулювання (створення конкурентного середовища) та чітке закріплення статусу суб'єктів державної власності) та

- 2) забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку економіки: стимулювання розвитку окремих галузей і виробництв, сфер економічного розвитку; залучення іноземних інвестицій; ціноутворення тощо [140].

Таким чином, приходимо до висновку, що напрямками адміністративно-правового регулювання взаємодії влади та бізнесу є:

- 1) впорядкування відносин власності шляхом визначення тих сфер господарювання, де може бути використано механізм взаємодії владних структур та приватних;
- 2) чітке закріплення статусу суб'єктів взаємодії;
- 3) забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку;
- 4) створення стабільних механізмів взаємодії;
- 5) гарантованих захист від несприятливих наслідків взаємодії;
- 6) забезпечити підґрунтя для формування інфраструктури;
- 7) розробити дієві способи контролю за процесами взаємодії;
- 8) розроблення, закріплення та реалізація правовідносин, які будуть вигідні для влади та бізнесу.

Узагальненням наукового доробку з дослідження вказаної проблематики, можемо зробити висновок, що шляхами удосконалення правової основи взаємодії влади та бізнесу в Україні можуть стати: впровадження ефективної державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності з метою створення сприятливого підприємницького середовища для активної участі бізнесу в державних програмах; сприяння створенню інфраструктури розвитку підприємництва; удосконалення чинних правових актів, що регулюють питання взаємодії владних структур та приватного сектору; підвищення рівня довіри бізнесу до державних програм взаємодії та навпаки; вдосконалення системи економічного стимулювання бізнесу під час взаємодії з владою.

Крім цього, досліджено, що незважаючи на розвиток законодавства в сфері взаємодії влади та бізнесу, безліч відносин «влада-бізнес» залишаються не врегульованими. Зазначена ситуація пояснюється великою кількістю підзаконних нормативно-правових актів, які не повно мірою охоплюють відносити взаємодії. Вказана ситуація значно знижую ефективність правового впливу на взаємодію суб'єктів. З цього робимо висновок, що ще одним шляхом

удосконалення правової основи взаємодії влади та бізнесу в Україні повинно стати верховенство закону, що зумовить підвищення ролі закону порівняно з підзаконними нормативно-правовими актами, виключить випадки подвійного тлумачення один правих категорій чи явищ та сприятиме реалізації конституційного права кожного на підприємницьку діяльність.

Таким чином, приходимо до висновку, що взаємодія влади та бізнесу є досить складним механізмом, що потребує постійного та сучасного оновлення правового регулювання. Суб'єкти взаємодії діють у межах та в порядку, передбачений чинним законодавством України, дотримуються його законних вимог. З одного боку, Основний Закон визначає свободу діяльності бізнесу та передбачає його правове регулювання, з іншого діють спеціальні закони (які не суперечать положенням Конституції), та встановлюють певні обмеження бізнес-діяльності та його взаємодії у відносинах з державою. При цьому конкретизація регулювання такої взаємодії відбувається не лише на рівні закону, але й на рівні численних підзаконних нормативно-правових актів, що дещо ускладнює регулювання взаємодії та зумовлює такі негативні явища, як неспроможність переміщення ресурсів з однієї сфери в іншу, обмеження конкуренції, зниження рівня економічного розвитку. Зазначене спонукає державу виробляти напрями вирішення проблем, що знаходять свій вираз саме в адміністративно-правовому регулюванні. Останнє покликає спонукати до значно активнішої правової позиції органів державної влади та приватних структур, а також надавати можливість цим суб'єктам взаємодії детальніше описувати та регламентувати в адміністративно-правових актах моделі поведінки та взаємодії.

Висновки до розділу 1

Взаємодія влади та бізнес – це процес взаємовпливу суб'єктів один на одного, що має свій прояв у врегульованій законом співпраці, яка здійснюється

шляхом досягнення спільних заходів, обумовлена єдиною метою та цілями щодо вирішення конкретних питань та прийняття відповідних рішень.

Основними особливостями взаємодії влади та бізнесу в Україні є:

1) єдність цілей, що виражається у забезпеченні дотримання прав та інтересів як держави, так і бізнесу, законності та правопорядку, наданні різних видів послуг на належному рівні;

2) конкретні компетенційні повноваження кожного суб'єкта взаємодії (організаційне забезпечення);

3) правова основа, що передбачає нормативно-правове забезпечення встановлення і підтримки координаційних управлінських відносин.

Співробітництво між владою та юридичними особами, до складу яких не відносяться державні та комунальні підприємства, установи та організації, що здійснюється на основі договору, слід розуміти як державно-приватне партнерство.

Основними ознаками державно-приватного партнерства, які його відрізняють від інших форм взаємодії є:

1) його сторонами є держава і бізнес;

2) під час реалізації державно-приватного партнерства приватному партнеру передається певна частина ризиків за виконану роботу;

3) взаємодія має правове закріплення;

4) обов'язкове внесення приватним партнером у спільний об'єкт державно-приватного партнерства певних інвестицій;

5) взаємодія має рівноправний характер;

6) довго тривалість відносин;

7) чітко виражена публічно-суспільна спрямованість.

Метою взаємодії влади та бізнесу в Україні є:

1) швидка реалізація найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів;

2) одержання прибутку;

- 3) досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу;
- 4) задоволення суспільних потреб;
- 5) створення додаткових робочих місць;
- 6) підвищення рівня економічних та соціальних умов;
- 7) розвиток бізнесу;
- 8) створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Для досягнення загальної мети взаємодії перед владою та бізнесом виникають завдання:

- 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій;
- 2) ефективне управління майном;
- 3) сприяння розвитку підприємництва;
- 4) здійснення державної регуляторної політики;
- 5) забезпечення необхідного рівня соціальної захищеності, надання робочих місць, гідної заробітної плати;
- 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу;
- 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості;
- 8) захист економічних інтересів української економіки; 9) підтримка конкуренції.

Принципи взаємодії влади і бізнесу – це основні засади, керівні ідеї та положення, що існують об'єктивно та визначають вимоги до системи, структури, організації та процесу взаємодії суб'єктів під час здійснення діяльності, ґрунтуються на соціальних потребах населення у вказаному напрямі діяльності.

Принципи взаємодії влади та бізнесу за їх деталізацією та впливом на суспільні відносини класифікуються на загально-соціальні принципи, до яких відносяться принципи рівності перед законом, узгодження інтересів.

відкритості та прозорості, взаємної відповідальності, та спеціально-юридичні принципи, до яких відносяться відповідності потребам суспільства, суспільної відповідальності, результативності та принципу врахування досвіду іноземних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу.

Бізнес – це врегульована нормами права, не заборонена законом діяльність суб'єктів, метою якої є одержання реального прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення власних потреб, створення додаткових робочих місць.

Ознаками бізнесу є:

- 1) метою діяльності є отримання прибутку;
- 2) це завжди ділові відносини, які врегульованні нормами права;
- 3) суб'єктами бізнесу є тільки суб'єкти бізнесу;
- 4) бізнес орієнтований на задоволення потреб;
- 5) для нього притаманна ознака самостійності, тобто особа, в межах чинного законодавства, на власний розсуд приймає рішення про створення та ведення бізнесу, обирає вид його діяльності;
- 6) ініціативність, що пояснюється необхідністю та бажанням особи, за допомогою бізнесу, задовольняти інтереси інших суб'єктів, що зумовлює необхідність активної позиції, руху вперед для розвитку та отримання прибутку;
- 7) ризикована діяльність;
- 8) комунікативність, тобто вміння будувати систему ділових зв'язків, налагоджувати взаємодію зі споживачами, органами державної влади, місцевого самоврядування, тощо.

Правова основа взаємодії влади та бізнесу – це сукупність нормативно-правових актів, які визначають організаційні, економічні і правові форми та регулюють процес взаємодії влади та бізнесу в Україні, встановлюються систему відносин між державними органами та приватними особами, їх взаємні

права та обов'язки, забезпечують правові гарантії та закріплюють положення щодо відповідальності у разі порушення зобов'язань кожної із сторін взаємодії.

Правова основа взаємодії влади та бізнесу в Україні поділяється на 5 категорій:

- 1) Конституція України;
- 2) спеціальні нормативно-правові акти;
- 3) нормативно-правові акти, які опосередковано регулюють взаємодію влади та бізнесу в Україні;
- 4) підзаконні нормативно-правові акти;
- 5) локальні нормативні акти.

Шляхами удосконалення правової основи взаємодії влади та бізнесу в Україні є:

- впровадження ефективної державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності з метою створення сприятливого підприємницького середовища для активної участі бізнесу в державних програмах;
- сприяння створенню інфраструктури розвитку підприємництва; удосконалення чинних правових актів, що регулюють питання взаємодії владних структур та приватного сектору;
- підвищення рівня довіри бізнесу до державних програм взаємодії та навпаки;
- вдосконалення системи економічного стимулювання бізнесу під час взаємодії з владою;
- верховенство закону, що зумовить підвищення ролі закону порівняно з підзаконними нормативно-правовими актами, виключить випадки подвійного тлумачення один правих категорій чи явищ та сприятиме реалізації конституційного права кожного на підприємницьку діяльність.

Адміністративно-правове регулювання взаємодії влади та бізнесу покликано спонукати до значно активнішої правової позиції органів державної влади та приватних структур, а також надавати можливість цим суб'єктам

взаємодії детальніше описувати та регламентувати в адміністративно-правових актах моделі поведінки та взаємодії.

Напрямами адміністративно-правового регулювання взаємодії влади та бізнесу є:

1) впорядкування відносин власності шляхом визначення тих сфер господарювання, де може бути використано механізм взаємодії владних структур та приватних;

2) чітке закріплення статусу суб'єктів взаємодії;

3) забезпечення стратегічних пріоритетів розвитку;

4) створення стабільних механізмів взаємодії;

5) гарантованих захист від несприятливих наслідків взаємодії;

6) забезпечити підґрунтя для формування інфраструктури;

7) розробити дієві способи контролю за процесами взаємодії;

8) розроблення, закріплення та реалізація правовідносин, які будуть вигідні для влади та бізнесу.

РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

2.1. Система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні та особливості їх адміністративно-правового статусу

Інтерес до суб'єктів взаємодії влади та бізнесу в сучасних умовах обумовлений цілою низкою факторів, пов'язаних з основними тенденціями в економічній, соціальній та політичній сферах. Ефективний рівень взаємодії визначених суб'єктів є тією рушійною силою розвитку сучасної демократичної та правової України. Швидкі темпи розвитку європейських інтеграційних процесів та швидкий розвиток економічних відносин детермінують потребу в реалізації принципово нової та дієвої системи суб'єктів взаємодії влади та бізнесу, яка буде заснована на партнерських відносинах та буде сприяти подальшому ухваленню взаємно погоджених рішень для вирішення суспільних питань.

Для дослідження питання системи суб'єктів взаємодії влади та бізнесу, в межах нашого дослідження, з юридичної точки зору, інтерес становить визначення поняття «суб'єкт». Великий енциклопедичний юридичний словник поняття «суб'єкт права» визначає як учасника правовідносин як носія юридичних прав та обов'язків [141, с. 860]. Професор Г.В. Мальцев зазначає: «Для нас суб'єкт права – людина або певна соціальна організація людей, яких норми права наділяють правами й обов'язками» [142, с. 33].

С. Ф. Кечек'ян писав, що «суб'єкт права» – особа, яка може бути носієм прав та обов'язків та є учасником правовідносин [143, с. 84]. На думку О.Ф. Скакун, суб'єкти – це суб'єкти права, тобто особи, що мають правосуб'єктність [74]. Виходячи з цього, припускаємо, що в понятті «суб'єкт» поєднані такі поняття як «особа», «учасник», «група осіб», що здійснюють певну діяльність, задля чого їх наділено відповідним обсягом повноважень. З викладеного, робимо висновок, що суб'єктами взаємодії влади та бізнесу в

Україні є учасники адміністративно-правових відносин, які виникають під час спільної діяльності, та які наділені визначеним адміністративними нормами відповідними правами та обов'язками.

Беручи за основу поняття «суб'єкти взаємодії влади та бізнесу в Україні», можемо визначити поняття системи цих об'єктів. Слово «система» означає ціле, яке складається з частин; сполучення [144, с. 415]. Якщо звернутися до Великого тлумачного словника сучасної української мови, то бачимо, що поняття «система» має різне значення, зокрема вживається як будова чогонебудь чи певна форма організації; як сукупність будь-яких елементів, одиниць, частин, об'єднаних за спільною ознакою, призначенням; порядок, зумовлений правильним, планомірним розташуванням і взаємним зв'язком частин чогонебудь; будова, структура, що становить єдність законо-мірно розташованих і функціонуючих частин [73, с. 1320, 1321].

Враховуючи викладене, в контексті нашого дослідження поняття «система суб'єктів взаємодії влади та бізнесу» доцільно розуміти як сукупність законодавчо визначених учасників адміністративно-правових відносин, які взаємодіють між собою з метою реалізації найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення суспільних потреб, створення додаткових робочих місць, розвитку бізнесу та створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки. Для кращого розкриття поняття системи суб'єктів взаємодії влади та бізнесу в Україні є потреба з'ясувати сутність та місце у цій системі кожного з них.

У науковій літературі існує багатьох концепцій, що розкривають сутність феномену влади. Звертаючись до одних з основних, бачимо, що відповідно до системної концепції, основним поняттям є політична система, в якій влада розкривається як спосіб організації та засобом прийняття рішень і розподілу цінностей; як взаємодія індивідів у рамках специфічної соціальної системи.

Відповідно до структурно-функціональної концепції, влада є особливим видом відносин між підлеглими та керівниками. У свою чергу, прихильники органістичної концепції зазначають, що змістом влади є різні версії структуралізму, солідаризму чи функціоналізму, які відображають функції влади, покликані зменшувати класовий характер влади [145, с. 240]. Натомість прихильники теологічної концепції, інтерпретують владу як засіб досягнення певних цілей. Вважають, що влада існує для того, щоб реалізувати важливі суспільні цілі, вона є засобом обміну, тобто її віддають тим політикам, які найбільш ефективно можуть задовольнити базові потреби соціальної спільноти [146, с. 74].

Прихильники ще одного підходу структуру державної влади та її суб'єктів характеризують з точки зору її зовнішнього оформлення та зовнішньої організації. Державна влада як здатність або можливість держави здійснювати політичне керівництво суспільством завжди організаційно оформлена і так чи інакше виражена зовні. У зв'язку з цим виникає питання про механізм державної влади, так як своє організаційне вираження державна влада знаходить саме в певному механізмі. Виділяють структуру державної влади: суб'єкти влади, об'єкти влади, відносини, засоби і методи здійснення влади [147].

В узагальненому вигляді «влада – це здатність і можливість регулювати діяльність людей, здійснюючи вплив на їхні інтереси». Залежно від об'єкта регулювання владу можна переділити на політичну, економічну, ідеологічну; залежно від суб'єкта реалізації влади – на державну владу та самоврядування; від механізму реалізації та організації – на демократичну та диктатуру; за сферою застосування – на економічну, церковну, державну тощо [148, с. 27, 28]. О. Хоменко визначає державну владу як систему «юридичних державно-владних повноважень державних органів і посадових осіб, розподілених по вертикалі й горизонталі, спрямованих на реалізацію завдань і функцій держави» [149].

В. Авер'янов зазначає, що державна влада є здатністю «держави приймати обов'язкові рішення та домагатися їх виконання» [150, с. 30]. А. Алексєєв зазначає, що державна влада – це концентроване вираження волі й сили держави, яке реалізується державними органами та установами й забезпечує стабільність і порядок у суспільстві, захищає громадян від внутрішніх і зовнішніх посягань у спосіб застосування певних методів (зокрема державного примусу та військової сили) [151, с. 135]. В.Ф. Погорілко вважає, що державна влада – це «організація і здійснення політичної влади в Україні державою, її органами і посадовими особами у межах і порядку, передбачених Конституцією і законами України» [152, с. 6].

З викладено можемо зробити висновок, що державну владу у сфері взаємодії з бізнесом у контексті нашого дослідження доцільно розуміти як систему спеціально створених державних органів, наділених відповідними повноваженнями щодо вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями. З цього робимо висновок, що державно-владними повноваженнями наділено не всі державні органи, а лише частина спеціально створених, завданнями яких, в тому числі є реалізація державної політики в досліджуваній сфері правовідносин.

Якщо звернутися до літератури, то бачимо, що серед науковців склалося декілька точок зору щодо поняття системи державних органів, спеціально уповноважених на реалізацію державної політики у сфері взаємодії з бізнесом. Зокрема, якщо враховувати загальний принцип поділу влади, то в структурі органів державної влади виділяють суб'єктів законодавчої, виконавчої та судової влади. Якщо класифікувати в залежності від територіальної організації, то виділяють центральну владу, суб'єкти якої поширюють свою юрисдикцію на всю територію країни, та місцеву владу, суб'єкти якої поширюють свою юрисдикцію на обмежену територію відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Разом з цим, мають місце й інші підстави класифікації

суб'єктів державної влади на: індивідуальні та колективні, за ступенем організованості суб'єктів поділяють на: неорганізовані, частково організовані та організовані; за характером діяльності інституційні та не інституційні.

Згідно із ст. 6 Конституції України, розрізняють органи законодавчої, виконавчої і судової влади. Кожний з цих видів є підсистемою єдиної системи державних органів України. Законодавча влада — це делегована народом своїм представникам у парламенті (Верховній Раді) державна влада, що має виключне право приймати закони. Органом законодавчої влади є парламент держави. Відповідно до ст. 75 Конституції України «єдиним органом законодавчої влади в Україні є — Верховна Рада України». Коло функцій законодавчої влади широке й охоплює найважливіші питання державного життя. Правові акти парламенту визначають всю систему поділу функцій влади та взаємодії владних інститутів. Верховна Рада є єдиним законодавчим органом, який дістає свої повноваження безпосередньо від народу й виражає його суверенну волю, а тому має право визначати компетенцію Президента України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, як й інших вищих органів державної влади [124]. Функції Верховної Ради України можна виділити за двома основними критеріями: за формами діяльності та за об'єктами державно-владного впливу. За об'єктами впливу — політичну, економічну, соціальну, культурну, екологічну, а за формами діяльності вирізняють: 1) представницька функція — реалізується через обов'язок представляти інтереси народу, його різні шари за допомогою депутатського корпусу; 2) законодавча функція — полягає у прийнятті законів, внесенні до них змін, визнанні їх такими, що втратили юридичну силу, скасуванні або у призупиненні їх дії; 3) установча (державотворча, організаційна). Пріоритетними напрямками діяльності парламенту у здійсненні цієї функції є формування або участь у формуванні органів виконавчої і судової влади, а також формування власних, парламентських структур та інші; 4) фінансова функція — реалізується через право приймати рішення з фінансових питань

(щорічно затверджувати бюджет країни); 5) політична функція — реалізується через право визначати основи внутрішньої та зовнішньої політики; 6) функція парламентського контролю. Контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України, парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини й громадянина та їх захист, бюджетно-фінансовий контроль та інші. Виконавча влада — це система органів, які спеціально створюються державою для виконання функцій управління й забезпечення нормального функціонування державної влади та суспільства шляхом реалізації нормативно-правових актів. Головним напрямом урядової діяльності є функція державного управління, що охоплює: виконавчу діяльність — здійснення рішень, прийнятих органами законодавчої влади; розпорядчу діяльність — здійснення управління шляхом видання підзаконних актів і виконання організаційних дій. Виконавча влада, як гілка державної влади, організує, планує, координує, спрямовує й контролює зовнішню і внутрішню політику держави, в межах і на підставі законів здійснює управління соціальними та економічними процесами, справляючи системний вплив держави на всі сторони суспільної життєдіяльності людей. Органи виконавчої влади в Україні — це система центральних і місцевих, одноособових і колегіальних, органів виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції на чолі з Кабінетом Міністрів України, що відповідно до Конституції та законів України забезпечують виконання Конституції України, законів України, указів Президента України, постанов Верховної Ради України в найважливіших сферах суспільного і державного життя України [124]. За сутністю та змістом органи виконавчої влади України відрізняються від інших органів державної влади саме своїм призначенням, змістом, суб'єктами, формами, способами і засобами здійснення своєї діяльності. Об'єктами впливу органів державної виконавчої влади в Україні є, насамперед, політична, господарська, соціальна, культурна та інші найбільш важливі сфери суспільного життя. За суб'єктами діяльності органи виконавчої влади України представлені системою органів державної влади України у

складі: 1) Кабінету Міністрів України; 2) міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; 3) місцевими органами виконавчої влади (обласні, районні адміністрації, Київська міська державні адміністрації, а також територіальні органи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади). За формою діяльності органи виконавчої влади України, як правило, є єдиноначальними. Тобто органи виконавчої влади очолюються керівником, який самостійно організовує та несе відповідальність за його діяльність. За способами діяльності органи виконавчої влади в Україні здійснюють систему функцій: управлінську, виконавчу, бюджетно-фінансову, матеріально-технічну, контрольну, правоохоронну діяльність тощо [153, с. 15–17].

В умовах побудови ринкової економіки державна підтримка підприємництва є важливим чинником його активізації. Держава надає земельні ділянки, передає приватній особі державне майно (виробничі та нежитлові приміщення, законсервовані й недобудовані об'єкти та споруди, не використовуване устаткування), необхідні для здійснення підприємницької діяльності, з метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку бізнесу. Держава стимулює модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння нових видів продукції та послуг, в тому числі й за допомогою економічних важелів (цільових субсидій, податкових пільг тощо) [154].

У ст. 8 Господарського Кодексу України закріплено, що держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання. Рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування з фінансових питань, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів, а також з адміністративних та інших відносин управління, крім організаційно-господарських, в яких орган державної влади або орган місцевого самоврядування є суб'єктом, наділений господарською компетенцією, приймаються від імені цього органу і в межах його владних повноважень. Господарська компетенція органів державної влади

та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи. Безпосередня участь держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування у господарській діяльності може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України [101].

Статтею 5 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» закріплено, що розвиток малого і середнього підприємництва забезпечують у межах своїх повноважень Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва. Державну підтримку малого підприємництва здійснює Кабінет Міністрів України, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва, розроблення та виконання загальнодержавних програм розвитку малого і середнього підприємництва з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, здійснює заходи щодо розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, спрямовує, координує та контролює діяльність органів виконавчої влади, які забезпечують надання державної підтримки [26].

Що стосується органів місцевого самоврядування, то у ст. 23 Господарського Кодексу України передбачено, що органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження щодо суб'єктів господарювання виключно в межах, визначених Конституцією України, законами про місцеве самоврядування та іншими законами, що передбачають особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі, іншими законами.

Органи місцевого самоврядування можуть здійснювати щодо суб'єктів господарювання також окремі повноваження органів виконавчої влади, надані їм законом. Відносини органів місцевого самоврядування з суб'єктами господарювання у випадках, передбачених законом, можуть здійснюватися також на договірних засадах. Правові акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування, прийняті в межах їх повноважень, є обов'язковими для виконання усіма учасниками господарських відносин, які розташовані або здійснюють свою діяльність на відповідній території. Незаконне втручання органів та посадових осіб місцевого самоврядування у господарську діяльність суб'єктів господарювання забороняється. Не допускається видання правових актів органів місцевого самоврядування, якими встановлюються не передбачені законом обмеження щодо обігу окремих видів товарів (послуг) на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць. Органи та посадові особи місцевого самоврядування мають право звертатися до суду щодо визнання недійсними актів підприємств, інших суб'єктів господарювання, які обмежують права територіальних громад, повноваження органів місцевого самоврядування. Органи, посадові та службові особи місцевого самоврядування несуть відповідальність за свою діяльність перед суб'єктами господарювання, підстави, види і порядок якої визначаються Конституцією України та законом. Спори про поновлення порушених прав суб'єктів господарювання та відшкодування завданої їм шкоди внаслідок рішень, дій чи бездіяльності органів, посадових або службових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень вирішуються в судовому порядку [101].

Поділяючи погляд, відповідно до якого основу відносин між суб'єктами ринкової економіки в сучасній умовах становить пошук кожним із таких суб'єктів способів реалізації своєї справи, можна стверджувати, що бізнес (ділові стосунки) – система, яка охоплює всіх бізнесменів та інтегрує їх діяльність в одне ціле. Суть бізнесу складається в поєднанні матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів з метою виробництва товарів,

призначених для продажу іншим економічним агентам – підприємствам, організаціям, громадянам. У господарській практиці підприємництво і бізнес звичайно ототожнюються. Але це лише зовнішня проява. Насправді обидва ці терміни не тотожні. Бізнес більш широке поняття, чим підприємництво, тому що воно охоплює відношення, які виникають між усіма учасниками ринкової економіки і вмикає в дію не тільки підприємців, але і споживачів, найманих робітників державної структури. Підприємництво – категорія бізнесу. Бізнес як система господарювання – це ділові відношення між людьми або учасниками справ. Ділові відношення – це вираження виробничих відношень. Діяльність будь-якого суб'єкту господарського процесу є його «діло». Обмін діяльністю і її результатами – це обмін ділами або ділова угода. Учасники ділових угод є ділові люди – бізнесмени. Підприємництво і підприємці пов'язані з «ділом». Як правило, це «діло» передбачає підприємство, тобто особливо складне діло. Таким чином, бізнес – це організація підприємства: промислового, сільськогосподарського, торгового, кредитного, науково-технічного тощо [155]. В Україні бізнесом можуть займатися практично всі громадяни, за винятком категорії людей, яким законодавче ця діяльність заборонена. Це працівники поліції, суду, прокуратури, державної безпеки, арбітражу, нотаріату, державної влади та управління, які повинні здійснювати контроль за роботою підприємств. Заборонено займатися бізнесом і людям, у яких, за рішенням суду, не закінчився строк вироку, а також тим, які мають непогашену судимість. Отже, суб'єктами бізнесу можуть виступати громадяни, права яких не обмежені законом, юридичні особи, які володіють різними видами власності, а також громадяни іноземних держав і особи без громадянства – в межах повноважень, встановлених законодавством, а саме: власне підприємці, тобто особи, які здійснюють ініціативну діяльність на свій ризик і під свою економічну і юридичну відповідальність (у минулому ця категорія підводилася під визначення капіталістів або простих товаровиробників), а також колективи підприємців і підприємницькі асоціації; індивідуальні та колективні споживачі

продукції (робіт, послуг), що пропонуються підприємцями, а також союзи та асоціації споживачів; працівники, які здійснюють трудову діяльність за наймом на контрактній або іншій основі, а також їхні професійні спілки [156].

До суб'єктів бізнесу в Україні відносять суб'єктів господарювання, правове регулювання створення та діяльність яких здійснюється відповідно до норм Господарського кодексу, Цивільного кодексу та окремих законів України [157]. Зокрема, Господарський кодекс України у ст. 55 визначає, що суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку. Положення ст.80 Господарського Кодексу України визначають, що до господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці. Громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи відповідно до ст. 58 Господарського кодексу України [124]. Громадянин-підприємець відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення. Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність: безпосередньо як підприємець або через приватне підприємство, що ним створюється; із залученням або без залучення найманої праці; самостійно або спільно з іншими особами. Громадянин здійснює управління заснованим ним приватним підприємством безпосередньо або через керівника, який наймається за контрактом. У разі здійснення підприємницької діяльності

спільно з іншими громадянами або юридичними особами громадянин має права та обов'язки відповідно засновника та/або учасника господарського товариства, члена кооперативу тощо, або права і обов'язки, визначені укладеним за його участі договором про спільну діяльність без створення юридичної особи. Громадянин–підприємець здійснює свою діяльність на засадах свободи підприємництва та відповідно до принципів, передбачених у ст. 44 ГКУ [158, с. 28].

Таким чином, з викладеного можемо узагальнити, що систему суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу складають:

1) державні органи, до повноважень яких віднесено вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, місцеві державні адміністрації;

2) господарські організації;

3) громадяни України, особи без громадянства та іноземці, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці [159].

Підсумовуючи, необхідно звернути увагу, що проблема вдосконалення взаємодії влади та бізнесу проявляється саме в нечіткості суб'єктів забезпечення такої взаємодії. Так, оголошений курс на реформування адміністративно-управлінської системи варто розпочинати із чіткого закріплення системи повноважень за конкретними суб'єктами в сфері взаємодії влади та бізнесу, оскільки на практиці одні й ті ж функції часто закріплені за декількома суб'єктами. Зазначене призводить до нечіткого розмежування повноважень між різними суб'єктами взаємодії влади та бізнесу, зниженні ефективності та якості такої взаємодії.

2.2. Рівні взаємодії між владою та бізнесом в Україні

Вплив бізнесу на систему демократичних взаємовідносин і соціально-економічного розвитку країни не обмежується лише створенням робочих місць, матеріальних цінностей і примноженням прибутку, як вважалось раніше. Нині бізнес стає активнішим у соціальному житті міста, регіону та держави. Така тенденція пов'язана зі зростанням інтернаціоналізації виробництва товарів і послуг. На даний час в Україні існує необхідність ефективного об'єднання зусиль і запровадження нових механізмів залучення бізнесу до процесу створення стратегії розвитку держави, оскільки саме відсутність позитивних прикладів державно-приватного партнерства – один із найсуттєвіших недоліків українського суспільства, що, своєю чергою, породжує недовіру до органів державної влади та їх рішень [160].

Створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), має стати результатом упровадження реформи державного управління в Україні, зазначене також повинно виробляти і реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток і адекватне реагування на внутрішні та зовнішні виклики [161].

Незважаючи на значну кількість наукових розвідок у цій площині, чимало питань залишаються мало дослідженими і потребують спеціального поглибленого теоретичного вивчення. Взаємодія органів влади з бізнесом може здійснюватися на різних рівнях, різними способами залежно від контексту, в якому відбувається співпраця, та особливостей суб'єктів взаємодії.

Виконавча влада в Україні – це представлена державними виконавчими органами самостійна та незалежна в системі поділу влади, відмінна від законодавчої та судової гілки державної влади, що утворена для виконання

Конституції та законів України, оперативного управління суспільними і державними справами. Поняття «орган виконавчої влади» є похідним від ширшого поняття «державний орган» (або «орган державної влади»). В цьому розумінні орган виконавчої влади є окремим видом державних органів. На них поширюються всі загальні риси поняття державних органів. Це означає, що кожний окремий орган виконавчої влади:

- реалізовує свою діяльність з допомогою визначених державою методів і форм;
- виконує діяльність, що характеризується чітко визначеною державою спрямованістю, цілями, завданнями та функціями, певним обсягом компетенції (прав і обов'язків);
- створюється з метою безпосереднього здійснення конкретного виду державної діяльності;
- має певну організаційно-правову форму, внутрішню структуру і зовнішні зв'язки [162].

В Україні, згідно з конституційно-правовою моделлю функціонує три рівні органів виконавчої влади [163]:

1) вищі, до яких відносимо Кабінет Міністрів України, який здійснює виконавчу владу безпосередньо та через міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та місцеві державні адміністрації, спрямовує, координує та контролює діяльність цих органів. Згідно з Конституцією України Кабінет Міністрів України забезпечує: права і свободи людини та громадянина; сприятливі умови для вільного й усебічного розвитку особистості; державний суверенітет та економічну самостійність; провадження зовнішньоекономічної діяльності та митної справи; розвиток і державну підтримку науково-технічного та інноваційного потенціалу держави; рівні умови для розвитку всіх форм власності; проведення бюджетної, фінансової, цінової, інвестиційної, податкової, структурно-галузевої політики; проведення політики у сферах праці

та зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки й культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування [124];

2) центральні органи виконавчої влади, систему яких складають міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади, до яких належать державні агентства, державні інспекції, державні служби, центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (ст. 7) завданнями міністерства як органу, що забезпечує формування та реалізує державну політику в одній чи декількох сферах, є:

- 1) забезпечення нормативно-правового регулювання;
- 2) визначення пріоритетних напрямів розвитку;
- 3) інформування та надання роз'яснень щодо здійснення державної політики;
- 4) узагальнення практики застосування законодавства, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення та внесення в установленому порядку проектів законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України на розгляд Президентів України та Кабінету Міністрів України;
- 4-1) забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні;
- 5) здійснення інших завдань, визначених законами України.

Відповідно до ст.17 цього ж Закону, завдання центральних органів виконавчої влади є: 1) надання адміністративних послуг; 2) здійснення державного нагляду (контролю); 3) управління об'єктами державної власності; 4) внесення пропозицій щодо забезпечення формування державної політики на розгляд міністрів, які спрямовують та координують їх діяльність; 5) здійснення інших завдань, визначених законами України [164];

3) місцеві. Слід вказати, що важливу роль у системі органів виконавчої влади відіграють місцеві державні адміністрації. Відповідно до ч. 1 ст. 118 Конституції України і ст. 1 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [165], місцеві державні адміністрації здійснюють виконавчу владу в областях і

районах, містах Києві та Севастополі. Місцеві державні адміністрації – це система обласних і районних державних адміністрацій, Київської міської державної адміністрації, які згідно з чинним законодавством України здійснюють виконавчу владу у відповідних адміністративно-територіальних одиницях. Місцеві державні адміністрації діють на принципах, властивих для всієї системи органів виконавчої влади, з урахуванням особливостей умов і завдань їх функціонування. Основними засадами діяльності місцевих державних адміністрацій є: відповідальність перед людиною і державою за свою діяльність; верховенство права; законність; пріоритетність прав людини; гласність; поєднання державних і місцевих інтересів; відповідальність перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України; підзвітність і підконтрольність органам виконавчої влади вищого рівня тощо. Місцеві державні адміністрації є єдиноначальними органами виконавчої влади, мають статус юридичної особи. Владні повноваження цих державних органів реалізуються одноособово їх керівниками – головами місцевих державних адміністрацій, які призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів. У здійсненні своїх повноважень вони відповідальні перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня. Місцеві державні адміністрації також підзвітні й підконтрольні радам у частині повноважень, делегованих їм відповідними районними чи обласними радами [165]. Обласна чи районна рада може висловити недовіру голові відповідної місцевої державної адміністрації, на підставі чого Президент України приймає рішення та дає обґрунтовану відповідь. У разі ж коли недовіру голові обласної чи районної адміністрації висловили дві третини від складу відповідної місцевої ради, Президент України приймає рішення про підставку голови місцевої державної адміністрації. У межах своїх повноважень місцеві державні адміністрації здійснюють виконавчу владу на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, а також реалізують

повноваження, делеговані їм відповідними радами. Особливості здійснення виконавчої влади у містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України [166].

З викладеного, можемо констатувати, що взаємодія між владою та бізнесом в Україні має чітку ієрархічну структуру, в якій органи держави вищого рівня сприймаючи, аналізуючи існуючу проблему, розроблюють шляхи її вирішення та на їх основі встановлюють певний план дій (у формі концепцій, стратегій тощо). Разом з тим, структурні органи державної влади, залежно від наданої їм компетенції вживають заходи, що направлені на реалізацію вказаного затвердженого плану. З цього, цілком логічним є висновок про те, що система реалізації взаємодії бізнесу та влади має містити такі рівні:

перший – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні центральних органів виконавчої влади;

другий – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні територіального утворення із залученням до вказаної діяльності територіальних органів державної влади та місцевого самоврядування, широкого кола громадян, що проживають на вказаній території, а також громадських об'єднань та інших неурядових організацій.

Розглядаючи перший рівень взаємодії влади та бізнесу, необхідно вказати, що взаємодія влади та бізнесу набуває різних адміністративно-правових форм. Зокрема, слід звернути увагу на роль та місце у формуванні механізму реалізації взаємодії влади та бізнесу саме на Кабінет Міністрів України. Визначальна роль цього органу виконавчої влади проявилася у схваленні постанови «Про утворення Комісії з питань захисту бізнесу», розробленої Міністерством юстиції України. Слід вказати, що ця постанова спрямована на захист бізнесу від незаконних посягань зі сторони органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їх посадових та службових осіб, інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, осіб,

прирівняних до них, недопущення перешкоджання законній діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Постановою передбачено утворення Комісії з питань захисту бізнесу для координації дій органів виконавчої влади та створення дієвих механізмів вирішення проблемних питань у цій сфері. Комісія буде функціонувати як тимчасовий дорадчий орган Кабінету Міністрів України. Комісія проводитиме аналіз стану справ та причин виникнення проблем у процесі реалізації державної політики з питань захисту бізнесу; вивчатиме результати діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій з питань, що належать до її компетенції; проводитиме моніторинг стану виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади покладених на них завдань з питань захисту бізнесу; братиме участь у розробленні проектів нормативно-правових актів з питань захисту бізнесу та подаватиме Кабінету Міністрів України розроблені за результатами своєї роботи пропозиції та рекомендації. Також постанова врегулює організаційні питання діяльності Комісії, зокрема, форму роботи Комісії, повноваження Голови, заступника, секретаря та членів Комісії, процедуру розгляду надісланих Комісії звернень. Прийнята постанова створить належні умови для захисту бізнесу від незаконного впливу зі сторони органів державної влади та органів місцевого самоврядування [167].

Разом з цим, роль Кабінету Міністрів України у формуванні ефективної взаємодії з бізнесом має визначальне місце й у затвердженні Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Цей документ визначає стратегічні кроки для розвитку промисловості, агросектору, видобутку, інфраструктури, транспорту, енергетичного сектору, інформаційно-комунікаційних технологій, креативних індустрій та сфери послуг. Також Стратегія враховує важливі наскрізні напрямки — діджиталізацію, «зелений» курс, розвиток підприємництва та збалансований регіональний розвиток [168]. Очікуваним результатом виконання Стратегії є визначення та суспільна

підтримка стратегічного курсу держави в економічній сфері, послідовна реалізація якого дасть змогу: сформувати конкурентоспроможні умови для бізнесу та інвестицій і відновити довіру до держави; стати конкурентоспроможною на міжнародному ринку; стимулювати розвиток інновацій і модернізацію секторів економіки для забезпечення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку [168]; забезпечити розвиток людського потенціалу і виграти конкуренцію за таланти; забезпечити рівні права та можливості жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Серед принципів, на яких будується Національна економічна стратегія — європейська та євроатлантична інтеграція, недоторканість приватної власності, верховенство права, нетерпимість до корупції, вільна і чесна конкуренція, рівний доступ для бізнесу. Як зазначив Прем'єр-міністр Денис Шмигаль, під час засідання Уряду 3 березня 2021 року Національна економічна стратегія-2030 — це амбітна віза України в майбутнє і дорожня карта, що змінить країну. Прем'єр-міністр також відзначив знаковість затвердження Національної економічної стратегії-2030 на річницю роботи Уряду та зауважив, що це перший такий фундаментальний документ за всю історію України [168].

Також роль Кабінету Міністрів України прослідковується й під час формування України середнього класу та підтримку підприємницької ініціативи. Так, Кабінет Міністрів схвалив внесення змін до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва. Це рішення спрямоване на підтримку бізнесу та на подальший розвиток програми пільгових кредитів «5-7-9». «Відтепер максимальна допомога-компенсація від держави для тих, хто отримав кредит минулого року, буде складати не 200 тисяч євро, а 400 тисяч євро. Це черговий крок до «дешевих грошей», які були недоступні малому та середньому бізнесу всі останні роки в Україні. Наше рішення також особливо важливе з огляду на коронакризу, яка несе додаткову невизначеність та витрати для підприємців.

Тому сьогодні Уряд підставляє плече українському бізнесу і в час кризи збільшує відповідну підтримку», — зазначив Денис Шмигаль [169].

Також на центральному рівні взаємодії влади та бізнесу не залишається поза увагою роль міністерств. Так, звернемо увагу на Міністерство фінансів України, місія якого полягає у фінансовому забезпеченні виконання державних функцій на основі виваженої бюджетної політики, створенні умов для стабільного розвитку економіки шляхом управління державними фінансами за принципами збалансованості, ефективності, неупередженості, цілісності, стійкості та прозорості [170]. Так, у травні поточного року відбувся онлайн-перегляд портфелю проектів Європейського інвестиційного банку. У ході обговорення питань представники Міністерства фінансів та Європейського інвестиційного банку розглянули поточний стан з підготовки та реалізації спільних проектів, а також узгодили план заходів на наступний період. Зокрема, було обговорено проблемні питання в рамках проектів, які на даний час реалізуються в Україні, а також узгоджено подальші кроки щодо їх усунення. Необхідно вказати, що починаючи з 2004 року загальний обсяг наданих Європейським інвестиційним банком фінансових ресурсів в Україні, як в державному, так і приватному секторі складає більше ніж 7,5 млрд євро. На сьогодні проектний портфель ЄІБ у державному секторі складає 25 проекти загальним обсягом 5,27 млрд євро. Спільні з Європейським інвестиційним банком проекти спрямовані на покращення стану автомобільних доріг України, модернізацію енергетичної галузі, розвиток муніципальної, авіаційної та залізничної інфраструктури, розвиток транспортної логістики, підтримку малого та середнього бізнесу, відновлення соціальної інфраструктури Донецької і Луганської та ряду інших регіонів України.

Не останнє місце у формуванні ефективного рівня взаємодії влади та бізнесу в Україні належить Міністерству цифрової трансформації України. Основними напрямками взаємодії є:

– запровадження спеціального податкового режиму Дія City, метою якого є створення максимально комфортних умов для бізнесу в Україні. Основне завдання Дія City — створити в країні такі умови для бізнесу, в яких він почуватиметься максимально комфортно, швидко розвиватиметься та зможе реалізувати весь потенціал. У межах проекту діятиме прозорий правовий режим зі сприятливою податковою системою, яка зберігатиме для ІТ-компаній податкове навантаження на рівні спрощеної системи (додається лише 1,5 % воєнного збору). Окрім цього, запроваджується нова форма взаємодії компаній та спеціалістів — гіг-контракти. Це дасть змогу ІТ-компаніям будувати прозору корпоративну структуру та забезпечити фахівців соціальними гарантіями. У Дія City діятимуть інструменти захисту прав на інтелектуальну власність, які використовуються у світовій практиці, а також додаткові механізми правового захисту від неправомірних дій силовиків [171];

– запровадження порталу Дія.Бізнес. Національна онлайн-платформа Дія.Бізнес – це «єдине вікно» для підприємців або тих, хто планує відкрити власну справу: 100 бізнес-ідей із середньою вартістю інвестицій; шаблони для операційної діяльності бізнесу; єдиний каталог сервісів і можливостей (мікрогранти, гранти, кредитні програми тощо); безкоштовний онлайн-консалтинг з 50+ напрямків; безкоштовна національна онлайн-школа для підприємців; карта інфраструктури підтримки підприємництва; кейси та новини;

– комплексні проекти «е-підприємництво» та «е-дозвіл», які передбачають спрощення та переведення у цифровий формат державних послуг для бізнесу [172].

Також Міністерством цифрової трансформації України готується ще один модуль на порталі Дія.Бізнес – сорсингова платформа, що дозволить українським підприємцям швидко знаходити клієнтів і партнерів за кордоном. Крім того, Мінцифри будує екосистему для підтримки та розвитку підприємництва – зокрема, офлайн-центри підтримки підприємців Дія.Бізнес

всією Україною. Пандемія показала, що такі центри дуже потрібні, адже багато бізнесів, які були в офлайн, не змогли адаптуватися та перейти в онлайн. Подібні центри підтримки підприємців існують у розвинутих країнах. Мінцифри відкрило три центри Дія.Бізнес у 2020 році, а в 2021 році планує відкрити від 7 до 15 центрів Дія.Бізнес. Мінцифри реалізовує багато освітніх ініціатив – вже запустили курс «Підприємництво для школярів» на порталі Дія.Цифрова освіта, спільно з YEP запустили проект «Підприємницький університет», до якого долучилися 76 університетів, а пройшли навчання більше 3000 студентів. Також Мінцифри активно працює над створенням Державної агенції з розвитку підприємництва та експорту, яка повинна почати функціонувати в 2021 році [172].

Міністерством аграрної політики та продовольства України надається підтримка розвитку фермерських господарств. Фінансова підтримка надається: фермерському господарству, яке має чистий дохід (виручку) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній рік до 20 000 000 гривень, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення; зареєстрованому в поточному році фермерському господарству, у власності та/або користуванні якого перебувають землі сільськогосподарського призначення, незалежно від обсягу чистого доходу (виручки). Підтримка надається через уповноважений банк, що підписав з Мінагрополітики Меморандум про загальні засади співробітництва. Фінансова підтримка надається одержувачам за такими напрямками: часткова компенсація витрат фермерським господарствам, пов'язаних з наданими сільськогосподарськими дорадчими послугами (крім новостворених); фінансова підтримка новостворених фермерських господарств для отримання сільськогосподарських дорадчих послуг; бюджетна субсидія на одиницю оброблюваних угідь (1 гектар) - новоствореним фермерським господарствам; спеціальна бюджетна дотація за утримання корів усіх напрямів продуктивності [173].

Центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів є Державна податкова служба України (далі – ДПС). Остання реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Головною функцією ДПС є податковий контроль, що полягає у здійсненні контролю за додержанням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів податків, зборів та інших платежів і неподаткових доходів та внесків до державних цільових фондів, установлених законодавством України. Відповідно до п. 71.1 ст. 75 Податкового кодексу України контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки. Камеральні та документальні перевірки проводяться контролюючими органами в межах їх повноважень виключно у випадках та у порядку, встановлених Податковим кодексом України, а фактичні перевірки – Податковим кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи [174].

Другий рівень реалізації взаємодії влади та бізнесу виникає на рівні територіальних утворень, поширює свою дію на окремі регіони країни та характеризується залученням територіальних органів державної влади та місцевого самоврядування, широкого кола громадян, що проживають на вказаній території, а також громадських об'єднань та інших неурядових організацій. Місцеві органи влади відіграють три ключові ролі в економічному розвитку регіону. Перша полягає в забезпеченні керівної ініціативи при формуванні регіональної економічної політики, вироблення стратегії розвитку регіону. В цій ролі здійснюють аналіз існуючого стану розвитку економіки регіону, визначають ключові впливи та формують уяву про майбутні економічні перспективи регіону. Друга – в адмініструванні розроблених конкретних програм та проектів розвитку регіону, виробленні конкретних

заходів для досягнення поставлених цілей, контролі реалізації цих заходів для отримання запланованого результату. Третя – в створенні сприятливого середовища для мобілізації всіх ресурсів економічного розвитку та найбільш ефективного їх використання. Хоч місцевий економічний розвиток базується на використанні місцевих порівняльних переваг, місцевих ресурсів, він є складовою частиною економічного розвитку держави і має як внутрішній, так і зовнішній аспект. Внутрішній аспект полягає у виявленні взаємовпливу розвитку регіону та держави в цілому встановленні напрямків взаємовідносин та показників, які б змогли кількісно характеризувати цей взаємовплив. Уряд держави впливає на місцевий економічний розвиток формуючи фіскальну та здійснюючи економічну політику, яка визначає структуру економіки як регіону в цілому так і держави; створюючи економічні програми розвитку та забезпечуючи їх фінансування; створюючи національну фінансову, юридичну та фізичну інфраструктуру. Центральний уряд держави створює економічне і політичне середовище. У Іншими словами – встановлює межі регулювання, необхідну інфраструктуру обслуговування, які формують загальний національний підприємницький клімат, від якого залежить рівень економічного розвитку регіону та який допомагає або заважає зростанню кількості підприємницьких структур [175].

Необхідно погодитися та вказати, що ефективно місцеве самоврядування та забезпечення ним поступального соціально-економічного розвитку відповідних територій має супроводжуватися збільшенням ресурсної та фінансової бази. Децентралізовані повноваження мають бути забезпечені відповідним ресурсом для якісного виконання. Тому із внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів, від 1 січня 2015 року місцевим самоврядуванням отримано більше фінансів для підвищення економічної спроможності. Об'єднані громади здобули повноваження та ресурс, які мають міста обласного значення, зокрема – зарахування до місцевих бюджетів об'єднаних територіальних громад 60% податку на доходи фізичних осіб на

власні повноваження. Окрім того, на місцях повністю залишаються надходження від податків: єдиного, на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності та податку на майно (нерухомість, земля, транспорт). До того ж, об'єднані територіальні громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом (до реформи прямі відносини мали лише обласні та районні бюджети, бюджети міст обласного значення), для виконання делегованих державою повноважень їм надаються відповідні трансфери (дотації, освітня та медична субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад тощо). Законодавчі зміни також надали право органам місцевого самоврядування затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття закону про Державний бюджет. Такі покращення вже дали перші помітні результати. Власні доходи місцевих бюджетів з 2014 по 2019 рік збільшилися на 200 млрд. грн. (з 68,6 млрд. грн. до 267 млрд. грн). Це – реальний інструмент впливу на досягнення результату та відповідальність за довіру громад. Об'єднані територіальні громади, крім зростання власних фінансових можливостей, у результаті децентралізації мають й інші інструменти забезпечення економічного розвитку – здійснення зовнішніх запозичень, самостійне обрання установ з обслуговування коштів місцевих бюджетів відносно розвитку та власних надходжень бюджетних установ. Децентралізовано повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю та удосконалення містобудівного законодавства, органам місцевого самоврядування надано право самостійно визначати містобудівну політику. Після прийняття низки законів щодо децентралізації повноважень і регулювання земельних відносин громади дістануть право розпоряджатися землями за межами населених пунктів. Верховною Радою України прийнято закони, які надають можливість децентралізувати частину повноважень центральних органів виконавчої влади щодо надання базових адміністративних послуг: реєстрацію нерухомості, бізнесу, місця проживання особи – передавши їх на рівень громад. Напрацьовані законопроекти, покликані чітко розмежувати

повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, дозвілля, соціально-економічного розвитку, інфраструктури між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на кожному з територіальних рівнів адміністративно-територіального устрою держави [176].

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що бізнес, взаємодіючи з державою, прагне до: функціонування «незахоплених» корупцією державних структур; наявності ефективного середовища для розвитку бізнесу та захисту своїх інтересів; можливості отримання фінансової допомоги на реалізацію суспільно корисних завдань; забезпечення прозорості у виборі різних форм та методів взаємодії держави з бізнесом.

Тому, для підвищення ефективності взаємовідносин між органами влади і бізнесу на державному та місцевому рівнях треба очікувати за умови вирішення таких актуальних проблем:

- виключення ситуацій формального та вибіркового підходу залучення до співпраці бізнесу з органами державної влади;
- забезпечення належної імплементації вимог законодавства;
- недопущення дискредитації процедур, використання бізнесу як лобістського інструменту для проведення фальсифікованих або заангажованих обговорень, експертиз, слухань, а також просування власних інтересів;
- за перешкоджання участі бізнесу, передусім у питаннях реального доступу до інформації, забезпечення своєчасного й повного оприлюднення інформації, посилення механізмів відповідальності органів державної влади та їх посадових осіб;
- забезпечення повноцінного висвітлення результатів взаємодії з бізнесом на веб-сайтах органів державної влади;
- включення процедур залучення бізнесу до ухвалення рішень і консультацій до регламентів органів виконавчої влади;

- підвищення рівня компетентності, інституційної спроможності, відповідальності державних органів та приватних структур, а також загалом правової, політичної, громадянської культури населення;
- підвищення кваліфікації посадових осіб органів влади та службових осіб (окремих приватних осіб) у частині можливостей використання інструментів участі громадськості у формуванні та реалізації політики у сфері формування належного та ефективного рівня взаємодії;
- покращення стану логістики та матеріального-технічного забезпечення органів державної влади, до компетенції яких віднесено взаємодію з бізнесом;
- дотримання вимог законодавства щодо врахування конструктивних пропозицій бізнесу за результатами консультацій або надання обґрунтувань неврахування таких пропозицій [177].

2.3. Напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні

Функціонування ринкової моделі спонукає державу виступати в якості головного регулятора взаємовідносин між різними суб'єктами. В умовах крайньої поляризації багатства і бідності важливо утримувати соціальну рівновагу, впроваджувати засоби усунення суспільного емоційного дискомфорту, який виник в результаті несправедливого співвідношення праці і присвоєння її результатів. Для підвищення ефективності функціонування взаємодії держави і бізнесу пропонується змістити акценти із безпосереднього виконання державними органами функцій щодо контролю та перевірки суб'єктів – представників бізнесових структур, які прагнуть вкладати фінансові ресурси у розвиток соціальної сфери на державне стимулювання добродійницьких намірів та прагнень [178, с. 104].

Необхідність подолання кризових явищ в економіці та складні і суперечливі процеси сучасних суспільних трансформацій вимагають

здійснення ефективної державної економічної політики. «Складність нашої економічної ситуації, – як зазначає професор О.М. Шаров – зумовлена багатоджерельністю її проблем». І причиною цього, на його думку, є «політика невизначеності в усіх її проявах [179, с. 61]. Тому вирішення проблем стабілізації економічного розвитку, запровадження ефективних механізмів розвитку держави та бізнесу, вимагає зміни пріоритетів, нових підходів та політичної волі урядових структур. Оскільки економічна політика – це, насамперед, практична діяльність держави, яка ґрунтується на теоретичних постулатах, тому актуальним вбачається розгляд, перш за все, напрям взаємодії між владою та бізнесом в Україні задля визначення цих проблем у реальному житті та їх розв'язання [180].

Дослідженням питань економічної політики присвячена увага таких вчених, як Я. Тінберген, О.О. Беляєв, Р. Манделл, Р. Лукас, Е. Прескотт, Ф. Кідленд, В.В. Козюк, В.М. Геєць, А.С. Бебело, Т.Л. Желюк, А.Ф. Мельник, Л.І. Дідковська, О. Д. Куценко, В.Д. Лагутіна, Дж. Б'юкенен, І.Й. Малий.

Український вчений В.М. Геєць вважає, що для забезпечення тісної співпраці держави та бізнесу в Україні в перспективі довгострокового співробітництва необхідно: реалізувати нову державницьку роль еліти, яка є політичною, а не номенклатурною, що контролює владу і бізнес одночасно; знайти в ході суспільної дискусії консенсус щодо державного устрою, який відповідатиме завданням стратегічного розвитку в нових глобальних умовах і буде ціннісним орієнтиром для населення; організувати співпрацю і співвідповідальність суспільства, держави та бізнесу за пошуки реалізації відповідей на виклик і ризики розвитку ХХІ ст., що формують нові напрями буття з надзвичайною невизначеністю і ризикованістю [181, с. 89]. Така співпраця може проявлятися в забезпеченні ефективного довгострокового програмування, зорієнтованого на зміни структури економіки з метою забезпечення більш повного та успішного використання наявного виробничого потенціалу та його удосконалення в сучасних умовах конкурентної боротьби на

світових ринках. Шляхом такого програмування влада, в особі уповноважених державних інституцій, бере на себе задачу постійно інформувати бізнес про перспективи розвитку економіки, про ємкість внутрішнього та зовнішніх ринків. Таким чином, влада якби розподіляє з бізнесом ризику нових капіталовкладень [182, с. 201].

Напрями взаємодії влади та бізнесу неоднозначно трактуються у науковій літературі, як і підходи до їх формування у складі концепції економічної політики. Український вчений В. Воротін вважає, що державне регулювання економіки – це організаційний і регулюючий вплив держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності [183, с. 25].

Російський вчений Г. Мальцев у меті державного регулювання економіки вбачає встановлення і забезпечення державою спільних правил поведінки (діяльності) суб'єктів суспільних відносин і їх корегування, або імперативні та переважно адміністративно правові способи регулювання, чи триєдине регулювання в економічній сфері (єдині правила, різні режими, індивідуальні адміністративні акти) [184, с. 340–366].

Інший вітчизняний дослідник Д. Стеченко мету державного регулювання економіки визначає як створення такої господарської системи, яка б орієнтувалась на вибір найефективніших варіантів використання наявних факторів виробництва та забезпечення сприятливих соціально економічних умов життєдіяльності [185, с. 5–6].

Успішність реалізації програми державного регулювання в сфері взаємодії влади з бізнесом залежить від узгодженості владних відносин та інтересів держави і бізнесу. Роль держави полягає у формуванні інституційного та макроекономічного середовища збалансованого розвитку бізнесу. Відносини держави та бізнесу мають будуватимуться на таких принципах:

– децентралізації – центри прийняття рішень щодо поточного розвитку територій буде зміщено на регіональний рівень;

– мотивації – держава створить умови для зацікавленості бізнесу у власному розвитку;

– партнерства – держава є повноправним партнером приватних кіл у розробці, фінансуванні й реалізації локальних економічних і соціальних проектів;

– відповідальності – держава нестиме відповідальність нарівні з приватними інституціями за невиконання адміністративних, фінансових та соціальних зобов'язань [186, с. 17].

В умовах системної трансформації економіки помітно зростає роль теоретичного і методологічного обґрунтування державного регулювання розвитку бізнесу. За наявних глобалізаційних процесів і негативних наслідків світової фінансової рецесії актуальним стає зміцнення позицій країни та її регіонів у міжнародному господарстві, пошук шляхів відродження виробничого потенціалу, реформування фінансової системи, запровадження дієвих механізмів взаємодії між владою та бізнесом, подальшого проведення перетворень у соціально-економічній сфері, виокремлення ефективних напрямів взаємодії. Це, між іншим, включає розробку економічних інструментів, які б сприяли активізації ділової активності суб'єктів господарювання і прискоренню темпів економічного зростання. Як слушно стверджує Жихор О.Б., з яким доцільно погодитися, стратегія визначає напрям, що приводить до кінцевого результату, залишаючи свободу вибору, враховуючи зміни в навколишньому середовищі [187, с. 23].

Адекватне формування цілей розвитку з урахуванням наявного ресурсного забезпечення, визначення пріоритетів і перспектив, потребує запровадження стратегічного підходу до державного регулювання та запровадження ефективних напрямів розвитку взаємодії між державними органами та бізнесом. Саме стратегічний підхід до визначення ефективних напрямів взаємодії орієнтує на осмислення розвитку взаємодії крізь призму головної мети; поєднує цілі взаємодії та бізнесу.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що стратегічний підхід являє собою процес забезпечення узгодженості дій різних гілок влади шляхом неперервного взаємного спілкування «згори – вниз» і «знизу – вгору» в межах підпорядкування, відповідальності та звітності [188]. Стратегія розробляється як соціально-економічна програма суб'єктів взаємодії, оскільки якщо виходити з формальної логіки, саме суб'єкти мають у виражати інтереси такої взаємодії і реалізовувати можливості соціально-економічного розвитку. Ототожнення стратегії із засобом досягнення цілей підприємства є класичним підходом до її визначення. Поділяючи погляди науковців, Д. Куїнн визначав стратегію як план, що інтегрує основні організаційні цілі, політику та дії, які можна об'єднувати в єдине ціле [189]. Як узагальнюючу модель дій, необхідних для досягнення встановлених цілей шляхом координації і розподілу ресурсів компанії визначив стратегію Б. Карлофф [190]. У свою чергу, А. Чандлер розглядав стратегію як визначення основних довгострокових цілей і орієнтирів підприємства, визначення курсу дій і розподіл ресурсів, необхідних для їх досягнення. При цьому, раціональне планування він визначав основним процесом у виборі та розробці стратегії [191]. З цього, можна зробити висновок, що засобом координації цілей і ресурсів є саме стратегія, яка охоплює процес цілеутворення.

В свою чергу, як програму функціонування підприємства в зовнішньому середовищі, зміцнення конкурентних позицій підприємства, задоволення клієнтів, взаємодії з конкурентами та реалізації інтересів акціонерів, розглядали стратегію прихильники комплексного підходу.

Зокрема, М. Туленков визначає стратегію як установлену на досить тривалий період сукупність норм, орієнтирів, напрямків, сфер, способів і правил діяльності, що забезпечують зростання і високу конкурентоспроможність організації, які зміцнюють позиції на ринку, підвищують здатність до виживання в умовах конкуренції [192]. Таким чином,

дотримуючись цього підходу, можемо констатувати, що стратегія підприємства має більшу багатофункціональну спрямованість.

Досліджуючи позицію З.Є. Шершньової та С.В. Оборської, бачимо, що останні виділяють дві основні концепції стратегії: філософську та організаційно-управлінську [193].

Філософська – акцентує увагу на визначенні напрямку (вектору) розвитку організації. При цьому стратегія бізнесу розробляється для того, щоб зв'язати внутрішні можливості (потенціал) організації з її зовнішнім середовищем. Стратегія розглядається як філософія, якою має керуватися організація в своїй стратегічній діяльності. Відповідно до іншої – організаційно-управлінської концепції – стратегія пов'язана з конкурентними діями, заходами та методами здійснення стратегічної діяльності організації. Така стратегія в літературі називається «конкурентною стратегією» і розглядається як довгострокові ідеї діяльності організації, спосіб досягнення цілей, який вона визначає для себе, керуючись власними міркуваннями в межах умов, що надає зовнішнє середовище [194].

Таким чином, зазначимо, що стратегія – це довгостроковий напрям поведінки певного об'єкта, який стосується його розвитку та методів і способів, що супроводжують його. Стратегія визначає напрям, що приводить до кінцевого результату, полягає в забезпеченні тривалого всебічного прогресу і виходить з усвідомлення причин його виникнення та закономірностей розвитку. Одним з ключових питань стратегічного підходу взаємодії між владою та бізнесом повинно стати запровадження ефективних та довгострокових напрямів розвитку взаємодії, що також дозволить узгодити функції і відповідальність суб'єктів взаємодії з їхніми власними можливостями і наявними ресурсами. Дотримуючись філософського підходу до визначення поняття «стратегія», робимо висновок, що напрями взаємодії влади та бізнесу – це визначені адміністративно-правовими нормами стратегічні шляхи діяльності суб'єктів взаємодії, спрямовані на досягнення мети взаємодії та швидку

реалізацію найважливіших проектів і прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу, задоволення суспільних потреб та підвищення рівня економічних та соціальних умов, розвиток бізнесу, створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки [195].

З огляду на запропоноване визначення, слід зауважити, що напрями взаємодії між владою та бізнесом, направлені в першу чергу на досягнення мети взаємодії та виконання її завдань, які спрямовані на:

- 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій;
- 2) ефективне управління майном;
- 3) сприяння розвитку підприємництва;
- 4) здійснення державної регуляторної політики;
- 5) забезпечення необхідного рівня соціальної захищеності, надання робочих місць, гідної заробітної плати;
- 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу;
- 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості;
- 8) захист економічних інтересів української економіки;
- 9) підтримка конкуренції.

Враховуючи надане авторське визначення, можемо виділити характерні ознаки для напрямів взаємодії між владою та бізнесом:

- 1) мають законодавче вираження, тобто визначенні адміністративно-правовими нормами;
- 2) конкретно визначені;
- 3) результатом є досягнення мети взаємодії;
- 4) виконання завдань взаємодії.

Основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах,

досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь українців стала Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки [196]. Вказаний нормативно-правовий документ розроблений на виконання Указу Президента України від 20 вересня 2019 р. № 713 «Про невідкладні заходи щодо забезпечення економічного зростання, стимулювання розвитку регіонів та запобігання корупції» та відповідно до Закону України «Про засади державної регіональної політики», постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 931 «Про затвердження Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів».

У ст. 10 Стратегії визначено, що основними напрямками взаємодії між владою та бізнесом в Україні є:

– структурно-галузева політика, спрямована на здійснення державою прогресивних змін у структурі економіки, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення. Складовими цієї політики є промислова, аграрна, будівельна та інші сфери економічної політики, щодо яких держава здійснює відносно самостійний комплекс заходів стимулюючого впливу;

– інвестиційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики,

а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним;

– амортизаційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання найбільш сприятливих та рівноцінних умов забезпечення процесу простого відтворення основних виробничих і невиробничих фондів переважно на якісно новій техніко-технологічній основі;

– політика інституційних перетворень, спрямована на формування раціональної багатоукладної економічної системи шляхом трансформування відносин власності, здійснення роздержавлення економіки, приватизації та націоналізації виробничих фондів, забезпечення на власній основі розвитку різних форм власності і господарювання, еквівалентності відносин обміну між суб'єктами господарювання, державну підтримку і захист усіх форм ефективного господарювання та ліквідацію будь-яких протизаконних економічних структур;

– цінова політика, спрямована на регулювання державою відносин обміну між суб'єктами ринку з метою забезпечення еквівалентності в процесі реалізації національного продукту, дотримання необхідної паритетності цін між галузями та видами господарської діяльності, а також забезпечення стабільності оптових та роздрібних цін;

– антимонопольно-конкурентна політика, спрямована на створення оптимального конкурентного середовища діяльності суб'єктів господарювання, забезпечення їх взаємодії на умовах недопущення проявів дискримінації одних суб'єктів іншими, насамперед у сфері монопольного ціноутворення та за рахунок зниження якості продукції, послуг, сприяння зростанню ефективної соціально орієнтованої економіки;

– бюджетна політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин,

регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу;

– податкова політика, спрямована на забезпечення економічно обґрунтованого податкового навантаження на суб'єктів господарювання, стимулювання суспільно необхідної економічної діяльності суб'єктів, а також дотримання принципу соціальної справедливості та конституційних гарантій прав громадян при оподаткуванні їх доходів;

– грошово-кредитна політика, спрямована на забезпечення економіки економічно необхідним обсягом грошової маси, досягнення ефективного готівкового обігу, залучення коштів суб'єктів господарювання та населення до банківської системи, стимулювання використання кредитних ресурсів на потреби функціонування і розвитку економіки;

– валютна політика, спрямована на встановлення і підтримання паритетного курсу національної валюти щодо іноземних валют, стимулювання зростання державних валютних резервів та їх ефективне використання;

– зовнішньоекономічна політика, спрямована на регулювання державою відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника [196].

З викладеного, можемо констатувати, що до напрямів взаємодії влади та бізнесу в Україні слід відносити всі заходи, які вчиняються суб'єктами взаємодії, та направлені на досягнення стратегічних цілей та завдань цієї взаємодії. Тому, визначаємо, що напрямами взаємодії влади та бізнесу в Україні є: інвестиційний, ціновий, бюджетний, податковий та антимонопольно-конкурентний напрям.

1. Інвестиційний напрям, тобто сукупність дій із забезпечення умов простого і розширеного відтворення капітальних ресурсів у регіоні або в державі в цілому. Її сутність полягає в забезпеченні відтворення основних фондів виробничих і невиробничих галузей, їх розширенні і модернізації бізнесу [197]. На думку О. Коюди та В. Гриньової, інвестиційний напрямок

являє собою визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, збільшення джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямків фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій [198]. У свою чергу, П. Сокурєнко, О. Кришан розглядають інвестиційний напрямок як комплекс заходів і перспектив розвитку інвестиційної діяльності для залучення інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни [199].

Інвестиційний напрям взаємодії повинен бути спрямований на стимулювання інвестиційної активності підприємств, приватних інвесторів, іноземних інвесторів, що є важливою умовою розвитку бізнесу. Ефективність цього напрямку визначається системністю, чіткістю та обґрунтованістю пріоритетів, інструментами його реалізації.

2. Бюджетний напрямок є одним із найвпливовіших елементів державної політики, якість її формування та реалізації, визначення напрямів спрямування видатків бюджетів та ефективність їх здійснення на конкретні потреби галузей/секторів економіки, сфер діяльності, які є пріоритетними на певному етапі, має безпосередній вплив на стан розвитку бізнесу, соціального розвитку суспільства. Бюджетна політика має здійснюватися за умови науково-обґрунтованого упорядкування функціональних обов'язків держави, консолідації суспільства, формування та збереження довіри до дій владних структур та у більш широкому контексті – становлення інституту культури та відповідальності у всіх сферах життєдіяльності суспільства (включаючи й бізнес). Слід вказати, що на сьогодні питання ефективного використання видатків бюджету актуалізується необхідністю забезпечення життєздатності суспільства в умовах кризового фінансово-економічного стану глобальної та національних економік, введення карантинних обмежень, виникнення нових соціальних ризиків та лавиноподібним зростанням потреб у фінансуванні соціальних напрямів та потреб за рахунок державного та місцевих бюджетів,

насамперед розвитку бізнесу внаслідок масштабної небезпеки гострого перебігу пандемії COVID, посилення невизначеності появи її нових хвиль і непередбачуваних наслідків [200, с. 43–44].

3. Цінова політика представляє собою важливий елемент загальної стратегії підприємства, і безпосередньо входить у такий великий її розділ, як ринкова стратегія. В найбільш загальному вигляді може бути визначена як спрямована на досягнення його цілей і задач, діяльність керівництва підприємства по встановленню, підтримці і зміненню цін на продукцію, яка здійснюється в руслі загальної стратегії підприємства. Остання з'єднує в собі як стратегічні, так і тактичні аспекти. Стратегічні аспекти цінової політики включають договірні заходи по встановленню і зміненню цін, які спрямовані на врегулювання діяльності всієї виробничої і товаропровідної мережі підприємства, і підтримку конкурентоспроможності продукції і послуг у співвідношенні з цілями і задачами загальної стратегії фірми [201].

Цінова політика держави, яка передбачає в собі діяльність центральних та місцевих органів виконавчої влади, яка спрямована на досягнення трьох основних цілей: державного регулювання цін (тарифів) на окремі види товарів (послуг), послідовного проведення цінової лібералізації та здійснення контролю за їхнім додержанням. Розроблення цінової політики як невід'ємної частини загальної політики держави є однією з найважливіших складових реформування економіки. Її впровадження сприяє розвитку ринкових відносин, зменшенню інфляції та пом'якшенню її негативних соціально-економічних наслідків, веде до підвищення якості продукції та розвитку конкуренції і, зрештою, сприяє зростанню ефективності ринкової економіки та бізнесу. Світовий досвід показує, що в країнах із стабільною ринковою економікою уряд, як правило, мало втручається у процеси ціноутворення, але повної свободи в питаннях формування цін нема і державне їхнє регулювання в тій чи іншій мірі існує в кожній з них. Ступінь, форми та масштаби державного втручання в ціноутворення залежить від стану економічного розвитку країни,

інтенсивності інфляційних процесів, ступеня монополізації та конкуренції, питомої ваги державного сектора та інших чинників [202].

4. Податковий напрямок взаємодії влади та бізнесу – важлива складова системи державного регулювання економіки, механізму управління соціально-економічним розвитком держави, ознака суверенітету країни і водночас умова її незалежності [203]. Податки є складною й надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки – фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки — знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп. На сьогодні роль податків як регулятора економіки зростає. Держава шляхом встановлення ставок податків та їх видів стимулює чи обмежує розвиток окремих галузей або сфер економіки. Так, звільняючи від оподаткування суми, що йдуть на технологічний розвиток виробництва, а саме на інновацію та модернізацію, держава сприяє науково-технологічному потенціалу. Таким чином, держава через регулювання податками може впливати на ефективність і стабільність економічного розвитку. Податкова політика держави має забезпечити виконання таких завдань, як встановлення оптимальних податків, які не стримуватимуть розвиток підприємництва, та забезпечення надходження до бюджету коштів, достатніх для задоволення державних потреб. На цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства. Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної

активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер. Ринкове реформування економіки супроводжувалося неодноразовими спробами удосконалити податкову систему шляхом прийняття окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними стану економіки, характерними рисами яких є неузгодженість окремих норм, наявність значних обсягів тіньових оборотів [204].

5. Оцінюючи рівень розвитку конкурентних відносин в Україні, ми схильні поділяти думку С. Реверчука, що в українському суспільстві «культура конкуренції» має низький рівень, основні організаційні засади розвитку конкуренції здійснюються непослідовно, часто суперечливо, за умов наявних деформацій у відносинах власності, відсутність ефективного приватного власника тощо [205].

Таким чином, сприяти формуванню високих стандартів національного бізнес-середовища та забезпечувати баланс національних економічних інтересів у процесі лібералізації внутрішніх ринків та відкриття певних секторів економіки для зовнішньої конкуренції покликана конкурентна політика держави, основними інструментами реалізації якої є заборона будь-якої картельної практики і недопущення недобросовісної конкуренції; заборона зловживань монопольним становищем; контроль за концентрацією виробництва і капіталу із заборонаю недобросовісного злиття компаній; лібералізація ринку за мінімального державного регулювання економічних процесів [206, с. 294–296].

Досліджуючи вплив партнерських структур на конкурентну структуру економіки України, Н.В. Бутенко пропонує низку заходів щодо формування антимонопольно-конкурентної політики у сфері регулювання партнерських відносин, зокрема активізацію державної політики з питань підвищення національної конкурентоспроможності та формування в Україні сприятливого бізнес-клімату; унеможливлення зосередження активів в офшорних компаніях;

обов'язкова ідентифікація кінцевих власників бізнес-структур; визначення рівня монополізації ринку в загальнонаціональному, регіональному чи місцевому масштабі; переведення активів природних монополій у державну власність з подальшим акціонуванням серед міноритарних інвесторів.

Підсумовуючи викладене, слід звернути увагу, що перспективи подальшого розвитку напрямків взаємодії влади та бізнесу – це відновлення та запровадження не тільки економічної основи ефективного розвитку держави та бізнесу, а й механізмів, які перебувають із нею у функціональних і причинно-наслідкових зв'язках. Зазначене означає те, що дієві напрями взаємодії влади та бізнесу повинні виконувати конкретні та пріоритетні функції, наслідком яких повинно стати досягнення мети, задля якої створюється така взаємодія та виконання її завдань.

2.4. Адміністративно-правові форми та методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні

Реалізація ефективної взаємодії між владою та бізнесом в Україні вимагає повного та всебічного дослідження адміністративно-правових форм та методів її здійснення, оскільки вони найбільш змістовно відображають практичні аспекти реалізації цієї взаємодії. У своїй сукупності форми і методи утворюють своєрідний інструмент, за допомогою якого суб'єкти взаємодії можуть вирішити завдання, які стоять перед ними та досягнути відповідних цілей.

Процеси інституційних трансформацій, новітні соціальні та економічні перетворення вимагають від держави зміни її ролі, правил та форм участі в економічному житті, а також вимагають змін способів регулювання економічних процесів. Необхідність вивчення нових форм взаємодії всіх основних економічних суб'єктів, у першу чергу, держави й бізнесу, в умовах сьогодення виникає у результаті глобалізації та посилення взаємозалежності

суб'єктів економічної діяльності, ускладнення відтворювального процесу, завдань економічного регулювання

Існуюча в Україні система взаємин бізнесу і держави зумовлює необхідність формування нових механізмів партнерства та взаємодії між ними на основі поєднання як принципів державного регулювання економіки з метою забезпечення цілей, завдань та пріоритетів розвитку суспільства, так і мотиваційних інтересів бізнесу. Саме протягом багатьох років вчені економісти та практики намагаються знайти шляхи вирішення проблем пов'язаних зі зниженням ефективності бізнесу, підвищенням соціальної відповідальності як держави, так і окремих суб'єктів господарювання, інституційними недоліками його функціонування, злиттям владних інституцій і бізнес структур, що породжує корупцію та багато інших девіантних проявів у бізнес-середовищі і стримує процес реформування суспільства в цілому [207, с. 24].

Незважаючи на ряд досліджень у частині вивчення проблем формування відносин у сфері взаємодії владних структур та приватного сектору в процесі трансформації економіки, зокрема таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: В. Варнавский, В. Геєць, О. Головка, В. Денисюк, М. Дерябіна, С. Дрига, В. Осіпов, Т. Пузанов, О. Кужель, В. Ляшенко, Я. Усенко, В. Чепінога, Я. Жаліло, на даний час відсутнє комплексне дослідження щодо обґрунтування оптимальних адміністративно-правових форм та методів взаємодії між владою та бізнесом, які є характерними саме для України у процесі реалізації стратегічних суспільних і приватних ініціатив.

Впровадження ефективної державної політики у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні вимагає від органів публічного адміністрування вчиняти активні дії, спрямовані саме на реалізацію узгодженого плану дій у цій сфері. З цього можемо зробити висновок, що взаємодія влади та бізнесу має своє зовнішній вираз або форму. Для комплексного дослідження вказаного питання, пропонуємо перейти до більш детального вивчення адміністративно-правових форм взаємодії влади та бізнесу в Україні. Зокрема, наукове дослідження форм

адміністративно-правового регулювання здійснювалось у працях В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Ю.П. Битяка, А.Ю. Васіної, В.В. Галуцька, Р.А. Калюжного, В.К. Колпакова, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюка, А.Ф. Мельника, В.К. Шкарупи тощо. Вказані вчені-адміністративісти висловлюють власну позицію щодо визначення форм адміністративно-правового регулювання та їх класифікації. У той же час, адміністративно-правові форми регулювання у сфері взаємодії влади та бізнесу повністю не вивчені.

Так, розкриттю сутності представленої у науковій праці проблематики об'єктивно має передувати визначення змісту ключових понять. Н.М. Пахоменко зазначає, що правова форма – це, насамперед, наукова комплексна категорія, що відображає різні суспільні явища, які потребують регламентації, а також слугує каркасом усередині права, впорядковує і поєднує всі правові явища і право як таке. Коли йдеться про правові форми, зазначає вчений, то мають на увазі право як певне соціальне явище, що відрізняється від інших явищ (політика, релігія, мораль), які разом із правом визначаються матеріальними й економічними умовами життя суспільства. Іншими словами, поняття «правова форма» є загальним відображенням об'єктивного зв'язку права і явищ, на які воно впливає, визначення його місця серед інших форм [208].

В.Б. Авер'янов до правових форм відносить ті, використання яких спричиняє виникнення конкретного юридичного результату: видання юридичних актів, застосування примусових заходів тощо; вони виступають як юридичні факти і можуть породжувати (змінювати, припиняти) адміністративно-правові відносини. До неправових належать форми, які безпосередньо юридичного значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату: організація та проведення нарад, обговорень, розробка проектів планів, прогнозів, програм, методичних

рекомендацій, здійснення заходів щодо підвищення якості та ефективності управлінської праці і т. ін. [60, с. 278].

Так, на думку О. М. Бандурки, під формою адміністративно-правового регулювання необхідно розуміти зовнішній прояв управлінської діяльності, спосіб вираження її змісту в конкретних умовах, тобто ту чи іншу управлінську дію, що має зовнішній вияв [209, с. 185]. У свою чергу, О.Ф. Скакун у своїх працях вказує, що правова форма реалізації державної політики полягає у здійсненні управлінської діяльності органами державної влади або місцевого самоврядування, що характеризується вчиненням юридично-значимих дій, з метою реалізації встановленого плану заходів запровадження та реалізації державної політики у певній сфері [210, с. 79].

У науковій літературі під формою реалізації державної політики пропонують розуміти зовнішнє вираження діяльності органів публічного адміністрування, за допомогою якого реалізуються поставлені завдання. Відповідно до поширеної позиції форми реалізації державної політики необхідно розподіляти на два види, а саме: правові та неправові. Правові форми реалізації державної політики забезпечують вчинення заходів направлених на реалізацію поставленої мети органами публічного адміністрування виключно у визначений законом спосіб з дотриманням прав і свобод людини і громадянина. Змістовним наповненням правових форм фактично є вчинення юридично-значимих дій суб'єктів публічного адміністрування, направлених на досягнення постановленого завдання (реалізації обраного курсу державної політики) [211, с. 232]. Ю.П. Битяк зауважує, що форма адміністративно-правового регулювання – це зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються органами виконавчої влади для реалізації поставлених перед ними завдань [212, с. 115].

Аналіз праць провідних учених дозволяє зробити висновок про відсутність суттєвих розбіжностей у поглядах щодо визначення поняття адміністративно-правових форм. Таким чином, слід зауважити на тому, що під адміністративно-правовими формами взаємодії влади та бізнесу в Україні слід

розуміти зовнішнє вираження змісту дій, які вчиняються у межах компетенції уповноваженими суб'єктами органів державної влади у сфері взаємодії та приватного сектору, та спрямовані на забезпечення їх ефективної спільної роботи з метою безпосереднього втілення, реалізації та запровадження дієвого механізму взаємодії у конкретних суспільних відносинах. На нашу думку, саме таке визначення є найбільш повним та розкриває сутність адміністративно-правових форм взаємодії влади та бізнесу [213].

Враховуючи зазначене, вважаємо за необхідне зауважити, що діяльність уповноважених суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу направлена на досягнення мети такої взаємодії, а саме:

- 1) швидкої реалізації найважливіших проєктів та прискорення розвитку регіонів;
 - 2) одержання прибутку;
 - 3) досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу;
 - 4) задоволення суспільних потреб;
 - 5) створення додаткових робочих місць;
 - 6) підвищення рівня економічних та соціальних умов;
 - 7) розвиток бізнесу;
 - 8) створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки, а також виконання її завдань: 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій;
 - 2) ефективне управління майном;
 - 3) сприяння розвитку підприємництва;
 - 4) здійснення державної регуляторної політики;
 - 5) забезпечення необхідного рівня соціальної захищеності, надання робочих місць, гідної заробітної плати;
 - 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу;
 - 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості;
 - 8) захист економічних інтересів української економіки;
 - 9) підтримка конкуренції.
- Разом з цим, слід відмітити, що в процесі підготовки до вчинення дій у сфері взаємодії уповноваженими

особами вчиняється ряд дій, направлених на підготовку та безпосереднє виконання покладених на них завдань та досягнення поставлених цілей у зв'язку із реалізацією механізму взаємодії.

Варто зауважити, що законодавцем прямо не визначено конкретних адміністративно-правових форм взаємодії влади та бізнесу, про деякі з них лише частково згадується у різних нормативно-правових актах та наукових працях, які визначають ключові напрямки взаємодії цих суб'єктів. Зокрема, на думку Р.С. Мельника, до форм прояву публічного адміністрування слід віднести: застосування норм адміністративного права; діяльність суб'єктів публічної адміністрації; надання послуг; встановлення обмежень і заборон; забезпечення нормального існування приватних осіб [214, с. 43–44].

Група авторів: В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короєд, О.Ю. Дрозд та інші, за характером і правовою природою форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації поділяються на: 1) видання адміністративних актів (видання підзаконних нормативно-правових актів та індивідуальних адміністративних актів); 2) укладення адміністративних договорів; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій [215, с. 132].

В.К. Колпаков виділяє такі форми: встановлення форм права (видання нормативних актів управління, адміністративна правотворчість); застосування норм права (видання ненормативних актів управління, індивідуальних актів управління, актів застосування норм права, адміністративне розпорядництво); укладання адміністративних договорів, здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій; провадження організаційних дій; виконання матеріально-технічних операцій [216, с. 212–213]. У свою чергу, Ю.П. Битяк поділяє форми державного управління на такі види: видання нормативно-правових актів управління; видання індивідуальних актів (ненормативних, адміністративних) актів управління; проведення організаційних заходів; здійснення матеріально-технічних операцій [52, с. 135].

Надаючи визначення поняттю «форма адміністративно-правового регулювання», вчені зазначають, що це є або волевиявленням суб'єктів публічної адміністрації, або зовнішньо вираженою дією. Прибічники вчення про інструменти діяльності публічної адміністрації під вказаним терміном розуміють зовнішній вираз однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації [217, с. 144]. Таким чином, говорячи про різні терміни, вчені-адміністративісти вкладають в них одне значення. Враховуючи вказане, вживання поняття «форма адміністративно-правового регулювання» або ж «інструмент публічної адміністрації» вже є питанням смаку, оскільки зміст цих двох понять у доктрині адміністративного права розкривається та розуміється однаково [218, с. 217].

Залежно від цілей і характеру виконуваної роботи, обсягу повноважень суб'єктів взаємодії, рівнів взаємодії (загальнодержавний, регіональний, місцевий рівні) взаємодія влади та бізнесу може набувати різних форм. Узагальнюючи наукові погляди вчених, вважаємо, що до основної адміністративно-правової форми взаємодії влади та бізнесу в Україні слід віднести адміністративний договір, а додатковими визначити: створення робочих груп для підготовки законопроектів, пропозицій про зміни й доповнення до законодавства, обмін інформацією, розроблення й реалізація спільних програм та планів щодо взаємодії влади та бізнесу.

Визначаючи сутність поняття адміністративний договір, С.С. Скворцов доводить, що адміністративний договір – це заснована на правових нормах добровільна угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один із яких завжди є самостійним суб'єктом державної виконавчої влади, наділеним владними повноваженнями у сфері державного управління, за допомогою якого формуються акти державного управління, на основі яких встановлюються, змінюються чи припиняються взаємні права і обов'язки учасників договору, визначається їх відповідальність. За допомогою адміністративного договору учасники правовідносин визначають правила власного поведіння й

встановлюють послідовність своїх дій, досягають необхідного для них правового результату [219, с.12].

Як слушно вказує В. Дудченко, на сьогодні адміністративний договір набуває все більшого значення та знаходить своє місце серед інших правових форм управління [220, с. 72]. Ю.П. Битяк та О.Константий вважають, що адміністративний договір – це правовий акт управління, що встановлюється на підставі норм права двома (або більше) суб'єктами адміністративного права, один з яких обов'язково є органом виконавчої влади, може містити у собі загальнообов'язкові правила поведінки (нормативний характер) або встановлювати (змінювати, припиняти) конкретні правовідносини між його учасниками (індивідуальний характер) [221, с.106].

Зміст адміністративного договору передбачає взаємні права та обов'язки учасників, що мають заданий, спрямований, заздалегідь визначений характер, який залежить від компетенційних повноважень тієї чи іншої сторони. Права та обов'язки органу виконавчої влади не повинні порушувати меж компетенції цього органу. Важливо також зазначити, що головний аспект у змісті адміністративного договору полягає у тому, що предметом регулювання він має певні адміністративно-правові відносини, може створювати спеціальні адміністративні права та обов'язки його учасників, а також змінювати чи припиняти.

У ст. 5 Закону України «Про державно-приватне партнерство» передбачено, що у рамках здійснення державно-приватного партнерства можуть укладатися: концесійний договір; договір управління майном (виключно за умови передбачення у договорі, укладеному в рамках державно-приватного партнерства, інвестиційних зобов'язань приватного партнера); договір про спільну діяльність; інші договори [27].

У свою чергу, у Кодексі адміністративного судочинства України [222] встановлено обмеження щодо підстав укладання адміністративних договорів: виключно на підставі закону, відповідно втрачають актуальність твердження

про можливість укладання таких договорів на основі підзаконних актів нормативного характеру інших суб'єктів публічної адміністрації; адміністративний договір може укладатися на основі та на виконання індивідуального адміністративного акту [223, с. 204].

Дійсно саме законом встановлено межі договірному регулюванню публічних відносин, визначено компетенцію органу публічної адміністрації на укладення договору тощо. Також у Кодексі адміністративного судочинства України закріплено визначений перелік видів адміністративних договорів, залежно від мети застосування, в тому числі:

- а) для делегування публічно-владних управлінських функцій;
- б) для розмежування компетенції чи визначення порядку взаємодії між суб'єктами владних повноважень;
- в) замість видання індивідуального акту;
- г) для перерозподілу або об'єднання бюджетних коштів у випадках, визначених законом;
- г) для врегулювання питань надання адміністративних послуг [224, с. 45].

Таким чином, зазначимо, що адміністративно-правовий договір має дві особливості: правову й управлінську (власне адміністративну). Адміністративний договір, з одного боку, є невід'ємною частиною управлінської діяльності, а з іншого – відображає риси і правові властивості механізму державного правового регулювання, тому характеристика юридичного значення адміністративного договору в управлінській діяльності держави буде складною, що має комплексний характер [225, с. 197].

Наступною адміністративно-правовою формою взаємодії влади та бізнесу є обмін інформацією між суб'єктами. Енциклопедичний словник трактує поняття «інформація» як відомості, що передаються людьми усним, письмовим або іншим способом чи загальнонаукове поняття, яке включає обмін відомостями. [226, с. 304; 227].

Досить цікаве визначення поняття «інформація» в розрізі права надає А.П. Фісун, який зазначає, що це конкретний юридичний та соціальний зміст правових норм (приписи, дозволи, заборони, санкції, форми відповідальності та ін.) та право положень (елементи нормативно-правового тексту, в тому числі визначення, юридично закріплені цілі, декларації та ін.) [228, с. 124–132]. У найбільш загальному розумінні інформація – це виділена нашою свідомістю, під час вирішування конкретного завдання, частина відомостей стосовно об'єкта дослідження, що може сприяти вирішенню цього завдання [229, с.33].

Таким чином, обмін інформацією як адміністративно-правова форма взаємодії влади та бізнесу полягає у тому, що суб'єкти взаємодії в процесі співпраці повинні постійно передавати одне одному відому їм інформацію, знання якої є важливою умовою для забезпечення ефективної взаємодії та якісного виконання їх спільних завдань. Інформація у сфері взаємодії влади та бізнесу може стосуватися інформації при здійсненні спільних заходів, про результати діяльності у певній сфері, інформації щодо передумов, форм, та способів укладення договорів між суб'єктами, інформації причини та умови, що перешкоджають реалізації механізму взаємодії окремих суб'єктів у тій чи іншій сфері відносин, тощо.

Як адміністративно-правова форма взаємодії влади та бізнесу створення робочих груп (комітетів) для підготовки пропозицій про зміни й доповнення до законодавства має важливе значення, оскільки суб'єкти взаємодії, які безпосередньо взаємодіють на практиці, стикаються з проблемами правового та організаційного регулювання цього інституту, повинні мати можливість запропонувати власні шляхи вирішення проблем у конкретній ситуації, гуртуючись саме на практичному досвіді взаємодії. У той же час, залучення регіональних стейкхолдерів до законопроектної роботи відбувається нерегулярно. Часто інтенсивність взаємодії залежить від активності зацікавлених сторін або від стратегії роботи народних депутатів, комітетів щодо окремого законопроекту. Залучення регіональної спільноти найактивніше

відбувалось у таких темах як: соціальна політика, екологічні проблеми, місцеве самоврядування, охорона культурної спадщини та питання культурної політики. Втім, випадки залучення не завжди є свідченням результативності. Адже навіть після врахування зауважень стейкхолдерів законопроект не завжди може бути прийнятий або навіть включений до порядку денного. За результатами проведених взаємодій регіональних стейкхолдерів з народними депутатами та комітетами були реалізовані певні позитивні законодавчі зміни. Так, в Одеській та Київській областях вдало вирішені питання об'єднання громад та адміністративно-територіальної реформи. У Рівненській області після звернень коаліції громадських організацій «Енергетичний перехід» до народної депутатки Лесі Василенко відбулось слухання Комітету з питань екологічної політики та природокористування. А у Львівській області за результатами масової комунікації з органами місцевого самоврядування депутат Роман Лозинський зареєстрував законопроект щодо прозорості питань комунального майна, комунальних підприємств, яким володіє місцеве самоврядування. На Дніпропетровщині після комунікацій народного депутата Дмитра Кисилевського з головами ОСББ готуються поправки до другого читання законопроекту щодо юридичної неврегульованості статусу землі під будинками. А народний депутат Роман Каптелов після співпраці з регіональними стейкхолдерами доніс до Комітету з питань бюджету важливість фінансування для утилізації твердого ракетного палива на Павлоградському хімзаводі. Проте регіональні заходи показали низку проблем, які виникають в процесі комунікацій з регіональними стейкхолдерами або стають на заваді такої взаємодії. Найбільш поширеними є непрофільні звернення, особисті та дружні зв'язки з окремими народними депутатами, відсутність розуміння чітких механізмів та алгоритмів взаємодії. Також обговорення засвідчили проблему не системності взаємодії та загалом низького рівня залучення. Але більшість учасників регіональних обговорень виявили готовність до взаємодії у будь-яких форматах для якісних зрушень у державі. За результатами проведених

обговорень учасники заходів напрацювали рекомендації для Комітетів Верховної Ради та стейкхолдерів [230].

Розроблення й реалізація спільних програм та планів щодо взаємодії влади та бізнесу розуміють як комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем у визначеній сфері. Розроблення регіональних програм має важливе стратегічне значення, оскільки вони, як правило, розробляється на тривалий період часу та покликані стабілізувати певні правовідносини у конкретному регіоні. Законами визначено, що зазначені завдання можуть реалізовуватись у рамках виконання заходів регіональної політики сприяння розвитку підприємництва, основним завданням якої є спрямування дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва як основного чинника структури регіональної економіки. На виконання заходів регіональних програм з підтримки підприємництва спрямовуються кошти місцевих бюджетів за рішенням відповідних органів місцевого самоврядування. Фінансове забезпечення може також здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом. Зазначені положення відображено в стратегічних документах загальнодержавного рівня, що регулюють сферу підприємництва [231], зокрема в Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 504-р [232] та у Плані заходів з її реалізації, схваленому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 292-р. [233].

З викладеного можемо зробити висновок, що форми взаємодії між державними органами та бізнесом досить різноманітні, а також притаманним є те, що останні постійно розвиваються, у процесі чого виникають нові, більш ефективні форми взаємодії. Крім того, їх конкретні види залежать від особливостей національної правової системи та політичних традицій.

Також слід зазначити, що взаємодія влади та бізнесу реалізується не тільки у чітко встановлених формах, а й з використанням специфічних методів. Як стверджує Б. М. Марченко, мета обумовлює специфіку використання методів, а вибір методів певною мірою визначає реальність досягнення поставленої мети. Методи вказують яким чином досягається мета діяльності. Тому з'ясування змісту методу дозволить сформулювати відповідь на питання про те, якими способами найбільш дієво та раціонально можна досягти мети – реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству [234]. Як слушно зазначено К.С. Салигою, поняття «метод» означає спосіб діяльності суб'єкта, шлях до будь-чого. Останній також зазначає, що це система принципів, правил, прийомів, розпоряджень, вимог, способів і норм пізнання та дії, яка повинна орієнтувати суб'єктів пізнання на вирішення конкретного науково-практичного завдання [235].

Цікавою є думка М. В. Костицького, який «метод» розуміє як сукупність прийомів і операцій, за допомогою яких здійснюється пізнання. Визначає, що метод – це інструмент [236, с. 3–11]. Розглядаючи існуючі підходи до визначення поняття «метод», можна зробити висновок, що методом є специфічний інструмент за допомогою якого здійснюється вплив суб'єктів на об'єкти. У той же час, враховуючи, що взаємодія передбачає управління, то в контексті дослідження необхідно також розглянути поняття «методи управління». Так, на думку Г.Х. Попова, методи управління – це насамперед способи, шляхи та засоби для досягнення цілей управління [237, с. 129]. О.М. Бандурка визначає методи управління як сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації й контролю виконання управлінських рішень, що приймаються учасниками управлінського процесу [238, с. 37]. Існує точка зору, що методи управління – це юридичний інструментарій, який впливає на характер і вияви вольової поведінки людей у суспільній організації [239, с. 5].

Отже, під методами взаємодії влади та бізнесу потрібно розуміти сукупність науково-обґрунтованих і закріплених на законодавчому рівні прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація зазначеної взаємодії.

В теорії адміністративного права переважає доволі стала, традиційна концепція класифікації методів права на основні, до яких відносять імперативний і диспозитивний, та допоміжні, такі як рекомендаційний та заохочувальний методи. Разом із цим, ряд вчених пропонує виділяти загально-правовий (єдиний) метод та галузеві, що дасть змогу розрізнити правовий вплив за специфікою прояву на окремі суспільні відносини.

На думку Ю.П. Битяка суспільні відносини, які складають предмет адміністративного права, вимагають регулювання за допомогою засобів імперативного методу, оскільки виникають у зв'язку із здійсненням державного управління. У той же час, автор поряд з імперативним методом, виділяє диспозитивний, який полягає в координації цілей та інтересів учасників суспільних відносин, їх рівності [240].

У свою чергу, С.С. Алексєєв вважає, що в теорії права необхідно виділяти два основні методи правового регулювання: централізований метод (імперативний, авторитарний) і децентралізований метод (автономний, диспозитивний) [241, с. 276].

Залежно від характеру дії О.Ф. Скакун розрізняє методи правового регулювання:

1) основні – імперативний (юридичні веління надходять «згори», від владних державних органів; домінуюче місце посідають владно-імперативні приписи; відступити від передбаченої нормою моделі поведінки не видається можливим, перевага віддається обов'язкам); диспозитивний (юридичні веління надходять переважно «знизу», від самих суб'єктів правового регулювання, котрі самостійно і на власний розсуд здійснюють вибір правових засобів; в юридичних нормах «згори» лише у загальних рисах окреслюються рамки

поведінки, що дає змогу суб'єктам автономно, за згодою сторін, реалізувати свої права й обов'язки; перевага віддається дозволам);

2) допоміжні – рекомендаційний (діє у випадках, прямо передбачених угодою сторін; перевага віддається рекомендаціям); заохочувальний (діє у випадках, передбачених законом; перевага віддається заохоченням) [242, с. 255].

Необхідно підкреслити, що методи не можуть застосовуватися відокремлено один від одного, оскільки вони тісно пов'язані та утворюють певну систему, тому їх застосування у сфері взаємодії влади та бізнесу залежить від багатьох чинників, а саме: мети, кола суб'єктів взаємодії, їх повноважень, особливостей адміністративно-правового статусу.

У процесі реалізації взаємодії між владою та бізнесом використовується комплекс методів, серед яких можна відзначити методи планування, прогнозування, контролю, інформаційного забезпечення та економічний методи [243].

Метод планування під час взаємодії влади та бізнесу є способом дослідження, який необхідний саме для подальшого розроблення планів та прогнозів такої взаємодії. Змістом цього методу є прогнозування напрямів, характеристик, особливостей реалізації механізму взаємодії влади та бізнесу, а також її результатів.

За допомогою методу планування, який означає сукупність прийомів і способів мислення, що дають змогу на підставі аналізу ретроспективних даних, зовнішніх і внутрішніх зв'язків об'єкта планування, а також змін у межах розглянутого явища зробити висновки про те, яким буде цей об'єкт після певних дій [17, с. 86], можливо визначити конкретні заходи реалізації механізму взаємодії влади та бізнесу, терміну її існування та відповідальності за допущені порушення.

У своєму дослідженні В.О. Бурбика доходить висновків, з якими ми погоджуємося, що метод інформаційного забезпечення пов'язаний з

отриманням, опрацюванням, використанням і зберіганням інформації, що відбиває реальні явища, події, факти тощо. Таким чином, у сфері взаємодії влади та бізнесу пріоритетом є виокремлення необхідної інформації у цій сфері, що дасть змогу суб'єктам взаємодії підвищити рівень ефективності їх взаємодії, вирішення поточних і перспективних завдань. Значення інформаційного забезпечення в цьому разі полягає в тому, що всі заходи, спрямовані на вказану взаємодію, повинні базуватися на систематизованих даних про реальні події. Ідеться про інформаційну систему органів взаємодії влади та бізнесу, де переплітаються різні види інформації [244, с. 100].

У свою чергу, метод контролю полягає в тому, що суб'єкти взаємодії мають можливість здійснювати взаємний контроль за виконанням кожною зі сторін своїх обов'язків. Як слушно з цього приводу зазначено Афанасьєвим В.Г. контроль – це функція управління, для якої характерна система спостереження й перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням, виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень, коригування [245, с. 234].

Економічні методи – це система економічних важелів і заходів, за допомогою яких здійснюється вплив на керовані об'єкти з метою досягнення поставленої мети і забезпечення єдності інтересів суспільства, підприємства та окремих працівників [246]. Це такі способи впливу на поведінку суб'єктів господарювання, які ґрунтуються на застосуванні сукупності важелів економічного стимулювання й викликають зацікавленість у виконанні певної роботи, у підвищенні продуктивності праці [247, с. 40].

Інший підхід визначає, що економічними є методи управління, що ґрунтуються на врахуванні особистих і колективних економічних інтересів і відповідальності. Такі методи іноді називають економічно заохочувальними. Вони мають за мету економічне зацікавлення окремих суб'єктів у розвитку різноманітних напрямків формування та використання ресурсів праці [248]. Ця група методів сприяє здійсненню належного фінансового забезпечення

досліджуваних органів, яке, у свою чергу, сприяє досягненню поставлених перед ними завдань. Маючи гідне економічне забезпечення, суб'єкти взаємодії мають можливість оперативно і якісно реалізувати розроблені спільні програми.

Підсумовуючи, варто зауважити, що взаємодія між владою та бізнесом здійснюється у різних адміністративно-правових формах, які визначаються залежно від цілей і характеру виконуваної роботи, обсягу повноважень суб'єктів взаємодії, рівнів взаємодії (загальнодержавний, регіональний, місцевий рівні). Під час такої взаємодії між владою та бізнесом застосовуються різні за своїм характером методи, які спрямовані на організацію й забезпечення ефективної співпраці між її суб'єктами.

Висновки до розділу 2

Суб'єктами взаємодії влади та бізнесу в Україні є учасники адміністративно-правових відносин, які виникають під час спільної діяльності, та які наділені визначеним адміністративними нормами відповідними правами та обов'язками.

Система суб'єктів взаємодії влади та бізнесу – це сукупність законодавчо визначених учасників адміністративно-правових відносин, які взаємодіють між собою з метою реалізації найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення суспільних потреб, створення додаткових робочих місць, розвитку бізнесу та створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Державна влада у сфері взаємодії з бізнесом – це система спеціально створених державних органів, наділених відповідними повноваженнями щодо вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями.

У системі державних органів, спеціально уповноважених на реалізацію державної політики у сфері взаємодії з бізнесом, виділяють суб'єктів законодавчої, виконавчої та судової влади. В залежності від територіальної організації виділяють центральну та місцеву владу; за ступенем організованості суб'єктів поділяють на: неорганізовані, частково організовані, організовані; за характером діяльності інституційні та не інституційні.

Систему суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу складають:

1) державні органи, до повноважень яких віднесено вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральні органи виконавчої влади, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, місцеві державні адміністрації;

2) господарські організації;

3) громадяни України, особи без громадянства та іноземці, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Система реалізації взаємодії бізнесу та влади здійснюється на таких рівнях:

перший – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні центральних органів виконавчої влади;

другий – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні територіального утворення із залученням до вказаної діяльності територіальних органів державної влади та місцевого самоврядування, широкого кола громадян, що проживають на вказаній території, а також громадських об'єднань та інших неурядових організацій.

Напрями взаємодії влади та бізнесу – це визначені адміністративно-правовими нормами стратегічні шляхи діяльності суб'єктів взаємодії,

спрямовані на досягнення мети взаємодії та швидку реалізацію найважливіших проектів і прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу, задоволення суспільних потреб та підвищення рівня економічних та соціальних умов, розвиток бізнесу, створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Характерними ознаками для напрямів взаємодії між владою та бізнесом:

- 1) мають законодавче вираження, тобто визначенні адміністративно-правовими нормами;
- 2) конкретно визначені;
- 3) результатом є досягнення мети взаємодії;
- 4) виконання завдань взаємодії.

Напрямами взаємодії влади та бізнесу в Україні є: інвестиційний, ціновий, бюджетний, податковий та антимонопольно-конкурентний напрям.

Адміністративно-правовими формами взаємодії влади та бізнесу в Україні слід розуміти зовнішнє вираження змісту дій, які вчиняються у межах компетенції уповноваженими суб'єктами органів державної влади у сфері взаємодії та приватного сектору, та спрямовані на забезпечення їх ефективної спільної роботи з метою безпосереднього втілення, реалізації та запровадження дієвого механізму взаємодії у конкретних суспільних відносинах.

До основної адміністративно-правової форми взаємодії влади та бізнесу в Україні слід віднести адміністративний договір, а додатковими визначити: створення робочих груп для підготовки законопроектів, пропозицій про зміни й доповнення до законодавства, обмін інформацією, розроблення й реалізація спільних програм та планів щодо взаємодії влади та бізнесу.

Методи взаємодії влади та бізнесу – це сукупність науково-обґрунтованих і закріплених на законодавчому рівні прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація зазначеної взаємодії.

Методами взаємодії між владою та бізнесом є методи планування, прогнозування, контролю, інформаційного забезпечення та економічний методи.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії влади та бізнесу та можливості його використання в Україні

Як демократична, правова держава у якій проголошено принцип верховенства права, Україна з самого початку незалежності розвивається у напрямку запровадження ефективного механізму взаємодії між владою та бізнесом. У той же час, враховуючи позитивні зрушення у вказаному напрямі, на даний час залишається ціла низка проблем пов'язаних із забезпеченням ефективного здійснення взаємодії влади та бізнесу. Більше того, на даний час виникають питання стосовно пошуку нових шляхів, форм та методів взаємодії. Проблема взаємодії держави та бізнесу, держави та підприємництва, соціальних партнерів на ринку праці є не новою. Разом з тим, сучасні тренди лише посилюють важливість перегляду основних постулатів, на яких базується взаємодія держави з усіма учасниками, агентами ринку (про що писали відомі зарубіжні вчені: М. Вебер, К. Крауч, Н. Флігстін, Ф. Хайек, Ентоні де Ясаї та українські дослідники – А. Бержанір, І. Брайловський, А. Колот, Ф. Узунов, ін.). Аналіз останніх публікацій явно показує домінанти у науковому пошуку – це теоретико-методологічне обґрунтування нової форми взаємодії між агентами ринку, визначення меж втручання держави в соціально-економічну сферу та ролі корпорацій (бізнесу) у формуванні умов стійкого розвитку та гідної праці [249, с. 182]. З цього вбачається, що для запровадження ефективного механізму взаємодії між владою та бізнесом, є необхідним проведення дослідження досвіду зарубіжних країн у вказаному напрямку та дослідження можливості запровадження зазначеного досвіду в реаліях сьогодення України. Така практика дослідження та запровадження іноземного досвіду із вказаної

проблематики, зумовлена ще й тим, що в такому випадку, можна не тільки віднайти нові прийоми та засоби взаємодії між владою та бізнесом, а й врахувати помилки пов'язані із запровадженням таких заходів, а також недоліки правового регулювання взаємодії між владою та бізнесом, що виникали у вказаних країнах.

Дослідженнями встановлено, що у сучасному світі виділяються дві принципово різні як за методологією, так і за глибиною змін, що відбуваються, схеми інституційної еволюції відносин держави і приватного бізнесу [250, с. 38]. Перша представляє собою структурну адаптацію наявного інституційного середовища до цілей, пріоритетів та умов економічної діяльності держави, що постійно змінюються. Упровадження нових принципів, норм і правил співпраці публічного і приватного секторів у чинні інститути відбувається або в контексті проголошеної нової економічної політики державного регулювання (Велика Британія, Нова Зеландія, Аргентина, більшість країн Латинської Америки), або в контексті змін та доповнень наявної системи державного управління (США, Канада, Японія, країни ЄС). Другий підхід пов'язаний з формуванням повністю нового інституційного середовища, яке відповідає принципам функціонування ринкової економіки і новому розумінню місця держави у господарському житті суспільства. Ця схема реалізується в колишніх соціалістичних країнах, що утворилися на пострадянському просторі та в деяких країнах, що розвиваються. Першими кроками на шляху створення нового інституційного середовища у цих країнах стає формування відповідної законодавчої бази та державних агенцій для координації загальних питань і сприяння розвитку партнерських відносин. Проте брак досвіду у побудові організаційно-економічного механізму взаємодії держави і бізнесу, врегулюванні фінансових і фіскальних відносин гальмує успішний розвиток, що потребує більш широкого залучення зарубіжного досвіду і надбань тих країн, які є безперечними лідерами у цій сфері [251, с. 137].

Тому пропонуємо розглянути досвід окремих зарубіжних країн у сфері запровадження механізмів взаємодії влади та бізнесу, надати йому оцінку та розробити рекомендації з приводу необхідності (можливості) його запровадження в Україні. Так, спершу пропонуємо розглянути досвід взаємодії влади та бізнесу країн англосаксонської правової системи, які досягли значних успіхів у провадженні вказаної діяльності, а саме: США та Великобританії.

Аналізуючи досвід США у сфері запровадження дієвих механізмів взаємодії влади та бізнесу є необхідним відмітити той факт, що у цій країні тісна співпраця влади та представників бізнесу набула широкого поширення на місцевому рівні. Зазначене пояснюється відсутністю у законодавстві США федерального закону, яким би встановлювались єдині підходи до реалізації проектів державно-приватного партнерства. Нормативне регулювання реалізації державно-приватного партнерства у більшості штатів регулюється чинними нормативно-правовими документами за галузевою ознакою. Основним інститутом, що відповідає за розвиток державно-приватного партнерства в США, є Національна рада з державно-приватного партнерства (The National Council for Public-Private Partnerships). Національна рада є комерційною організацією у складі уряду, членами якої є державні і приватні організації. Членство, пропонуване Асоціацією, може мати різний характер: індивідуальне, основне, спонсорське тощо. Національна рада створює умови для налагодження співробітництва між державним та приватним секторами у соціально значущих для населення сферах, а також сприяє впровадженню в практику державно-приватного партнерства на всіх рівнях державного управління. Рада вирішує наступні завдання: здійснює загальне інформування з метою популяризації заходів державно-приватного партнерства; сприяє інформаційному обміну між державою і приватним сектором; проводить навчальні семінари та тренінги з державно-приватного партнерства; забезпечує методологічну підтримку в ході підготовки і реалізації міжнародних проектів державно-приватного партнерства; здійснює аналіз нормативно-законодавчої

бази, якою врегульовується державно-приватного партнерства. Крім того, у США функціонує низка інших організацій, пов'язаних з розвитком державно-приватного партнерства у країні: у сфері розвитку транспортної інфраструктури – Федеральне агентство автомобільних доріг (Federal Highway Administration), у сфері підтримки міжнародних проектів – Агентство підтримки глобальних ініціатив (Department of State: Global Partnership Initiative) і Корпорація тисячоліття (The Millennium Challenge Corporation (MCC), а також регіональні центри державно-приватного партнерства. За даними Національної ради з державно-приватного партнерства (National Council for Public-Private Partnership), у США із 65 базових видів діяльності муніципальної влади (водогони, каналізація, прибирання сміття, шкільна освіта, експлуатація автостоянок і т. і.) у кожному населеному пункті комерційні фірми залучаються у середньому для виконання 23 видів. Участь приватного бізнесу у подібних проектах дозволяє місцевій владі економити від 20 до 50 відсотків бюджетних коштів [252, с.80].

Аналізуючи досвід США, можна також виділити наступні характерні форми співпраці держави та бізнесу:

1) коопераційні програми у межах інноваційного циклу — приватні фірми, які представляють увесь спектр розробок та впровадження нових технологій; держава, в свою чергу, створює умови для функціонування таких партнерств та приймає активну участь у їх діяльності;

2) стратегічні міжгалузеві партнерства, що засновуються для розробки та комерціалізації базових технологій масового застосування;

3) регіональні центри передачі технологій НАСА, які координують технологічні ініціативи штатів та науково технічних організацій з НАСА та створюються при університетах; їх діяльність фінансується урядом, штатами та приватними компаніями [253].

Найпоширенішим способом реалізації взаємодії влади та бізнесу в США також є передача муніципальних підприємств в оренду приватним компаніям.

За цих умов місцеві органи влади надають приватним компаніям певні пільги, а саме: податкові пільги, прискорену амортизацію, пільгові кредити на інвестування, модернізацію тощо. Іншою формою партнерства є укладання контракту щодо надання послуг [254].

Разом з цим, досліджуючи позитивний досвід США, необхідно звернути увагу, що державно-приватне партнерство в країні найуспішніше розвивається у галузі будівництва доріг та комунальному господарстві. Стратегічне рішення держави щодо застосування державно-приватного партнерства в секторі комунального господарства ґрунтується на тому, що витрати часу та ресурсів на проектування та будівництво об'єкта інфраструктури приватними компаніями порівняно з державними підприємствами значно нижчі, часто така перевага досягає 15–20% [255, с. 83].

Також, яскравим прикладом взаємодії між владою та бізнесом в США є програми створення промислово-університетських кооперативних дослідницьких центрів (Industry university cooperative research centers) та програми створення Центрів інженерних досліджень (Engineering research centers), активно підтриманих університетами і промисловими підприємствами. Завдяки цьому, в США розгорнувся процес об'єднання зусиль академічного, приватно промислового і державного сектору в прагненні прискорити хід науково технічного прогресу, передачу досягнень науки в промисловість і тим самим підвищити конкурентоспроможність національної індустрії на світовому ринку [256, с. 51].

Вплив американських дослідницьких університетів на розвиток науки, техніки й технологій, а також інноваційну економіку США важко переоцінити. У цих університетах здійснюється більшість доленосних наукових відкриттів, автори яких часто відзначаються Нобелівськими преміями, а університетські співробітники публікують результати фундаментальних досліджень у самому авторитетному науковому журналі «Nature and Science». Отже, дослідницькі університети стають рівноправними партнерами бізнесу в інтеграції науки,

освіти, виробництва та виконують роль ключового суб'єкта національної інноваційної системи. В умовах, коли інноваційна економіка відкриває нові робочі місця для мільйонів фахівців вищої кваліфікації, університети світового класу володіють найбільшим потенціалом для їх підготовки, оскільки здатні поєднати високу якість та масовість вищої освіти, забезпечувати своїх випускників унікальними ключовими компетенціями у тих чи інших сферах діяльності [257, с. 59].

Дослідивши взаємодію влади та бізнесу в США можна зазначити, що акцент у державі зроблено на адміністративну присутність влади в інститутах взаємодії з приватним сектором, де надаються переваги у частині фінансування будівництва, а також отримання прибутку з об'єктів спільних інтересів на користь бізнесу. Тому з огляду на вказаний досвід США у сфері взаємодії влади та приватного бізнесу, вважаємо за необхідне запровадження подібних Національній раді США органів і в Україні у складі уряду, членами якої могли б бути як державні, так і приватні організації та фізичні особи. Вказана організація повинна мати різні напрямки діяльності та сприяти впровадженню в діяльність державних і приватних структур новітні механізми та форми взаємодії влади та бізнесу, налагоджувати співробітництво між державним та приватним секторами, надавати роз'яснення і консультації, а також вносити пропозиції про запровадження нових та ефективних способів здійснення такої взаємодії.

З приводу дослідження взаємодії між владою та бізнесом як одного з найважливіших категорій розвитку держав, слід навести позитивний досвід Великобританії. Слід звернути увагу, що саме ця країна лідирує серед країн «Великої сімки» за кількістю укладених договорів із державно-приватного партнерства: щорічно тут укладається близько 80 нових угод із партнерства, які забезпечують 17% економії державного бюджету [258, с. 8].

Основи розвитку сучасної моделі співпраці між державним та публічним секторами у Великій Британії було закладено у 1992 році створенням Ініціативи

Приватного Фінансування (Private Finance Initiative) (далі – ПФ), яка стала першою систематизованою програмою, спрямованою на заохочення взаємодії влади та бізнесу, зокрема у сфері надання позик приватному сектору з боку урядових структур. В основу розвитку ПФ були покладені принципи ефективного розподілу ризиків і віддачі від вкладення коштів, ефективного співвідношення ціни/якості, а також основні форми реалізації ПФ проектів – договори життєвого циклу, тобто довгострокові договори фінансування експлуатації інфраструктурних об'єктів в обмін на періодичні платежі з державного бюджету. Таким чином, держава покривала витрати на обслуговування та ремонт активів протягом життєвого циклу реалізації проекту. Капітальні ж витрати на будівництво здійснювалися за рахунок приватного сектора, які потім амортизувалися протягом терміну реалізації проекту. У такий спосіб держава створювала можливості для активного залучення приватних інвестицій для будівництва об'єктів інфраструктури і організації їх наступної експлуатації без створення відповідних державних підприємств і активів [259]. У кінці 90-х років у рамках просування ідеї «приватної фінансової ініціативи» Держказначейством країни була створена група з висококваліфікованих службовців (Treasure task force) для надання різносторонньої допомоги міністерствам і відомствам. На основі цієї групи в 2000 році була сформована спеціальна державно-приватна компанія Partnerships UK, що має правову форму товариства з обмеженою відповідальністю, яка стала основним оператором проектів державно-приватного партнерства з боку держави. Співробітники цієї компанії не є чиновниками. Вони отримують зарплату не з бюджету, але виходячи з того, наскільки успішно реалізуються проекти. Для моніторингу і оцінки ефективності компанії створена Консультативна Рада, куди входять тільки представники держструктур. Partnerships UK є не лише консультантом, але і розробником проектів державно-приватного партнерства. Компанія здійснює оцінку проектів і результатів їх виконання, розробляє моделі державно-приватного партнерства; розділяє

ризика і прибутки, супроводжує проекти впродовж терміну їх здійснення. Головний напрям діяльності Partnerships UK – робота з Урядом Великобританії з розвитку політики державно-приватного партнерства і стандартизації контрактів [260, с. 125].

У Великобританії, поряд зі схемами державно-приватного партнерства, успішно діють урядові рамкові програми закупівель у різних сферах, зокрема, у сфері кібербезпеки. Також, досить цікавою є одна з таких програм, запущена урядовою Цифровою службою (Government Digital Service) та Королівською комерційною службою (Crown Commercial Service) у 2013 році ініціатива «G-Cloud», в рамках якої державні структури можуть закуповувати послуги у провайдерів хмарних сервісів. Компанії різних розмірів можуть раз на рік подавати заявки та бути обраними в якості постачальників одного з трьох видів хмарних сервісів – хостингу, програмного забезпечення та послуг підтримки [261].

Державні структури отримують доступ до он-лайн магазину Digital Marketplace, де можуть придбати необхідні хмарні сервіси від обраних компаній. Крім того, на Digital Marketplace державні органи можуть знаходити послуги експертів у сфері цифрових технологій в рамках програми «Digital Outcomes and Specialists», а також отримати фізичний обсяг місця у дата-центрі в рамках програми «Crown Hosting Data Centres» (спільне підприємство, створене урядом та компанією Ark Data Centres Limited) [262]. У 2015 році Королівська комерційна служба запустила програму закупівлі консалтингових послуг у сфері кібербезпеки «Cyber Security Services» – державні структури отримали змогу обирати визначених приватних постачальників послуг з розробки політик безпеки даних, оцінки та управління ризиками, управління інцидентами, розробки безпекової архітектури установи тощо [263]. За оцінками European PPP Expertise Centre в 2014 році у Великобританії було реалізовано 24 угоди загальною вартістю 6,6 млрд. євро (що становило 35,3% загальної вартості угод в Європейському Союзі). Особливістю проектів

державно-приватного партнерства є саме зростання частки угод у соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я) – за різними джерелами інформації – з 17% до 23% кількості усіх проектів, а їхня вартість збільшується ще швидшими темпами [264].

Якщо порівняти з Україною, то бачимо, що в державі також накопичено значний досвід реалізації державно-приватного партнерства. У той же час, найбільша частка проектів реалізується у сфері телекомунікацій, будівництва та інфраструктури. За даними Світового банку, у 1992–2014 рр. у таких секторах економіки України, як житлово-комунальне господарство, теплокомунікації, енергетика і транспорт, було реалізовано 58 проектів державно-приватного партнерства загальною вартістю 14640 млн. дол. [265]. За даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2021 р. на умовах державно-приватного партнерства укладено 192 договори, з яких реалізується 39 договорів (29 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 4 – інші договори), 153 договорів не реалізується (118 – не виконується, 35 – розірвані / закінчився термін дії) [266].

З огляду на вказане, вважаємо, що запровадження вказаного досвіду у сфері взаємодії влади та бізнесу є необхідним і в Україні, адже на сьогоднішній день, в країні не має жодної науково-дослідницької установи, яка б здійснювала моніторинг та дослідження стану та ефективність механізмів взаємодії влади та бізнесу, а також причин та передумов виникнення вказаного явища.

Тому, вважаємо за необхідне запропонувати запровадити діяльність науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала би причини та передумови виникнення взаємодії між владою та бізнесом, суб'єктів такої взаємодії, а також на підставі аналізу показників проведених заходів у сфері взаємодії, визначала би її ефективність та на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері.

Що ж стосується досвіду взаємодії влади та бізнесу у країнах Європи, то в даному контексті детального налізу потребує досвід Франції та Польщі.

Найбільш цінним для України у сфері дослідження, адаптації, а також запровадження досвіду у сфері розвитку правового регулювання, в тому числі і у сфері взаємодії влади та бізнесу є досвід Франції. Так, аналіз свідчить про те, що до числа лідерів серед іноземних фірм, які успішно використовують у своїй діяльності механізми державно-приватного партнерства входять й французькі компанії. Зокрема, ними створена і продовжує свій розвиток одна з двох базових моделей концесії, що знаходить широке застосування у світі, – «французька модель», яка відрізняється від іншої базової моделі – англо-американської – комплексним характером концесії, тобто в ситуації коли одночасно одній стороні (концесіонеру) розробка концесії, проведення комплексу заходів для її реалізації, а також створення або модернізації інфраструктурних об'єктів і їх експлуатації. Зокрема, на сучасному етапі розвитку у Франції діє «Товариство змішаної економіки» (*Societe d'Economie Mixtes, SEM*), яке з метою ефективнішого розвитку концесійних відносин між державою і бізнесом було створено в 1983 році. У той час Товариство функціонувало у трьох сферах: розвиток земель, розселення та послуги. На даному етапі розвитку державно-приватного партнерства у Франції Товариство налічує більше 40 видів робіт та надання послуг, серед яких – розвиток земельних наділів, будівництво і підтримка об'єктів комунальної сфери, функціонування зон паркування для автомобілів, збір та переробка сміття. Головною особливістю є те, що Товариство укладає угоди державно-приватного партнерства в умовах жорсткої конкуренції, що значною мірою позитивно позначається на майбутніх партнерських відносинах держави і бізнесу [267, с. 302]. Особливістю французької моделі є те, що проводиться один тендер на увесь цикл робіт або послуг, що на відміну від англо-американської моделі, де при виборі приватних партнерів проводиться три окремих тендера – на проектування, на будівництво, на утримання об'єкта (або

управління). Зазначене значно спрощує процедури державного адміністрування і контролю та дозволяє реалізовувати масштабні проекти. У той же час, звертаємо увагу, що єдиного закону, яким би регулювалися всі форми взаємодії влади з приватним бізнесом у Франції немає. Кожна форма взаємодії знаходить своє правове регулюється у різних нормативно-правових актах і нормах адміністративного та цивільного права. Наприклад, Закон Франції № 2002-1094 від 29 серпня 2002 р., відомий як LOPSI, дозволяє приватному сектору брати участь у проектуванні, будівництві, фінансуванні та обслуговуванні об'єктів для потреб правосуддя, правоохоронних органів, армії і Міністерства оборони, а постанова уряду № 2003-850 від 4 вересня 2003 р. дозволяє приватному сектору брати участь в аналогічних контрактних схемах, проте в секторі охорони здоров'я. Міністерство фінансів Франції ініціювало створення центру розвитку державно-приватного партнерства Франції, який офіційно було відкрито у травні 2005 р. Основною метою цього центру стало сприяння виконавчим органам державної влади – ініціаторам проектів взаємодії між владою та приватним сектором у підготовці та реалізації проектів державно-приватного партнерства на всій території Франції [268, с. 78].

У Франції у структурі Міністерства фінансів утворено центр державно-приватного партнерства, основними функціями якого є: перевірка достовірності та коректності представленого техніко-економічного обґрунтування проектів; допомога у виборі приватних консультантів; розробка методології проведення державних закупівель та оцінки проектів державно-приватного партнерства, тощо. Крім вказаного, цей орган здійснює консультування органів державної влади та приватних структур щодо розвитку їх подальшої взаємодії, вживає заходи для розширення сфери взаємодії між владою та бізнесом в країні; сприяє ефективному обміну досвідом у між суб'єктами у сфері взаємодії. Разом з цим, центр не наділений повноваженнями у частині проведення тендерів, самостійної реалізації різних форм взаємодії влади та бізнесу.

Таким чином, резюмуючи викладене, зазначаємо, що законодавче регулювання сфери взаємодії між державою та бізнесом у Франції налічує такі складові:

1) французькій судовій системі притаманний захист прав приватних інвесторів, навіть не зважаючи на участь держави та широкого кола її повноважень. Наприклад, у разі прийняття державою рішення, яке негативно вплине на прибуток від проекту або в разі виникнення непередбачуваних у договорі обставин, бізнес у Франції звільняється від відповідальності;

2) обов'язковою умовою укладання контрактів є те, що сторони щодо об'єкта взаємодії вказують, що він має важливе соціальне значення. Зазначене свідчить про важливість державних інтересів, які завжди є вищими за приватні;

3) об'єкти взаємодії, хоч і будуються, обслуговуються, управляються за рахунок приватного партнера, проте після припинення підстав виникнення взаємодії (тобто спливу строку договору), залишаються власністю держави.

Якщо порівняти Францію та Україну у частині запровадження концесійних відносин між владою та бізнесом, слід відзначити, що в Україні вже робилися спроби передачі в концесію відповідних об'єктів комунальної власності. У той же час на фоні активізації процесів розвитку концесійних відносин в Україні, необхідно відмітити, що стримуючими негативними факторами переважно є:

– відсутній або є недостатнім рівень обміну між можливими суб'єктами взаємодії інформацією та досвідом про сучасні тенденції та практику діяльності на концесійній основі;

– казуїстичність українського законодавства у сфері використання об'єктів державної та комунальної власності на концесійній основі;

– низький рівень інвестиційної активності, що, в тому числі, обумовлено незадовільним станом об'єктів житлово-комунального господарства та відсутністю послідовної політики органів місцевого самоврядування у цій сфері [269, с. 185].

У свою чергу, О.Р. Зельдіна досліджуючи проблеми розвитку концесійних договорів у сфері взаємодії влади та бізнесу, акцентує увагу на тому, що у практиці органів місцевого самоврядування наявні непоодинокі випадки укладення договорів оренди нежитлових приміщень, які, по своїй суті, є концесійними. Як приклад, автор вказує, що за договором оренди підземного переходу він передається орендареві на утримання і в управління, підземний перехід використовується для громадських потреб, а орендна плата не стягується, оскільки орендар експлуатує і обслуговує приміщення за рахунок власних коштів. Таким чином, даний договір укладається для забезпечення громадських потреб, майно передається на утримання і в управління, орендна плата не стягується. Аналіз приведенного договору показує, що це договір концесії, а не оренди, який припускає можливість використання майна, а не утримання і управління і передбачає обов'язкову оплату за користування майном або в грошовій, або в натуральній формі, а договір концесії низькорентабельних і збиткових об'єктів передбачає можливість надання різних пільг, у тому числі і по сплаті концесійних платежів [270, с.118-119].

Звичайно, без внесення відповідних змін та доповнень до чинного законодавства України, вирішити проблему концесій в Україні, на жаль, неможливо. Проте не слід забувати, що велика кількість нормативно-правових актів, які регулюють одну й ту ж саму сферу суспільних відносин, не сприяє уніфікації законодавства та його одноманітному застосуванню. Таким чином потрібно максимально ефективно підходити до питання внесення змін до нормативно-правових актів щодо концесій.

Як слушно з цього приводу вказує О.В. Шаповалова, необхідним для сприяння розвитку концесійних відносин, як таких, що відповідають інтересам суспільства і держави, є:

- 1) визначення компетенції органів державної влади у процесі отримання ними статусу концесієдавця;

2) установлення юридичних фактів, пов'язаних з виникненням, зміною і припиненням договірно-концесійних правовідносин;

3) з'ясування оптимального типу правового регулювання процесу використання природних ресурсів на умовах концесійного договору і угод, які йому передують або супроводжують [271, с. 63–64].

Таким чином, підсумовуючи наведене, можна зробити висновки, інститут концесій в Україні лише починає свій поступовий розвиток, на відміну від зарубіжних країн. Такий процес становлення інституту концесії детермінує потребу відповідного вдосконалення чинного законодавства України з урахуванням передового зарубіжного досвіду, євроінтеграційних прагнень та європейських векторів розвитку нашої держави.

Що ж стосується Польщі, то в цій країні етап ефективної взаємодії між владою та бізнесом почався з узагальнення досвіду країн Європейського Союзу стосовно державно-партнерства й визначення єдиних термінів і правових рамок концесійного законодавства Польщі. У 2003 році були прийняті Правила для успішного державно-приватного партнерства, що узагальнює положення Керівництва ООН UNCITRAL, адаптованого до законодавства Європейського Союзу. Зелена книга державно-приватного партнерства, прийнята у 2004 році, узагальнила положення попередніх документів щодо різноманітних директив Європейського Союзу і досвіду країн, які входять до складу європейської спільноти [272]. Після адаптації польського законодавства у сфері взаємодії між владою та бізнесом, до документів і директив Європейського Союзу були прийняті базові законодавчі акти, зокрема Закон про державно-приватне партнерство від 19 грудня 2008 року та Закон про концесії на роботи або послуги від 9 січня 2009 року. Указані законодавчі акти визначили принципи співпраці державного органу та приватного партнера в рамках ДПП, мета якого є спільне здійснення проекту, заснованого на поділі завдань і ризиків між державним органом і приватним партнером [273, с. 82–83]. Якщо зрівняти законодавство України у цій частині, то бачимо істотні відмінності від

законодавчої бази європейських країн, оскільки нормативно-правове регулювання держави є досить врегульованими.

Ще однією, але не останньою, відмінністю українського та польського законодавств є різні сфери, де може бути використано державно-приватне партнерство. Зокрема, у Польщі взаємодія між владою та бізнесом може виникати та реалізовуватися у різних адміністративно-правових формах, а саме: це можуть бути будь-які угоди між державним партнером, що пов'язані з будівництвом або реконструкцією об'єктів; наданням послуг; виконання робіт. У той же час, в Україні законом визначено лише конкретні сфери, де може бути застосовано державно-приватне партнерство, що, в свою чергу, значно обмежує можливості застосування проектів в інших сферах громадського сектору, які потребують інвестицій від приватних партнерів. Враховуючи це, для України є доцільним застосувати польський досвід та розширити сфери взаємодії влади та бізнесу, що потребують значного фінансування.

Проведений порівняльний аналіз чинного законодавства України та Польщі щодо міжнародно-правового регулювання взаємодії влади та бізнесу, свідчить про необхідність якнайшвидшої адаптації українського законодавства до європейських та міжнародних стандартів. Зазначене не лише підвищить ефективність застосування взаємодії між владою та приватним бізнесом, а й сприятиме залученню інвестицій міжнародних інституцій, які на даний час в силу відсутності міжнародних стандартів у сферах взаємодії влади та бізнесу, не можуть брати участь на території України.

З огляду на викладене дослідження, виділяємо такі основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду:

- 1) з позитивного досвіду США – запровадження спеціально створеної практичної інституції, до складу якої будуть входити як державні, так і приватні організації та фізичні особи, та яка повинна мати різні напрямки діяльності та сприяти впровадженню в діяльність державних і приватних структур новітні механізми та форми взаємодії влади та бізнесу, налагоджувати

співробітництво між державним та приватним секторами, вносити пропозиції про запровадження нових та ефективних способів здійснення такої взаємодії до чинних нормативно-правових актів.

2) з позитивного досвіду Великобританії – організація та діяльність аналітичної науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала би причини та передумови виникнення взаємодії між владою та бізнесом, суб'єктів такої взаємодії, а також на підставі аналізу показників проведених заходів у сфері взаємодії, визначала би її ефективність та на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері.

3) з позитивного досвіду Франції – активне використання інституту концесій, що в свою чергу детермінує потребу відповідного вдосконалення чинного законодавства України з урахуванням передового зарубіжного досвіду, євроінтеграційних прагнень та європейських векторів розвитку нашої держави.

4) з позитивного досвіду Польщі – зменшення кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу, а також їх адаптація до європейських та міжнародних стандартів, що підвищить ефективність застосування взаємодії між владою та приватним бізнесом, сприятиме залученню інвестицій міжнародних інституцій.

3.2. Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу

У процесах реформування українського суспільства після проголошення незалежності Української держави надзвичайно важливе місце посідає реформа правової системи. Потреба в її проведенні стала вкрай актуальною після вступу країни до Ради Європи, з яким було пов'язане прийняття державою ряду зобов'язань, у тому числі в правовій сфері. Головною метою реформи правової системи є найповніше забезпечення конституційних засад організації державної

влади, принципу верховенства права, гуманістичних вимог щодо діяльності держави. У вирішенні цих завдань велике значення мають різні галузі права, але вирішальну роль відіграватимуть такі фундаментальні галузі публічного права, як державне (конституційне) і адміністративне право. Найвиразніша особливість адміністративного права – це те, що воно органічно пов'язане з виконавчою владою, з одного боку, є її правовою засадою, а з іншого – важливим засобом, інструментом її здійснення [274].

Розуміння правової реальності завжди йшло рука об руку із сутністю закону як особливої юридичної форми [275]. У своїх наукових міркуваннях учені дійшли висновку, що закон – це модель того, як має бути [276, с. 240]. Враховуючи, що закон – це нормативно-правовий акт, офіційно прийнятий та є формою вираження права, він є базою будь-якої діяльності в кожній галузі існування суспільства, зокрема і в сфері взаємодії влади та бізнесу. Правове регулювання взаємодії влади та бізнесу в Україні не обмежується лише регулюванням однієї галузі права, але одними з найбільш важливих нормативних актів, які регулюють взаємодію влади та бізнесу є саме система адміністративного законодавства. Останнє на сьогоднішній день знаходиться у процесі реформування та змін, аналогічно й інституту «бізнесу». У зв'язку із цим удосконалення взаємодії влади та бізнесу автоматично зачіпає питання вдосконалення адміністративного законодавства в цьому аспекті.

Оскільки Конституція України вимагає переходу від ідеології панування держави над людиною до нової ідеології – служіння держави інтересам людини [124], то ця нова ідеологія має пройти, так би мовити, червоною ниткою в змісті адміністративного права. Для цього у визначенні сутності адміністративного права, поряд з його традиційною «управлінською» характеристикою (котра, і це не слід забувати, залишається важливою), провідне місце повинна зайняти його характеристика як галузі, що встановлює правові засади: по-перше, якомога повнішої реалізації у сфері державного управління прав і свобод людини; по-друге, дійового захисту цих прав і свобод у разі їх порушення з боку державних

органів, їх посадових осіб. Запровадження і реалізація нового погляду на сутність адміністративного права має сприяти істотному посиленню його ролі у формуванні громадянського суспільства, демократичної, соціальної, правової держави. Адже запровадження необхідних змін в адміністративному праві означає зрештою створення якісно нового, відмінного від колишнього, правового режиму регулювання відносин між органами виконавчої влади, їх посадовими особами і громадянами. Цей правовий режим відносин у сфері державного управління робить громадянина набагато більш рівноправним партнером у стосунках з державою, її органами і посадовими особами. Саме це і властиве справді демократичним країнам [277].

Починаючи наукове дослідження слід зазначити, що вагомий науковий внесок у вивчення проблем становлення українського адміністративного законодавства, його подальше вдосконалення з метою узгодження з європейськими стандартами та нормами зробили такі вчені, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, С.В. Ківалов, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Н.Р. Нижник, С.Г. Стеценко, Т.А. Коломоєць, В.О. Шамрай. Окремі аспекти гармонізації національного законодавства з положеннями європейського права досліджували В.Р. Барський, І.А. Грицяк, Л.Л. Грицаєнко, І.І. Корякіна, С.П. Кубієвич, О.В. Лаба, В.А. Ліпкан, М.М. Микиєвич, Г.О. Пономаренко, Г.П. Ситник, А.В. Шендеровська, А.Г. Шендеровський та ін. [278, с. 36].

Перед тим, як перейти до безпосереднього дослідження зазначеної проблематики, вважаємо за необхідне зупинитися на наданні характеристики поняттю «адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу», адже до цього моменту, у вказаному дослідженні, зазначений термін не вживався, у зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні дослідження його змісту. Аналізуючи наукові підходи до визначення поняття адміністративного законодавства, бачимо, що суттєвих відмінностей до його визначення не існує.

Як зазначають С.М. Алфьоров, С.В. Ващенко, М.М. Долгополова та А.П. Купін, «право адміністративне – це галузь права (сукупність правових норм), що регулює з метою реалізації завдань і функцій держави суспільні відносини управлінського характеру, які складаються у сфері виконавчої влади, внутрішньо-організаційній діяльності інших державних органів, а також у процесі здійснення громадськими організаціями, їх органами зовнішніх юридично-владних повноважень. Інакше кажучи, адміністративне право – це управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета, методу регулювання та структурними особливостями. Предмет адміністративного права становить широкий комплекс суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією функцій державної виконавчої влади, змістом якої є управління суспільством. Адміністративному праву притаманні певні межі правового регулювання – це сфера діяльності виконавчих та розпорядчих органів і суспільні відносини управлінського характеру, що складаються у цій сфері. Вони виникають, розвиваються та припиняються між: вищими і нижчими органами виконавчої влади (між Кабінетом Міністрів України і обласною державною адміністрацією); органами виконавчої влади і підпорядкованими їм підприємствами, установами, організаціями» [279, с. 25].

На думку інших вчених, адміністративне законодавство визначають як галузь законодавства України, акти якого регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері функціонування публічної адміністрації (виконавчої влади й місцевого самоврядування) та адміністративної юстиції [280]. Прихильники більш ширшого підходу визначають, що адміністративне законодавство позначає систему нормативно-правових актів різної ієрархічної підпорядкованості, норми яких регулюють суспільні відносини, переважно управлінського характеру, що складаються у процесі організації та функціонування органів виконавчої влади та у зв'язку із внутрішньо-організаційною діяльністю інших державних органів, органів місцевого самоврядування, здійсненням недержавними організаціями делегованих їм

владних повноважень і функцій та у процесі адміністративно-юрисдикційної діяльності.

З викладеного виділяємо, що адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, є частиною нормативно-правової системи, що має деякі особливості. По-перше, «адміністративність» цієї частини офіційних державних актів показує їх галузеву належність до конкретної правової сфери – адміністративної. По-друге, адміністративне законодавство є нормативно-правовими актами, які становлять частину всього законодавства. Іншими словами, це лише окрема частини офіційних джерел, на яких ґрунтується діяльність держави та бізнесу, а також механізм їх взаємодії між собою. Так, якщо взяти усю сукупність правових засад за даним напрямом дослідження, то вони включають у себе норми і міжнародного, і господарського права, і Конституції України тощо. У свою чергу, адміністративними нормами здійснюється правове регулювання виключно питань внутрішньовідомчих та міжвідомчих відносин [281, с. 36]. Тому можемо зробити висновок, що адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу в Україні – це система нормативно-правових норм адміністративного права, які регулюють підстави, порядок, форми та механізми виникнення і функціонування управлінських особливостей взаємодії між владою та приватними структурами.

Варто констатувати, що існуюча нормативно-правова регламентація взаємодії влади та бізнесу в Україні відрізняється своєю складністю і суперечливістю правового регулювання, а також актами, що мають різну юридичну силу: законами та підзаконними актами. На зміст адміністративних відносин у зазначеній сфері також впливає безліч факторів, включаючи стан нормативно-правового регулювання взаємодії влади та бізнесу, ступінь узгодженості в нормах права інтересів держави з одного боку та приватного сектору іншого; рівень правосвідомості всіх суб'єктів відносин у сфері взаємодії; характер компетенції державних органів виконавчої влади, органів

місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства (у сфері контроль), а також професіоналізм їх посадових осіб. Слід також зауважити на тому, що у випадку, якщо норма задовольняє вищевказані потреби, то таку правову норму необхідно вважати ефективною, натомість у випадку, якщо норма права не задовольняє зазначених потреб правового регулювання, то таку норму слід вважати неефективною та змінювати (удосконалювати), адже її подальше існування не тільки зумовить зменшення ефективності правового регулювання, а й призведе до появи проблем у самому механізмі правового регулювання [281, с. 3–4].

З огляду на викладене вбачається, що вказана адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу в Україні, не є досконалим, а отже потребує доопрацювання, що в свою чергу значно знижує ефективність самого правового регулювання взаємодії влади та приватних інститутів. Враховуючи, що удосконалення правової основи взаємодії влади та бізнесу не можливе без дослідження проблем їх правового регулювання, виділяємо, що недоліками правого регулювання взаємодії влади та бізнесу в Україні, на нашу думку, є такі: відсутність чіткого законодавчого розмежування повноважень суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу; недостатній рівень регламентації підзаконними нормативно-правовими актами визначення змісту і характеристик правової природи адміністративних договорів, які можуть укладатися у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні; повільний процес провадження адаптації адміністративного законодавства України у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні до правового доробку стандартів Європейського Союзу.

Зважаючи на вказане, пропонуємо перейти до більш детального аналізу проблем правового регулювання у сфері взаємодії влади та бізнесу та шляхів їх вирішення. Так, першою проблемою, яка потребує вивчення та вирішення є відсутність чіткого законодавчого розмежування повноважень суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу. Як вже було досліджено в попередніх розділах,

систему суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу складають: 1) державні органи, до повноважень яких віднесено вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями; 2) господарські організації; 3) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Разом з тим, для досягнення мети взаємодії та вирішення її завдань є необхідним щоб кожний суб'єкт здійснення такої взаємодії виконував конкретні задачі, які на нього покладено, вчинював дії, що знаходяться в його компетенції. При цьому, головною умовою такої взаємодії є насамперед те, що кожний суб'єкт взаємодії під час вчинення тих чи інших дій не дублював дії вчиненні іншим суб'єктом. Таким чином, є необхідним, щоб межі компетенції суб'єктів взаємодії були чітко встановлено на рівні нормативно-правових актів.

У цьому контексті М.І. Карпа, досліджуючи межі компетенції суб'єкта публічної служби, визначає, що це встановлені в нормативному полі, визначені за принципом більшості всіма суб'єктами публічної служби, які безпосередньо або опосередковано задіяні, зацікавлені такій діяльності, стримуючі фактори, порушення яких притягує до відповідальності. Межі компетенції суб'єкта в чистому вигляді це ті, за якими настають компетенції межі іншого суб'єкта та/або настає компетенційний вакуум. Ситуації дублювання повноважень з точки зору науки, суспільства, практики, і зацікавленості суб'єктів мають неоднозначні трактування. В свою чергу компетенційний вакуум – це відсутність належності компетенційного поля до будь-якого суб'єкта публічної служби або це відсутність належності предметів відання, публічного інтересу, інтересу хоча б одного із суб'єктів (у нашому випадку публічної служби) до діяльності суб'єкта/суб'єктів публічної служби [282, с. 112–113].

Доповнюючи думку Карпи М.І., Яцук В.А. вказує, що компетенція державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб встановлюється правовими актами, отже її реалізація забезпечується засобами

державного примусу. Компетенція недержавних органів та їх посадових осіб не має юридично-владного характеру й відповідно державно-примусового забезпечення [283, с. 221].

Таким чином, однією з головних задач адміністративного законодавства у сфері взаємодії влади та бізнесу є саме недопущення утворення компетенційного вакууму під час її реалізації. Тому, є необхідним чітке розмежування такої компетенції та встановлення обов'язку за суб'єктами взаємодії щодо вчинення тих чи інших дій задля досягнення її мети та виконання завдань.

У цьому контексті цілком виправданим, на нашу думку, буде прийняття Кабінетом Міністрів України постанови «Про затвердження Порядку взаємодії між державними органами, органами місцевого самоврядування та приватними особами», якими буде чітко регламентовано:

- 1) порядок, форми та механізми взаємодії між різними суб'єктами;
- 2) систему суб'єктів взаємодії;
- 3) межі компетенції кожного суб'єкта взаємодії;
- 4) порядок вирішення компетенційних спорів щодо вчинення тих чи інших дій у сфері взаємодії між владою та бізнесом.

З цього слідує, що вказані зміни забезпечать ефективність взаємодії між владою та бізнесом, дотримання принципів рівності перед законом, узгодження інтересів, відкритості та прозорості, взаємної відповідальності, відповідності потребам суспільства, суспільної відповідальності, результативності та принципу врахування досвіду іноземних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу, а також призведуть до дотримання ст. 19 Конституції України відповідно до якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [124].

Наступною проблемою адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу в Україні, є недостатній рівень регламентації підзаконними нормативно-правовими актами визначення змісту і характеристик правової природи адміністративних договорів, які можуть укладатися у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні. Стандарти чинного законодавства, які визначають зміст категорії «адміністративна угода», правовий режим його застосування, незважаючи на те, що адміністративний договір є однією з основних форм взаємодії влади та бізнесу, містяться тільки в п. 14 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України. Застосування тих самих принципів цього процесуального акту відбувається в широкому колі питань, пов'язаних із захистом прав і законних інтересів у відносинах із громадськістю. Законодавство, що регулює відносини в договорах, що стосуються управління державними установами, посадовими особами та службовими особами, створені до набрання чинності вказаним кодексом. Тому, проблему вдосконалення регламентації підзаконними нормативно-правовими актами визначення змісту і характеристик правової природи адміністративних договорів може бути вирішено саме в підзаконних нормативно-правових актах, які будуть прийняті на основі цього ж кодифікованого Закону. Саме походження терміна «підзаконні» означає те, що дані акти знаходяться «під законом», тобто засновані на законі, закону не суперечать [284, с. 227], можуть його розвивати, доповнювати та, навіть, конкретизувати [285, с. 228]. Крім цього, останні видаються компетентними органами або посадовими особами та містять норми права [84, с. 117].

З цього приводу є доцільним зазначити позицію Є.М. Гетьмана, який проводячи вивчення підзаконних нормативно-правових актів, вказував, що зазначенні акти законодавства, покликанні виконувати в першу чергу регуляторну функцію, яка полягає у нормуванні суспільних правовідносин та зумовлює роль такого акту, як елемента нормативно-правового регулювання. Разом з тим, залежно від ступеня регулювання суспільних відносин підзаконні

нормативно-правові акти слід поділяти на первинні (при первинному встановленні норм права підзаконними нормативно-правовими актами) та вторинні (при конкретизації, розвиненні та вдосконаленні норм права, установлених нормативно-правовими актами вищої юридичної сили) [286, с. 97–98].

Слід доповнити позицію науковця та вказати, що підзаконні акти мають меншу юридичну силу, похідне, вторинне значення у порівнянні із законами та, водночас, мають власну ієрархічну структуру. Крім того, підзаконні акти характеризуються великою чисельністю, гнучкістю, оскільки дозволяють охопити ряд дрібниць, особливостей, які не можуть бути враховані в рамках закону [287, с. 38].

Зважаючи на те, що нормативно-правова регламентація адміністративного договору вичерпалася положеннями Кодексу адміністративного судочинства України, а безліч питань залишилися не визначеними, а саме: не закріплений перелік типів (або видів) адміністративного договору, процедура, умови, форма укладання; випадки визнання недійсності адміністративного договору; умови розірвання; правові наслідки порушення умов договору тощо, доходимо висновку, що в системі адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, не вистачає вторинних підзаконних нормативно-правових актів. В даному контексті мова йде про підзаконні нормативно-правові акти, прийняті на основі положень Кодексу адміністративного судочинства України, та направлені на деталізацію та розкриття його норм щодо встановлення основних засад реалізації адміністративного договору як основної форми взаємодії влади та бізнесу.

Крім того, ст. 5 Закону «Про державно-приватне партнерство» передбачено, що договір, укладений в рамках державно-приватного партнерства, може містити елементи різних договорів (змішаний договір), умови яких визначаються згідно із Законом України «Про державно-приватне

партнерство». Однак відповідним Законом не передбачено суттєвих вимог, які мають міститися у договорі про державно-приватне партнерство. Постанова Кабінету Міністрів України № 384 містить загальні вимоги, що не мають обов'язкового характеру [288]. Враховуючи той факт, що більшість іноземних держав прийняли модельні договори про державно-приватне партнерство, відсутність такого в українському законодавстві може стати лише додатковою перешкодою для іноземного інвестора, оскільки він не може врахувати стандартні умови співпраці.

Як наголошує А. Буквич, відсутність таких типових договорів можна пояснити також тим, що в Україні практика реалізації проектів у сфері державно-приватного партнерства є досить незначною, а також відсутні перевірені правила втілення проектів державно-приватного партнерства. Істотні умови передбачені Законом України «Про концесії», проте вони ґрунтуються на принципах, які застосовуються і до звичайних державних закупівель, що не враховує специфіку проектів державно-приватного партнерства. Більше того актуальним питанням залишається інформаційне забезпечення через реєстрацію таких договорів та оприлюднення їх в друкованих засобах масової інформації та на сайті контролюючого органу [289, с. 25–26].

Таким чином, зважаючи на функції, які повинні виконувати підзаконні нормативно-правові акти, є очевидним, що перелік видів адміністративного договору у сфері взаємодії між владою та бізнесом, процедура, умови, форма укладання, випадки визнання недійсності адміністративного договору, умови розірвання, правові наслідки порушення умов договору, повинні встановлюватись саме у таких нормативно-правових актах. Зважаючи на вказане, та виходячи із специфіки взаємодії влади та бізнесу, а також з метою усунення вказаної вище проблеми правового регулювання та удосконалення адміністративного регулювання взаємодії влади та бізнесу, пропонуємо доповнити адміністративне законодавство шляхом розроблення та прийняття ряду підзаконних нормативно-правових актів, зміст яких, буде зумовлений

специфікою заходів у сфері взаємодії влади та бізнесу. Проте не слід забувати, що вказаний напрямок повинен сприяти уніфікації застосування адміністративного законодавства у сфері взаємодії та його однакового тлумачення всіма суб'єктами, а також запровадження уніфікованої процедури для всіх форм взаємодії.

Останньою проблемою адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, та потребує свого дослідження є повільний процес провадження адаптації адміністративного законодавства України у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні до правового доробку стандартів Європейського Союзу. За роки незалежності Україна, зробила великий крок у адаптації законодавства у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні до законодавства країн Європейського Союзу, проте останнє не в повній мірі відповідає рівню міжнародного правового регулювання вказаної сфери. Слід звернути увагу, що адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу має досить істотні відмінності від законодавчої бази Європейського Союзу, та в свою чергу, є занадто врегульованим. Зокрема, до загальних законодавчих актів у сфері взаємодії влади та бізнесу належать Конституція України, Господарський та Цивільний кодекси України, Закони України «Про оренду державного та комунального майна» [290], «Про управління об'єктами державної власності» [291], «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [292], «Про режим іноземного інвестування» [293] тощо. Усі вище згадані базові нормативно-правові акти регулюють загальні питання взаємовідносин державних органів влади та бізнесу. Спеціальна група досить численна: тільки на загальнодержавному рівні налічується декілька десятків законів та підзаконних нормативно-правових актів у сфері партнерства. До спеціальних законів належать Закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про концесії», «Про фінансовий лізинг» [294], «Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання концесійної діяльності» [295], «Про внесення змін до деяких

законодавчих актів України щодо гарантування прав концесіонерів» тощо [296].

З цього робимо висновок, що одним із напрямів удосконалення адміністративного законодавства повинна стати імплементація міжнародного та європейського законодавства регулювання взаємодії влади і бізнесу, а також його уніфікація. Принципи співпраці державного органу та приватного партнера в рамках взаємодії, метою якої є спільне здійснення проекту, заснованого на поділі завдань і ризиків між державним органом і приватним партнером, закріплюють такі основні міжнародно-правові акти, як: «Зелена книга» Європейської комісії щодо державно-приватного партнерства [297], Директива 2014/24/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 року про державні закупівлі [298], Директива 2014/23/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 року про укладання договорів концесії [299], Директива 2014/25/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 2014 року щодо здійснення закупівельна організаціями, що працюють у водогосподарському, енергетичному, транспортному секторах та секторі поштових послуг [300].

Гармонізація законодавства з міжнародно-правовими нормами спрямована на максимальне його узгодження з визначеними міжнародно-правовими нормами. Ступінь такого узгодження може визначатися самою державою, або спільно державою, міжнародною організацією або міжнародним союзом, з яким встановлені відповідні відносини. Наприклад, досягнення необхідного ступеню гармонізації українського законодавства з правом ЄС має отримати оцінку певних органів Європейського Союзу. Гармонізація завжди залишає державі, що її здійснює, певну ступінь дискреції, хоча й не виключає власного бажання держави замінити гармонізацію її законодавства уніфікацією. Міжнародна уніфікація законодавства, що здійснюється державою на основі міжнародно-правового рішення (найчастіше, міжнародного договору), в якому вона бере участь або здійснює підготовку до вступу, завжди є юридично

необхідною, обов'язковою. У цьому випадку держава зазвичай позбавлена можливості дискреції [301, с. 128–129].

Таким чином, шляхами удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, на нашу думку, повинно стати:

1) внесення змін до чинного законодавства, а також імплементація міжнародного законодавства, з метою його уніфікації та єдиного розуміння учасниками взаємодії;

2) запровадження уніфікованих форм взаємодії влади та приватного сектору;

3) запровадження єдиного електронного реєстру договорів, які укладаються під час взаємодії влади та бізнесу;

4) встановлення чіткого розподілу компетенційних функцій між суб'єктами взаємодії;

5) запровадження єдиної системи відповідальності та вирішення спорів, які виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу.

Результатом зазначеного повинно стати забезпечення збалансованості інтересів всіх зацікавлених груп взаємодії для модернізації інфраструктури та підвищення якості суспільно важливих послуг.

3.3. Шляхи удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні

Розвиток сучасної економіки обумовлює необхідність визначення ступеня втручання держави у функціонування ринків з метою забезпечення їх конкурентоспроможності. В умовах загострення глобальної економічної кризи приватний сектор набуває статусу рівноправного партнера держави у виконанні стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. Плани антикризових дій та посткризового відновлення економіки, запроваджені в багатьох країнах, передбачають розширення співробітництва між державою та

приватним сектором. Значне поширення принципів державно-приватного партнерства у світі пов'язане не лише з прагненням держави залучити фінансові ресурси приватного сектору до виконання суспільно значущих завдань соціально-економічного розвитку, а і з необхідністю використання складних організаційних, управлінських та виробничих технологій. В умовах посткризового відновлення національної економіки і забезпечення конкурентоспроможного соціально-економічного розвитку держави упровадження такого прогресивного механізму співробітництва між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та приватним сектором сприятиме виконанню поставлених завдань [302].

Незважаючи на наявність окремих розробок із питань регулювання державою приватних відносин, на сьогодні феномен партнерської взаємодії держави і приватного сектору досліджено недостатньо. Фактично недосконалими залишаються проблеми синтезу двох форм власності – державної та приватної з метою фінансування соціально значущих проектів, можливих шляхів урегулювання конфліктів інтересів. Отже, дослідження суті та механізму партнерської взаємодії держави і приватного сектору, виявлення його ролі у вирішенні соціальних проблем є надзвичайно актуальними у теоретичному і практичному відношеннях. Загальнометодологічні аспекти співпраці держави і приватного сектору та механізми державно-приватного партнерства для вирішення інфраструктурних проектів висвітлюються у працях багатьох відомих українських та зарубіжних учених, таких як: В. Варнавський, В. Вакуленко, М. Василенко, О. Вінник, М. Джеррард, А. Заскалкін, К. Павлюк, С. Павлюк, А.Клименко, В. Королев та інші. Дослідженню партнерської взаємодії присвячені роботи В. Біблера, Ю. Габермаса, В. Давиденко, Н. Діденко, О. Крутій, О. Радченка та інших. У соціально-психологічній науці досліджено стратегії партнерської взаємодії у роботах таких авторів, як А. Адлер, Н. Гришина, К. Томас та інші, де визначається комунікативна

парадигма, що заснована на біполяризації ціннісного відношення до партнера [303, с. 72].

Удосконалення адміністративно-правових засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні, в тому числі й організаційних засад реалізації такої взаємодії, є одним з пріоритетних напрямів сучасного етапу розвитку країни. Досягнення відповідної мети дасть змогу створити ефективний механізм, що забезпечить функціонування державних органів та приватного сектору і, як результат, життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави. Тому, в умовах розвитку взаємодії влади та бізнесу в Україні однією із важливих передумов підвищення її ефективності та якості реалізації, є вдосконалення її організаційної діяльності. Адже саме організаційні засади передбачають постановку стратегічних та тактичних цілей і завдань; розробку і вдосконалення їх структури; розподіл, закріплення і оптимізацію компетенції суб'єктів взаємодії, покращення їх матеріального, техніко-технологічного, інформаційного, кадрового забезпечення; орієнтація взаємодії на всебічне дотримання законності, прав і свобод людини та громадянина, а також на світовий та вітчизняний досвід тощо.

Взаємодія, з одного боку, вимагає розвиток певних навиків у представників держави та приватного сектору, зокрема й психологічного спрямування а з іншого – наявність певних організаційних засад для реалізації взаємодії держави і приватного сектору. Так, для ефективного функціонування взаємодії необхідно щоб кожен із її суб'єктів мав спеціальні знання та був компетентним у питаннях взаємодії. Враховуючи, що взаємодія влади та бізнесу є запорукою демократизації державного управління, виникає необхідність дослідити її організаційні засади.

Як зазначають К. Павлюк та С. Павлюк, взаємодія влади та бізнесу – досить складний комплекс юридичних, організаційних та інших відносин між владними органами та бізнес-структурами. Співпраця між державними та приватними партнерами може здійснюватися в межах різних законодавчих

структур, із різноманітним діапазоном сфер застосування, завдань і компетенції. Кожна зі сторін партнерства додає свій внесок суспільний проект: бізнес – фінансові ресурси, професійний досвід, ефективне керування та використання ресурсів, гнучкість і оперативність у прийнятті рішень, схильність до інновацій, розвиток нових форм організації виробництва, створення нових підприємств, формування ефективних інтеграційно-коопераційних зв'язків тощо; держава – бюджетні кошти, податкові преференції, митні та інші пільги і гарантії, сформоване інституційне середовище для розроблення й реалізації спільних проектів тощо [304]. Дослідження свідчить про те, що поширення у світі отримала ідеологія використання організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу щодо залучення бізнес-компаній для тривалого фінансування і поточного управління суспільною інфраструктурою. Партнерство держави та бізнесу перетворилося на одну з умов формування економічної політики, зростання конкурентно спроможності країни, підвищення інвестиційної та інноваційної активності, стимул для розвитку виробничої та соціальної інфраструктур [305].

Ефективність та удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні залежить від належної організації їх діяльності та злагодженої взаємодії між ними. На сьогодні ряд організаційних засад визначено в Конституції України та інших нормативно-правових актах. Однак, перш ніж детально розглядати організаційні засади взаємодії влади та бізнесу, доцільно звернути увагу на сутність досліджуваних понять. Великий тлумачний словник містить декілька варіантів трактування поняття «організація», зокрема: чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь; комплекс заходів, сутність яких полягає в координації дій елементів системи [306].

Великий енциклопедичний юридичний словник, за редакцією Ю.С. Шемшученка, надає більш конкретизоване тлумачення вказаної дефініції: 1) як об'єктивне явище, притаманне всім керованим соціальним об'єктам; 2) як сукупність пов'язаних між собою складових частин (елементів) відповідного

об'єкта, а також зв'язків (взаємовідносин) між ними й іншими об'єктами, у результаті чого утворюється певне зовнішнє органічне середовище; 3) як властивість будь-якого матеріального об'єкта, що виявляється у впорядкованості структури, внутрішньої побудови [141, с. 569].

Погоджуючись з думкою О.О. Навроцького вважаємо, що науковці не зазначають що мається на увазі під організаційними засадами, використовуючи як синонімічні поняття основи, аспекти, регулювання, публічне адміністрування, а тому до предметів їх наукових досліджень, які присвячені зазначеній тематиці, потрапляє досить розгалужений перелік різних явищ та процесів, що робить категорію «організаційних засад» не визначеною. Тому, на думку автора, з якою ми також погоджуємося, для того, щоб проводити дослідження організаційних засад взаємодії влади та бізнесу важливо розуміти, яку теоретичну характеристику мають названі категорії, тобто уточнення їх понятійно-категоріального апарату [307, с. 35].

Досліджуючи наукову літературу у частині визначення дефініції «засади», бачимо, що юридична література не містить однозначного поняття. Як слушно зазначає з цього приводу О.П. Кучинська, його визначення залежить від контексту застосування та позиції того чи іншого автора [308, с. 37–38].

Так, академічний тлумачний словник дефініцію «засада» пропонує розуміти як головне, основа, базис, підґрунтя, вихідне положення, основа світогляду, принцип, правило поведінки; спосіб, метод здійснення чого-небудь. Окрім цього, цікавим є визначення наведеного поняття з точки зору філософії та логіки. Зокрема, авторський колектив філософського енциклопедичного словника зауважує, що засада – це достатня і (або) необхідна умова для чого-небудь: буття, пізнання, думки, діяльності [309, с. 452].

У довідково-енциклопедичній літературі «принцип» розглядається, як особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось [310, с. 418]; наукова чи моральна основа, правило, від якого не відступають [311, с. 43]; основне вихідне положення якої-

небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, засада [312, с. 424]; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці, канон [313, с. 899].

Г. І. Багнюк, у свою чергу, трактує, що «принцип» – термін латинського походження і дослівно означає «основне, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки». Засади, на її думку, слушно ототожнювати із такими поняттями як «принципи», оскільки їх лексичне значення дуже близьке. Тому, під «засадами» автор розуміє вихідне, головне положення, принцип, основу світогляду, правило поведінки [314, с. 325].

Проте, виходячи з тлумачення та аналізу законодавчих норм, зміст терміну «засада», який використовується в Конституції України (ст.129), на думку І.А. Григоренко, є тотожним змісту терміну «принцип» [315, с. 24].

У своєму дослідженні з державного управління Г. Атаманчуком вироблено загальні вимоги, яким повинні відповідати принципи права. Зокрема, автор вказує, що останні мають відображати головні, пріоритетні, об'єктивні та сталі закономірності, які виникають в процесі регулювання суспільних відносин. Враховуючи те, що ці принципи є притаманними саме для правоохоронних органів, останні повинні бути загальними та відображати своєрідність та винятковість конкретної діяльності [55, с. 188].

Розвиток взаємодії влади та бізнесу не повинен обмежуватися традиційними уявленнями про формування понять «засада», «принцип», оскільки на сучасному етапі розвитку суб'єкти взаємодії повинні організувати свою діяльність на основі новітніх засад, за допомогою яких можна оцінити професійну компетентність партнерів, діяти на підставі таких організаційних засад як:

- 1) соціальна спрямованість;
- 2) досягнення балансу державних і приватних інтересів;
- 3) взаємної відповідальності сторін;
- 4) економічної ефективності спільних проектів.

Запровадження таких організаційних засад у сфері взаємодії влади та бізнесу покликане сприяти інноваційному розвитку надання суспільно-необхідних послуг, залучення інвестицій, досягнення економічної стабільності та задоволення як власних, так і соціальних потреб.

Дослідження наукових праць провідних вчених в даній галузі дає змогу зробити наступне узагальнення. Так, партнерство держави та приватного сектору досить складний комплекс організаційних складових, який може здійснюватися в межах різних законодавчих структур, включати широкий спектр сфер застосування, завдань та компетенції, для якого не є виключенням наявність проблем та уповільнення розвитку. Слід вказати, що для того щоб створити сприятливі умови для вітчизняного бізнесу необхідно визначити причини, що перешкоджають розвитку взаємодії влади та бізнесу, вирішення яких сприятиме удосконаленню організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні.

Аналіз стану впровадження партнерських відносин держави та бізнесу в Україні дозволяє зробити наступні висновки. Згідно даних центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2020 між державою та бізнесом укладено 187 договорів, з яких реалізується 52 договори (34 – договорів концесії, 16 – договорів про спільну діяльність, 2 – інші договори), 135 договорів не реалізується (4 договори – закінчено термін дії, 18 договорів – розірвано, 113 договорів – не виконується) [316].

Досліджуючи проблематику взаємодії влади та бізнесу, встановлено, що основними причинами уповільнення розвитку взаємодії влади та бізнесу, які впливають на її розвиток та удосконалення організаційних засад, є:

- недосконалість системи управління розвитком державно-приватного партнерства та низький рівень уваги держави до реалізації політики у цій сфері;
- недосконала система державної підтримки, нерозвиненість механізмів державно-приватного партнерства;

- недосконале нормативно-правове та методичне забезпечення відбору та реалізації проектів державно-приватного партнерства;
- складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства та несприятливий інвестиційний клімат;
- неузгодженість у змісті нормативно-правових актів у частині регулювання питань державно-приватного партнерства;
- наявність реальних проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором, які виникають під час реалізації взаємодії у частині захисту прав власності інвесторів, розв'язання господарських спорів, а також проведення погоджувальних процедур;
- обмежені можливості щодо вирішення суперечок тощо.

Крім цього, необхідно звернути увагу на те, що при організації взаємодії влади та бізнесу виникає необхідність враховувати суперечності, наявні між результатом функціонування існуючих важелів впливу і запропонованими. Ці протиріччя виділені на основі зіставлення стратегій розвитку галузей в окремих регіонах України. Протиріччя, в першу чергу, виникають між рівнем довіри інвесторів і реально необхідним рівнем довіри профілізації проектів державно-приватного партнерства. Тут мова йде про метод «батога і пряника». Тобто клімат, що формується в регіонах має сприятливо позначатися на впевненості інвесторів у позитивному результаті інвестицій. При цьому, інвестори повинні розуміти, що з них спитають за пільги, якими вони будуть користуватися [317, с. 21]. По-друге, протиріччя, що виникають на рівні розуміння постановки задачі. Тобто існуючий штат державних управлінців дотримується думки про те, що кінцевий результат виділених асигнувань на розвиток інноваційної сфери полягає не в отриманні новацій, а у витрачання коштів, передбачених бюджетом, в той час як впровадження механізму державно-приватного партнерства, в кінцевому підсумку, переслідує мету отримання інноваційного продукту [318, с. 41]. Саме цю психологію необхідно змінювати на

законодавчому рівні, так і на рівні прищеплення «культури» реалізації проектів. По-третє, нерозвиненість системи страхування інвестиційних та інноваційних ризиків. Зважаючи на те, що державно-приватне партнерство передбачає суттєву державну підтримку реалізованих проектів, дуже важливо, щоб страхування проводилося централізовано через створений орган управління державно-приватним партнерством [319].

За результатами дослідження встановлено, що векторами розв'язання окреслених проблем та шляхами удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні можуть стати:

1) зміна орієнтації державного регулювання у сфері владно-приватних відносин з обмежувального на стимулюючий. Мова йде про запровадження податкових преференцій, які мають стимулювати активізацію залучення інвестицій та розвиток державно-приватного партнерства. Світовий досвід доводить, що активізація розвитку державно-приватного партнерства можлива лише за умови формування належного інституційного середовища для його розвитку. Одним з інструментів створення сприятливих умов розвитку взаємодії влади та бізнесу загально визнано надання приватним партнерам учасникам державно-приватного партнерства проектів податкових преференцій, зокрема у вигляді інвестиційного податкового кредитування. Слід наголосити, що застосування податкового кредиту не вимагає додаткових кредитних ресурсів, оскільки в ньому використовується ресурсний потенціал самого підприємства у вигляді прибутку, тобто тією частини, що повинна відраховуватися до бюджету у вигляді податку на прибуток [320, с. 229]. Отже, введення інвестиційного податкового кредиту сприятиме заохочуванню приватних партнерів державно-приватного партнерства підвищувати ефективність діяльності. Держава ж, втрачаючи на певний час деякі суми дохідної частини бюджету, надалі може розраховувати на збільшення бюджетних надходжень через загальне зростання прибутку та обсягів податку на нього [321];

2) координація діяльності органів державної влади та посилення ролі органів місцевого самоврядування у сфері взаємодії влади та бізнесу шляхом розроблення та використання єдиного управлінського механізму. На сьогодні в Україні окремі функції щодо регулювання партнерської взаємодії держави та приватного сектору розосереджені у різних міністерствах, місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування.

Через велику кількість державних органів, до компетенції яких може входити реалізація взаємодії з приватним сектором, виникає особливо важлива та складна проблема координації і консолідації цих органів у вирішенні питань взаємодії з бізнесом, оскільки компетенція різних органів у вирішенні одного й того ж питання може співпадати або навпаки, бути різною та мати більш ширші повноваження та створювати колізії. Тому, для розробки і супроводу проектів державно-приватного партнерства необхідне утворення єдиного спеціалізованого органу по створенню, реалізації і моніторингу проектів державно-приватного партнерства. Єдиних стандартів і критеріїв щодо організаційної структури управління проектами державно-приватного партнерства немає, але світовий досвід свідчить, що якісний стрибок у розвитку взаємодії влади та бізнесу в країні наступав зі створенням єдиного органу управління проектами державно-приватного партнерства. Існують різні варіанти створення такого єдиного органу управління: орган управління як самостійна інституціональна одиниця, яка працює у тісному контакті з міністерством; орган управління, який є структурним підрозділом міністерства, але спеціалізованою окремою структурою [249; 251].

3) удосконалення організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу. Слід пояснити, що при застосуванні механізму реалізації державно-приватного партнерства виникають труднощі, які стримують його впровадження на національному і регіональному рівнях є проблеми методичного, концептуального та практичного плану. Не апробовані окремі

складові механізму реалізації взаємодії влади та приватного сектору потребують адаптації, удосконалення й упровадження у практичну діяльність.

Як з цього приводу стверджують Л.І. Тараш та І.П. Петрова, це стосується таких структурних елементів механізму реалізації у вигляді послідовності етапів партнерської взаємодії держави та приватного сектору, які впливають із процесу організації та реалізації проекту державно-приватного партнерства згідно із законодавством України: першого етапу «Пропозиції про здійснення державно-приватного партнерства» у питаннях формування і відбору проектів партнерства; другого етапу «Аналіз ефективності здійснення державно-приватного партнерства» – оцінки потенціалу проекту взаємодії порівняно з іншими формами взаємодії держави і бізнесу; третього етапу «Обґрунтування соціально-економічних та екологічних наслідків здійснення державно-приватного партнерства і прийняття рішення про його здійснення» – методології надання державної підтримки, форм і методів управління проектом упродовж його функціонування, управління ризиками на різних етапах реалізації проекту; четвертого етапу «Проведення конкурсу з визначення приватного партнера» – порівняння економічної та соціальної вигоди конкурсних пропозицій, які подаються державним органам влади, тривалість практики проведення конкурсу і ведення переговорів із приватним партнером; п'ятого етапу «Укладання договору в рамках державно-приватного партнерства з переможцем конкурсу» – розподілу відповідальності та ризиків, системи гарантованого бюджетного співфінансування проекту державно-приватного партнерства, управління реалізацією державно-приватного партнерства, моніторингу та оцінки здійснення державно-приватного партнерства [322, с. 40];

4) запровадження в діяльність навчальних закладів різних рівнів акредитації освітніх програм для підготовки фахівців у сфері державно-приватного партнерства. На регіональному та місцевому рівнях необхідно активізувати роботу щодо формування організаційних засад розвитку взаємодії влади та бізнесу, розробити та прийняти місцеві програми розвитку державно-

приватного партнерства, сформувати бази інвестиційних проектів, розробити техніко-економічні обґрунтування проектів. При цьому слід передбачити, що витрати на таке обґрунтування будуть компенсовані приватним інвестором після прийняття рішення щодо реалізації проекту. Такий підхід дозволить забезпечити для інвестора привабливість, безпеку вкладення коштів у державну власність та розвиток тієї сфери, яка стратегічно важлива для певної території і держави в цілому. Щоб здійснити все перераховане, необхідне професійне кадрове забезпечення відповідного рівня підготовки. Проте проблемою залишається відсутність в українському законодавстві вимог до кваліфікації представників публічної влади, відповідальних за реалізацію державно-приватного партнерства. За даними міжнародних організацій, 95 % проектів державно-приватного партнерства у світі не реалізуються у зв'язку з відсутністю кваліфікованої підготовки та низьким професійним потенціалом публічної влади в цій сфері [323]. Тому важливим завданням залишається підвищення професійного рівня тих, хто приймає надзвичайно складні і важливі для суспільства рішення в процесі створення та реалізації проектів взаємодії держави та приватного сектору [324, с. 121].

Взаємодія влади та бізнесу в умовах сьогодення є потенційним інструментом економічного розвитку держави, задоволення потреб суспільства, а також підвищення конкурентоспроможності країни на світовому рівні. Для ефективного розвитку партнерства між державою та приватним сектором необхідно подолати ряд причин, які уповільнюють розвитку взаємодії влади та бізнесу. Саме чіткість та адекватність запровадження організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні, забезпечення прозорості взаємодії держави та приватних структур, дозволять максимально використати потенціал такого співробітництва, мінімізувати ризики, які при цьому виникають, а в підсумку – сприятимуть ефективності державно-приватного партнерства для всіх його учасників.

Підводячи підсумок, необхідно вказати, що такими основними шляхами удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні є: зміна орієнтації державного регулювання у сфері владно-приватних відносин з обмежувального на стимулюючий; координація діяльності органів державної влади та посилення ролі органів місцевого самоврядування у сфері взаємодії влади та бізнесу шляхом розроблення та використання єдиного управлінського механізму; удосконалення організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу; запровадження в діяльність навчальних закладів різних рівнів акредитації освітніх програм для підготовки фахівців у сфері державно-приватного партнерства.

Висновки до розділу 3

Виділено такі основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду:

1) з позитивного досвіду США – запровадження спеціально створеної практичної інституції, до складу якої будуть входити як державні, так і приватні організації та фізичні особи, та яка повинна мати різні напрямки діяльності та сприяти впровадженню в діяльність державних і приватних структур новітні механізми та форми взаємодії влади та бізнесу, налагоджувати співробітництво між державним та приватним секторами, вносити пропозиції про запровадження нових та ефективних способів здійснення такої взаємодії до чинних нормативно-правових актів;

2) з позитивного досвіду Великобританії – організація та діяльність аналітичної науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала би причини та передумови виникнення взаємодії між владою та бізнесом, суб'єктів такої взаємодії, а також на підставі аналізу показників проведених заходів у сфері взаємодії, визначала би її

ефективність та на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері;

3) з позитивного досвіду Франції – активне використання інституту концесій, що в свою чергу детермінує потребу відповідного вдосконалення чинного законодавства України з урахуванням передового зарубіжного досвіду, євроінтеграційних прагнень та європейських векторів розвитку нашої держави;

4) з позитивного досвіду Польщі – зменшення кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу, а також їх адаптація до європейських та міжнародних стандартів, що підвищить ефективність застосування взаємодії між владою та приватним бізнесом, сприятиме залученню інвестицій міжнародних інституцій.

Адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу в Україні – це система нормативно-правових норм адміністративного права, які регулюють підстави, порядок, форми та механізми виникнення і функціонування управлінських особливостей взаємодії між владою та приватними структурами.

Недоліками правого регулювання взаємодії влади та бізнесу в Україні, є: відсутність чіткого законодавчого розмежування повноважень суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу; недостатній рівень регламентації підзаконними нормативно-правовими актами визначення змісту і характеристик правової природи адміністративних договорів, які можуть укладатися у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні; повільний процес провадження адаптації адміністративного законодавства України у сфері взаємодії влади та бізнесу в Україні до правового доробку стандартів Європейського Союзу.

Напрямами удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу, є:

1) внесення змін до чинного законодавства, а також імплементація міжнародного законодавства, з метою його уніфікації та єдиного розуміння учасниками взаємодії;

- 2) запровадження уніфікованих форм взаємодії влади та приватного сектору;
- 3) запровадження єдиного електронного реєстру договорів, які укладаються під час взаємодії влади та бізнесу;
- 4) встановлення чіткого розподілу компетенційних функцій між суб'єктами взаємодії;
- 5) запровадження єдиної системи відповідальності та вирішення спорів, які виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу.

Досліджуючи проблематику взаємодії влади та бізнесу, встановлено, що основними причинами уповільнення розвитку взаємодії влади та бізнесу, які впливають на її розвиток та удосконалення організаційних засад, є: недосконалість системи управління розвитком державно-приватного партнерства та низький рівень уваги держави до реалізації політики у цій сфері; недосконала система державної підтримки, нерозвиненість механізмів державно-приватного партнерства; недосконале нормативно-правове та методичне забезпечення відбору та реалізації проектів державно-приватного партнерства; несприятливий інвестиційний клімат і складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства; неузгодженість у змісті нормативно-правових актів у частині регулювання питань державно-приватного партнерства; наявність реальних проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором, які виникають під час реалізації взаємодії у частині захисту прав власності інвесторів, розв'язання господарських спорів, а також проведення погоджувальних процедур; обмежені можливості щодо вирішення суперечок.

Основними шляхами удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні є:

- 1) зміна орієнтації державного регулювання у сфері владно-приватних відносин з обмежувального на стимулюючий;

2) координація діяльності органів державної влади та посилення ролі органів місцевого самоврядування у сфері взаємодії влади та бізнесу шляхом розроблення та використання єдиного управлінського механізму;

3) удосконалення організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу;

4) запровадження в діяльність навчальних закладів різних рівнів акредитації освітніх програм для підготовки фахівців у сфері державно-приватного партнерства.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності, змісту та розкритті особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні та, на цій підставі, запропоновано напрямки його удосконалення з урахуванням вітчизняної практики та зарубіжного досвіду. У результаті здійсненого дослідження сформульовані висновки, спрямовані на досягнення поставленої мети, а також відповідні пропозиції та рекомендації.

1. Аргументовано, що взаємодія влади та бізнесу – це процес взаємовпливу суб'єктів один на одного, що має свій прояв у врегульованій законом співпраці, яка здійснюється шляхом досягнення спільних заходів, обумовлена єдиною метою та цілями щодо вирішення конкретних питань та прийняття відповідних рішень.

До особливостей взаємодії влади та бізнесу в Україні віднесено: 1) єдність цілей, що виражається у забезпеченні дотримання прав та інтересів як держави, так і бізнесу, законності та правопорядку, наданні різних видів послуг на належному рівні; 2) чітке закріплення відповідних повноважень (організаційне забезпечення), що створює передумови для результативної взаємодоповнюючої співпраці; 3) наявність правових підстав, тобто нормативне забезпечення встановлення і підтримки координаційних управлінських відносин.

2. Доведено, що метою взаємодії влади та бізнесу в Україні є: 1) швидка реалізація найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів; 2) одержання прибутку; 3) досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу; 4) задоволення суспільних потреб; 5) створення додаткових робочих місць; 6) підвищення рівня економічних та соціальних умов; 7) розвиток бізнесу; 8) створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Встановлено, що завданнями взаємодії між владою та бізнесом є: 1) підвищення рівня соціально-економічного розвитку держави та окремих територій; 2) ефективне управління майном; 3) сприяння розвитку підприємництва; 4) здійснення державної регуляторної політики; 5) забезпечення соціального захисту, зайнятості населення, праці та заробітної плати; 6) збалансованість усіх галузей господарського комплексу; 7) стимулювання розвитку енергетичної промисловості; 8) захист економічних інтересів української економіки; 9) підтримка конкуренції.

Визначено, що принципи взаємодії влади і бізнесу це – основні засади, керівні ідеї та положення, що існують об'єктивно та передбачають вимоги до системи, структури, організації та процесу взаємодії суб'єктів під час здійснення діяльності, ґрунтуються на соціальних потребах населення у вказаному напрямі діяльності.

Принципи взаємодії влади та бізнесу за їх деталізацією та впливом на суспільні відносини класифіковано на загально-соціальні принципи, до яких відносяться принципи рівності перед законом, узгодження інтересів, відкритості та прозорості, взаємної відповідальності, та спеціально-юридичні принципи, до яких відносяться відповідності потребам суспільства, суспільної відповідальності, результативності та принципу врахування досвіду зарубіжних держав у процесі формування взаємодії влади та бізнесу.

3. Констатовано, що бізнес – це врегульована нормами права, не заборонена законом діяльність суб'єктів, метою якої є одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення власних потреб, створення додаткових робочих місць.

4. Обґрунтовано, що правова основа взаємодії влади та бізнесу – це сукупність нормативно-правових актів, які визначають організаційні, економічні і правові форми та регулюють процес взаємодії влади та бізнесу в Україні, встановлюються систему відносин між державними органами та приватними особами, їх взаємні права та обов'язки, забезпечують правові

гарантії та закріплюють положення щодо відповідальності у разі порушення зобов'язань кожної із сторін взаємодії.

Виявлено, що правові основи взаємодії влади та бізнесу в Україні поділяються на п'ять категорій: 1) Конституція України; 2) спеціальні нормативно-правові акти; 3) нормативно-правові акти, які опосередковано регулюють взаємодію влади та бізнесу в Україні; 4) підзаконні нормативно-правові акти; 5) локальні нормативні акти.

5. Встановлено, що система суб'єктів взаємодії влади та бізнесу – це сукупність законодавчо визначених учасників адміністративно-правових відносин, які взаємодіють між собою з метою реалізації найважливіших проектів та прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів, задоволення суспільних потреб, створення додаткових робочих місць, розвитку бізнесу та створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки.

Зазначається, що систему суб'єктів у сфері взаємодії влади та бізнесу складають: 1) державні органи, до повноважень яких віднесено вирішення питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням правовідносин у сфері взаємодії з приватними інституціями: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації; 2) господарські організації; 3) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, а також особи які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

6. Відзначено, що система реалізації взаємодії бізнесу та влади здійснюється на двох рівнях:

– перший – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні центральних органів виконавчої влади;

– другий – реалізація взаємодії влади та бізнесу на рівні територіального утворення із залученням до вказаної діяльності територіальних органів державної влади та місцевого самоврядування, широкого кола громадян, що проживають на вказаній території, а також громадських об'єднань та інших неурядових організацій.

7. Аргументовано, що напрями взаємодії влади та бізнесу – це визначені адміністративно-правовими нормами стратегічні шляхи діяльності суб'єктів взаємодії, спрямовані на досягнення мети взаємодії та швидку реалізацію найважливіших проектів і прискорення розвитку регіонів, одержання прибутку, досягнення позитивних економічних і соціальних результатів як для влади, так і для бізнесу, задоволення суспільних потреб та підвищення рівня економічних та соціальних умов, розвиток бізнесу, створення умов для підвищення конкурентоспроможності державного та приватного секторів економіки. До напрямів взаємодії влади та бізнесу в Україні віднесено: інвестиційний, ціновий, бюджетний, податковий та антимонопольно-конкурентний напрям.

8. Встановлено, що адміністративно-правові форми взаємодії влади та бізнесу в Україні – це зовнішнє вираження змісту дій, які вчиняються у межах компетенції уповноваженими суб'єктами органів державної влади з питань взаємодії з приватним сектором, та спрямовані на забезпечення їх ефективної спільної роботи з метою безпосереднього втілення, реалізації та запровадження дієвого механізму взаємодії у конкретних суспільних відносинах.

Методи взаємодії влади та бізнесу визначено як сукупність науково-обґрунтованих і закріплених на законодавчому рівні прийомів і способів, за допомогою яких забезпечується належна організація й реалізація зазначеної взаємодії. Методами взаємодії між владою та бізнесом є: планування, прогнозування, контроль, інформаційне забезпечення та економічний метод.

9. Виділені основні можливості використання в Україні зарубіжного досвіду: 1) з позитивного досвіду США – запровадження спеціально створеної практичної інституції, до складу якої будуть входити як державні, так і

приватні організації та фізичні особи, та яка повинна мати різні напрямки діяльності та сприяти впровадженню в діяльність державних і приватних структур новітні механізми та форми взаємодії влади та бізнесу, налагоджувати співробітництво між державним та приватним секторами, вносити пропозиції про запровадження нових та ефективних способів здійснення такої взаємодії до чинних нормативно-правових актів; 2) з позитивного досвіду Великобританії – організація та діяльність аналітичної науково-дослідницької установи, яка б на підставі моніторингу статистичних даних, визначала би причини та передумови виникнення взаємодії між владою та бізнесом, суб'єктів такої взаємодії, а також на підставі аналізу показників проведених заходів у сфері взаємодії, визначала би її ефективність та на основі вказаних даних, розроблювала пропозиції щодо доцільності першочергового проведення тих чи інших заходів у вказаній сфері; 3) з позитивного досвіду Франції – активне використання інституту концесій, що в свою чергу детермінує потребу відповідного вдосконалення законодавства України з урахуванням передового зарубіжного досвіду і євроінтеграційного напрямку розвитку нашої держави; 4) з позитивного досвіду Польщі – зменшення кількості нормативно-правових актів, які регулюють відносини, що виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу, а також їх адаптація до європейських та міжнародних стандартів, що підвищить ефективність застосування взаємодії між владою та приватним бізнесом, сприятиме залученню інвестицій міжнародних інституцій.

10. Адміністративне законодавство, яке регулює взаємодію влади та бізнесу в Україні визначене як система нормативно-правових норм адміністративного права, які регулюють підстави, порядок, форми та механізми виникнення і функціонування управлінських особливостей взаємодії між владою та приватними структурами.

Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу пропонується здійснювати за такими напрями: 1) внесення змін до чинного законодавства, а також імплементація міжнародного

законодавства, з метою його уніфікації та єдиного розуміння учасниками взаємодії; 2) запровадження уніфікованих форм взаємодії влади та приватного сектору; 3) запровадження єдиного електронного реєстру договорів, які укладаються під час взаємодії влади та бізнесу; 4) встановлення чіткого розподілу компетенційних функцій між суб'єктами взаємодії; 5) запровадження єдиної системи відповідальності та вирішення спорів, які виникають у сфері взаємодії влади та бізнесу.

11. До основних заходів з удосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні віднесено: 1) зміна характеру державного регулювання державно-приватних відносин з обмежувального на стимулюючий; 2) координація діяльності органів державної влади та посилення ролі органів місцевого самоврядування у сфері взаємодії влади та бізнесу шляхом розроблення та використання єдиного управлінського механізму; 3) удосконалення організаційної складової механізму взаємодії влади та бізнесу; 4) утворення освітніх програм в учбових закладах для підготовки висококваліфікованих державних службовців у сфері державно-приватного партнерства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Узунов Ф. В. Види взаємодії бізнесу з органами державної влади та управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=611>.
2. Музиченко А. С. Моделі взаємодії влади та бізнесу в умовах ринкової економіки. *Сталий розвиток економіки*. 2013 № 4 (21). С. 24–28. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rKK3sSZVxeQJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/sre_2013_4_6.pdf+%&cd=2&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
3. Бабінова О. О. Взаємодія органів державного управління і місцевого самоврядування з громадськістю: теоретико-методологічний аспект: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2006. 20 с.
4. Місюра В. Я. Особливості взаємодії політичних партій та органів місцевого самоврядування в розбудові громадянського суспільства в Україні (державно-управлінський аспект): автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2006. 20 с.
5. Крутій О. М. Комплексний механізм діалогової взаємодії органів влади і громадськості. *Державне будівництво*. 2010. № 1. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/DeBu_2010_1_28.pdf.
6. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980): в 11 томах. Т. 1: А–В / редкол.: І. К. Білодід (голова), ред. тому: П. Й. Горещкий та ін. 1970. 799 с.
7. Філософський енциклопедичний словник: енциклопедія / голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с. URL:

https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf.

8. Баштанник В. В. Державне управління в системі владно-партійної взаємодії: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2002. 22 с.

9. Надрага В. І. Взаємодія владних структур, політичних і громадських організацій як засіб підвищення ефективності управління на регіональному рівні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2003. 20 с.

10. Кудренко Б. В. Основи та особливості взаємодії молодіжних організацій та об'єднань і органів державної влади. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 9. URL: www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=181.

11. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ: підручник / В. М. Плішкін; за ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. 701 с.

12. Антонова О. В., Дрешпак В. М. Інформаційно-аналітична сфера державно-управлінської діяльності на місцевому рівні: структура та функції. *Державне управління: теорія та практика*. 2007. № 1 (5). URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej5/txts/07aovrsf..htm>.

13. Шамхалов Ф. И. Государство и экономика: власть и бизнес. Москва: ОАО «Изд-во «Экономика», 1999. 414 с.

14. Петухов А. Ю. Методологічні засади взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Європейські перспективи*. 2018. № 4. С. 42–47.

15. Артеменко І. В. Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у формуванні й реалізації молодіжної політики: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Дніпро, 2017. 252 с.

16. Муркович Л. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування і територіальної громади. *Державне управління та місцеве*

самоврядування. 2011. № 3 (10). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11mlistg.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11mlistg.pdf).

17. Словник української мови: в 11 т. Т. 9 / ред. тому: І. С. Назарова. Київ: Наукова думка, 1978. 918 с.

18. Гаврилук Т. До питання розмежування понять «взаємодія», «співробітництво» та «партнерство» у сфері відносин міліції з населенням. *Вісник Академії управління МВС*. 2009. № 2. С. 143–151.

19. Партнерство та співпраця як невід’ємна складова діяльності ОГС / веб-сайт Marketplace: бібліотека. URL: <http://cd-platform.org/library/statti/1782-partnerstvo-ta-spivpratsia-iak-nevid-iemnaskladova-diialnosti-ohs>.

20. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 4. / ред. кол.: О. С. Мельничук та ін. Київ: Наукова думка, 1983. 656 с.

21. Большая энциклопедия: в 62 т. Т. 35. / гл. ред. С. А. Кондратов. Москва: ТЕРРА, 2006. 592 с.

22. Свеженцева Ю. Що таке партнерство і як його вимірювати: концептуальні та операціональні аспекти соціального феномена. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2006. № 2. С. 133–148.

23. Партнерство та співробітництво міліції з населенням: стан, проблеми, рекомендації / кол. авт.; за заг. ред. В. О. Соболева та Ю. О. Свеженцевої. Харків: Фінарт, 2005. 240 с.

24. Варнавский В. Г. Государство и бизнес: институциональные аспекты. Москва: ИМЭМО РАН, 2006. 155 с.

25. Шевченко О. О. Конспект лекцій з дисципліни «Взаємодія суспільства та влади». Київ, 2018. URL: <http://tnu.edu.ua/sites/default/files/normativbasa/vzaemodsvleksait.pdf>.

26. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. Ст. 23.

27. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст. 524.
28. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 28. Ст. 255.
29. Завальна Ж. Щодо питання врегулювання взаємодії органів публічної влади у договірних формах. *Право України*. 2010. № 7. С. 176–181.
30. Труш О. О. Єдність та суперечності взаємодії держави, суспільства та бізнесу. *Державне будівництво*. 2014. № 2. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_2_6.
31. Смелянов В. М. Теоретичне обґрунтування і методологічне забезпечення державного регулювання господарської діяльності на рівні регіону. *Наукові праці: науково-методичний журнал*. 2011. Вип.153. Т. 165 – Державне управління. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. С. 73–77.
32. Смелянов В.М. Взаємодія між органами влади на регіональному та державному рівнях щодо розвитку бізнес-середовища. *Економіка та держава*. 2008. № 8. С.107–109.
33. Нагорний Є.О. Державно-приватне партнерство як механізм інвестиційної взаємодії держави та бізнесу в Україні. *Гроші, фінанси і кредит. Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 186–190.
34. Yescombe E.R. *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance* [UK First edition]. London: Yescombe Consulting Ltd, 2007. 368 p.
35. Варнавский В. Г. Концептуальные экономические и правовые основы концессионной деятельности. *Электронный журнал «Полемика»*. 2005. № 13. URL: <http://www.irex.ru/press/pub/polemika/13/var/>.
36. Халимовский Ю. А. Государственно-частное партнёрство в субъектах РФ. *Налоги*. 2011. № 14. С. 12–18.
37. Музиченко А. С., Бержанір А. Л. Державно-приватне партнерство як інститут взаємодії влади та бізнесу. *Економічний простір*. 2013. № 75.

C. 100–108. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecpros_2013_75_12.pdf.

38. Герасименко О. А. Развитие государственно-частного партнерства в управлении региональной образовательной системой: автореф. дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.05. Белгород, 2010. 27 с.

39. Канова О. А. Основні аспекти державно-приватного партнерства. *Управління розвитком*. 2011. № 21 (118). С. 147–150.

40. Біла І. С. Особливості державно-приватного партнерства в сучасних умовах в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2012. № 2. С. 36–39. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5155/1/2.pdf>.

41. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. Т. 4. Москва: Русский язык, 1991. 683 с.

42. Грищенко В. М. Цель как форма опережающего отражения действительности. *Ученые записки кафедр общественных наук вузов Ленинграда. Философия*. 1974. Вып. 15. Ленинград, 1974. С. 115.

43. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е. Ф. Губский и др. Москва: ИНФРА – М, 1999. 506 с.

44. Экимов А. И. Категория цели в науке права. *Философские проблемы государства и права*. Ленинград: Изд-во Ленинградского государственного университета, 1979. С. 49–58.

45. Назар Ю. С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2007. 20 с.

46. Ратышевский Ю. М. Организационно-правовые основы взаимодействия органов внутренних дел с органами налоговой полиции с учетом региональных особенностей: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.09. Москва, 1998. 18 с.

47. Васильєв І. О., Мінка Т. П. Контрольна діяльність штабів ОВС: монографія. Дніпропетровськ: ДДУВС, 2010. 260 с.
48. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах 42000 слів / укл.: В. В. Яременко, О. С. Сліпущко. Київ: вид-во «Аконіт», 2000. 3690 с.
49. Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. Москва: Русский язык, 1984. 797 с.
50. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс: навчальний посібник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Золота миля. 2011. 584 с.
51. Курс адміністративного права України: навчальний посібник / за ред. В. В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
52. Адміністративне право: підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право. 2010. 624 с.
53. Колодій А. М. Принципи права України: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
54. Дідик Н. І. Щодо питання класифікації принципів адміністративного права України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична*. 2011. № 3. С. 92–101. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/en/documents_pdf/visnyky/nvsvy/03_2011/11dniapu.pdf.
55. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юридическая литература, 1997. 400 с.
56. Дежавне управління та державна служба: словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. Київ: КНЕУ, 2005. 480 с.
57. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципів права України (методологічні питання): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02. Київ, 1999. 36 с.
58. Філософський словник / пер. з рос.; за ред. М. М. Розенталя. Київ: Политиздат, 1964. 418 с.

59. Тихомиров Ю. А. Курс административного права и процесса. Москва: Юридическая литература, 1974. 172 с.
60. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 томах. Т. 1 / ред. колегія: В. Б. Авер'янов та ін. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2004. 583 с.
61. Шарая А. А. Класифікація принципів адміністративного права: сучасний погляд в адміністративно-правовій доктрині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2013. № 1/2013. С. 174–177. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ZA68b5tJSu4J:www.lsej.org.ua/1_2013/ukr/Sharaya.pdf+&cd=6&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.
62. Дмитриев Ю. А. Административное право. Москва: Эксмо, 2009. 928 с.
63. Стариков Ю. Н. Курс общего административного права. Москва: Изд-во НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М), 2002. 163 с.
64. Коломоець Т. О. Принципи адміністративного права: монографія. Запоріжжя: Поліграфічний центр «Сору Art», 2012. 203 с.
65. Варнавский В. Г. Партнерство государства и частного сектора: формы, проекты, риски. Москва: Наука, 2005. 178 с. URL: http://www.opes.ru/comment_doc.asp?d_no=46833.
66. Соколік Л. Взаємодія влади та бізнесу в умовах ринкової економіки: теоретичний аспект. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 150–154. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Pubupr_2014_1_25.pdf.
67. Жаліло Я. А. Економічний діалог: партнерство заради прогресу: монографія. Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2007. 123 с. URL: <http://www.niss.gov.ua/Table/8022007/80207/003.htm#a1>.
68. Петухов А. Ю. Принципи взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Право.UA*. 2016. № 1. С. 206–212.
69. Mediation Services / Web-site of The world bank IBRD IDA. URL: <https://www.worldbank.org/en/about/unit/mediation-services>.

70. Міщенко Л. В. Місце та значення принципу взаємної відповідальності держави та учасників фінансових відносин в системі принципів права. *Форум права*. 2011. № 3. С. 543–547. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_3_89.pdf.
71. Балинська О. М. Нормативна основа співпраці поліцейського та громадян в Україні. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі*: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 листопада 2017 р.) / упор. З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 7–12.
72. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навчальний посібник / за заг. ред. О. М. Бандурки; О. І. Безпалова, О. В. Джафарова, С. М. Князєв та ін. Харків: ХНУВС, 2017. 242 с.
73. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
74. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
75. Теория государства и права: учебник / под. ред. В. К. Бабаева. Москва: Юрист, 2002. – 259 с.
76. Бобровник С. В. Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права. *Правова держава*. 1996. Вип. 7. С. 102–108.
77. Скакун О. Ф. Теория государства и права: учебник. Харьков: Консум, 2000. 691 с.
78. Кривицький Ю. В. Механізм правового регулювання в сучасній теорії права. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 77.
79. Теория государства и права / под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. Москва: Норма Инфра, 1988. 570 с.
80. Мельник О. М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004. 208 с.

81. Примаков К. Поняття та ознаки адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 11/2016. С. 145–150.
82. Шопіна І. М. Адміністративно-правове регулювання органами внутрішніх справ України: монографія. Київ: «МП Леся», 2011. 426 с.
83. Ігонін Р. В. Сутність і ознаки адміністративно-правового регулювання в адміністративному праві України. *Вісник ХНУВС*. 2018. № 4 (83). URL: <https://doi.org/10.32631/v.2018.4.07>.
84. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
85. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку XXI століття): монографія / за заг. ред. В. В. Галуцька. Херсон: Херсонська міська друкарня, 2010. 378 с. URL: <http://www.law-property.in.ua/images/books/aruvsu.pdf>.
86. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття: навчальний посібник. Київ: ГАН, 2005. 231 с.
87. Ярмакі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2006. 438 с.
88. Адміністративне право України: навчально-методичний посібник / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. Одеса: Юридична література, 2002. 312 с.
89. Юридична енциклопедія: в 6 т. Т. 3: К–М. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: «Українська енциклопедія», 2001. 792 с.
90. Завальна Ж. Об'єкт цивільних правовідносин. *Юридична Україна*. 2006. № 7. С. 36–39.
91. Словник української мови: в 11 т. Т. 5: Н–О / ред. тому: В. О. Винник, Л. А. Юрчук. Київ: Наукова думка, 1974. 840 с.
92. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. Київ: АБУ, 2002. 480 с.

93. Довідник здобувача наукового ступеня: збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації / за ред. В. Д. Бондаренка. Київ: Толока, 2011. 56 с.

94. Як визначати об'єкт дослідження? / Українська педагогіка. URL: <http://ukped.com/skarbnichka/1154-.html>.

95. Петухов А. Ю. Бізнес як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Адміністративне право та процес: актуальні проблеми та шляхи вирішення*: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2020 р.). Харків: НДІ ППСН, 2020. С. 99–101. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200221/article/view/dmytrenko-o.

96. Калаченкова К. О. підприємництво та бізнес: трансформація співвідношення категорій в еру інформатизації. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. №2. С. 15–18. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34884/1/%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%84%D0%9C%D0%9D%D0%98%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%A2%D0%90%20%D0%91%D0%86%D0%97%D0%9D%D0%95%D0%A1.pdf>.

97. Словник української мови: в 11 т. Т. 1: А–В / ред. тому: П. Й. Горещкий та ін. Київ: Наукова думка, 1970. 799 с.

98. Козловський В. О. Підприємництво: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2011. 223 с.

99. Орлова К. Є. Управління бізнесом: підручник. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.

100. Адміністративне право України: підручник: у 2-х т. Т. 1 Загальне адміністративне право. Академічний курс / В. В. Галуцько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванищук, С. О. Короєд. Херсон: ХМД, 2013. 396 с.

101. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст.144.

102. Райзберг Б. А. Основы бизнеса. Москва: Ось-89, 1996. 189 с.
103. Предпринимательская деятельность: проблемы, пути решения / под ред. В. Н. Гриневой. Симферополь: Анаюрт, 1995. 302 с.
104. Герчикова И. Н. Менеджмент: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Банки и биржи ЮНИТИ, 1995. 480 с. URL: http://proftests.ru/lib/i5/2_1_6.html
105. Кравчук М. Основи підприємницької діяльності: методичний посібник. Львів, 1995. 100 с.
106. Arthur O'Sullivan, Steven M. Sheffrin. Economics: Principles in action. Upper Saddle River, New Jersey 07458: Pearson Prentice Hall. 2003. 592 p.
107. Есипов В. Е. Оценка бизнеса: учебное пособие. 2-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 464 с.
108. Корогод І. В. Генезис і сутнісна характеристика бізнесу в контексті економічних вчень. *Економіка і регіон*. 2012. № 2. С. 57–62.
109. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основы менеджменту: підручник. Видання 3-є, перероб. і доп. Київ: «Кондор», 2008. 664 с. URL: <https://buklib.net/books/30585>.
110. Пугачевський Г. Ф. Категорії «торгівля», «комерція», «бізнес»: сутність і відношення до товарознавства. *Товарознавство та інновації*. 2012. № 4. С. 3–7.
111. Доброва Н. В. Основы бізнесу: навчальний посібник. Одеса: Бондаренко М. О., 2018. 305 с.
112. Економіка та організація підприємницької діяльності: навчальний посібник / за заг. ред. Н. В. Сментини. Київ: ФОП Гуляєва В. М, 2019. 320 с.
113. Попондопуло В. Ф. Правовой режим предпринимательства. Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского университета, 1994. 208 с.
114. Ознаки бізнесу, його функції і модель / MSD.in.ua. URL: <https://msd.in.ua/oznaki-biznesu-jogo-funkci%D1%97-i-model/>.

115. Маматова, Л. Ш. Правове забезпечення підприємницької діяльності в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки: збірник наукових праць*. Вип. 35. Маріуполь: ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», 2018. С. 33–40.
116. Маматова Л. Ш. Державне регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки: збірник наукових праць*. Вип. 33. Маріуполь: ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», 2017. С. 153–160.
117. Безпалова О. І. Правове забезпечення управління органами поліції України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 9. С. 111–115.
118. Ванчук І. Д. Спосіб правового регулювання: окремі аспекти. *Юридичний науковий журнал*. 2014. № 1. С. 8–11. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/3.pdf.
119. Петухов А. Ю. Правові засади взаємодії влади та бізнесу в Україні. *European Reforms Bulletin*. 2019. № 3. С. 99–103.
120. Концепція переходу Української РСР до ринкової економіки: концепція від 01.11.1990. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 48. Ст. 632.
121. Гаврильченко О. В. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні. *Вісник економіки транспорту і промисловості* 2013. № 41. С. 275–280.
122. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79.
123. Полешко А. Міжнародний семінар з питання законодавчого процесу в Україні. *Право України*. 2010. № 11. С. 322–329.
124. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598

125. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31-32. Ст. 263.
126. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
127. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 № 973-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45. Ст. 363.
128. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2008. № 50–51. Ст. 384.
129. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.
130. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14. № 15–16. № 17. Ст. 112.
131. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 48. Ст. 483.
132. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 23. Ст. 158.
133. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164.
134. Гетьман Є. А. Види підзаконних нормативно-правових актів органів виконавчої влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право*. 2013. Вип. 23. Ч. 11. Т. 1. С. 12–15.
135. Про упорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств: Декрет Кабінету Міністрів України від 31.12.1992 № 24-92. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 11. Ст. 94.

136. Про затвердження Порядку передачі Фонду державного майна України часток (паїв, акцій), що належать державі, у статутних капіталах суб'єктів господарювання: наказ Фонду Державного майна України від 18.02.1998 № 284. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0180-98#Text>.
137. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
138. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
139. Тронько О. Адміністративно-правове регулювання в галузі економіки. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 5. С. 124–127. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/29.pdf>.
140. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України: підручник. Київ: Істина, 2008. 216 с.
141. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2007. 992 с.
142. Мальцев Г. В. Социалистическое право и свобода личности: теоретические вопросы. Москва: Юридическая литература, 1968. 454 с.
143. Кечекьян С. Ф. Правоотношение в социалистическом обществе. Москва: Госюриздат, 1958. 188 с.
144. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Губский Е. Ф., Кораблева Г. В., Лутченко В. А. Москва: ИНФРА-М, 2012. 576 с.
145. Політологія: підручник / за заг. ред. І. С. Дзюбка, К. М. Лемківського. 2-ге вид., і допов. Київ: Вища школа, 2001. 415 с.
146. Гелей С. Д., Рутар С. М. Політологія: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 415 с.
147. Кисельцов Ц.Р. Право / Суб'єкти державної влади. 2015. URL: https://stud.com.ua/54763/pravo/subyekti_derzhavnoyi_vladi.

148. Онупрієнко А. Місцева влада в системі вертикального поділу влади: загально-теоретичні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 3. С. 27–30.
149. Хоменко О. В. Виконавча влада: соціально-правова природа, особливості: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків, 2005. 20 с.
150. Авер'янов В. Організація виконавчої влади: необхідність усунення внутрішніх суперечностей. *Право України*. 2009. № 5. С. 30–35.
151. Теория государства и права: учебник для вузов / под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. Москва: Изд-во «Норма» (Издат. группа НОРМА-ИНФРА-М), 2002. 616 с.
152. Органи державної влади України: монографія / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. 592 с.
153. Вагонова О. Г. Організація діяльності органів державної влади: навчальний посібник. Дніпро: НТУ «ДП», 2019. 77 с.
154. Підприємець і держава / Юридичні послуги Online. URL: http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/stati/hoz_pravo/003.php
155. Сутність понять підприємництво і бізнес, різниця між ними / Студопедия. URL: https://studopedia.su/16_152760_sutnIst-ponyat-pIdpriemnitstvo-I-bIznes-rIznitsya-mIzh-nimi.html.
156. Кісельов А. П. Основи бізнесу: підручник. Київ: Вища школа, 1997. 191 с.
157. Volodymyr Machuskyu. Сучасна класифікація суб'єктів господарювання / Business Law Electronic Resource. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/suchasna-klasyfikaciya-subektiv-gospodaruvannya/>.
158. Тема 3. Суб'єкти господарювання. Підприємства та їх об'єднання. Господарські товариства / Херсонський державний університет. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%A2%D0%B5%D0%BC%D0%B0%201%D1%81.%D1%80.pdf?id=af155c33-7a36-441f-a3e1-064b9666132c>.

159. Петухов А. Ю. Система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2017. № 4. С. 126–131.
160. Величко К. І. Громадянське суспільство, бізнес і держава в системі демократичних взаємовідносин. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 1 (14). С. 25–31. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2016/1/4.pdf>.
161. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
162. Гордій Р. А. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади України. *Проблеми становлення України як демократичної правової держави*: збірник матеріалів круглого столу (Київ, 17 жовтня 2014 р.). Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2014. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/10659/1/zbir_prob- stanov_p45-46.pdf.
163. Ірина Мачуська. Поняття і класифікація органів виконавчої влади / веб-сайт Business Law Electronic Resource. URL: <https://www.businesslaw.org.ua/ponyattya-i-klasyfikaciya-organiv-vykonavchoi-vlady/>.
164. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
165. Про місцеві держані адміністрації: Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
166. Кабінет Міністрів України, інші органи виконавчої влади: фондова лекція з навчальної дисципліни Конституційне право України. Кафедра конституційного та міжнародного права: фондова лекція / Національна академія внутрішніх справ. 2015. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:jfkDTqvAXhYJ:https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kmp/lectures/lekc6-kpu.doc+&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.

167. Горовець Євгеній. При Кабміні буде створена Комісія з питань захисту бізнесу. 16.10.2019 / Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/evgeniy-gorovets-pri-kabmini-bude-stvorena-komisiya-z-pitan-zahistu-biznesu>.

168. Уряд України затвердив Національну економічну стратегію до 2030 року / Черкаська обласна рада. URL: <https://www.oblrada.gov.ua/uryad-ukraini-zatverdiv-nacionalnu-ekonomichnu-strategiyu-do-2030-roku>.

169. Уряд збільшив розмір максимальної компенсації бізнесу. Режим доступу // Департамент комунікацій Секретаріату Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zbilshiv-rozmir-maksimalnoyi-kompensaciyi-biznesu-denis-shmigal>.

170. Місія та принципи діяльності / Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/mission-and-principles-of-work>.

171. Основною метою Дія City є створення сприятливих умов для бізнесу – Мінцифри / веб-сайт Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3248722-osnovnou-metou-dia-city-e-stvorennia-spriatlivih-umov-dla-biznesu-mincifri.html>.

172. Мінцифри презентувало онлайн-інструменти для бізнесу в карантин // Міністерство цифрової трансформації України від 09.02.2021 / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-prezentovalo-onlajn-instrumenti-dlya-biznesu-v-karantin>.

173. Підтримка фермерства. 09.08.2021 / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/ua/pidtrimka/pidtrimka-fermerstva>.

174. Горецький О. В. Державна податкова служба Україна, як один із контролюючих органів перевірки суб'єктів господарювання. 18.06.2020 / Liga 360. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/7735_podatkova-sluzhba-ukrani-perevrki.

175. Роль органів державного управління та місцевого самоврядування в економічному розвитку регіону / Київський міський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. URL: http://cpk.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=141.

176. Реформа децентралізації / Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>.

177. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11>.

178. Матяж С. В. Особливості взаємодії держави і бізнесу у сфері вирішення соціально-економічних проблем в Україні. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 2 (106). С. 104–111.

179. Шаров О. М. Синдром невизначеності української економіки. *Економіка України*. 2015. № 6. С. 61–65.

180. Заклекта О. С., Шиманська О. П. Проблеми економічної політики: теоретичні засади та український контекст. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4986>.

181. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Київ: ІЕП України, 2009. 864 с.

182. Філіпішина Л. М. Напрями розвитку стратегії взаємодії держави і бізнесу. *Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии*. 2017. № 1. С. 199–205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdgma_2017_1_30.

183. Воротін В. Є. Формування системи державного регулювання національної економіки в умовах глобальних ринкових трансформацій: дис. ... доктора наук. з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2003. 416 с.

184. Мальцев Г. В. Понимание права. Подходы и проблемы. Москва: Прометей, 1999. 419 с.
185. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2000. 176 с.
186. Держава та регіони: від патерналізму до партнерства: аналітична доповідь / С. О. Біла, О. В. Шевченко, В. І. Жук та ін. Київ: НІСД, 2010. 64 с.
187. Жихор О. Б. Модель державного регулювання розвитку регіону: стратегічні, тактичні та операційні напрями. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2013. № 1 (16). С. 21–25.
188. Груба Г. І. Ефективність дії сучасних механізмів державного регулювання регіонального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 7. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=281>.
189. Минцберг Г., Куинн Дж. Стратегический процесс / перевод с англ. под ред. Ю. Каптуревского. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 688 с.
190. Карлофф Б. Деловая стратегия / перевод с англ. Москва: Экономика, 1991. 239 с.
191. Пастухова В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність. Київ: КНТЕУ, 2002. 301 с.
192. Туленков Н. Ключевая позиция стратегического менеджмента в организации. *Проблемы теории и практики управления*. 1997. № 4. С. 104–107.
193. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління. Київ: КНЕУ, 1999. 384 с.
194. Кравченко О. В. Поняття стратегії розвитку підприємства / Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/docs/K_BOA/kravchenko_023.pdf.
195. Петухов А. Ю. Напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних*

досліджень: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 09–10 лютого 2019 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 38–40.

196. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

197. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 22 (2). С. 89–95. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2012_22%282%29_17.

198. Гриньова В. М., Коюда В. О., Лепейко Т. І., Коюда О. П. Інвестування. Київ: Знання, 2008. 452 с.

199. Сокурєнко П. І. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1 (8). С. 208–214.

200. Лисяк Л., Качула С., Абдін А. Бюджетна політика у сфері видатків в координатах соціального розвитку. *Світ фінансів. Актуальні питання теорії і практики фінансів*. 2020. № 4 (65). URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/download/1367/1371>.

201. Цінова політика підприємства: процес формування. 13.07.2011 // Економіка підприємств / Освіта.ua. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/22045/.

202. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2001. 122 с. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/131/44/1/20/>.

203. Податкова політика держави. Ще один великий компроміс / за заг. ред. К. І. Швабія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. 61 с. URL: http://ndi-fp.nusta.edu.ua/files/doc/2019_TAX_POLICY.pdf.

204. Олена Ференс. Реформування податкової системи України / Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350.

205. Реверчук С. К. Основи теорії економічної конкуренції: навчальний посібник. Київ: Знання, 2007. 271 с.
206. Поручник А. М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі. Київ: КНЕУ, 2008. 352 с.
207. Мельник М. Партнерство держави і бізнесу як фактор ділової активності в Україні. *Вісник КНТЕУ*. 2010. № 3/2010. URL: <http://visnik.knute.edu.ua/files/2010/03/4.pdf>
208. Пархоменко Н. М. Джерела права: теоретико-методологічні засади: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2009. 442 с.
209. Адміністративне право України: підручник / О. М. Бандурка, К. Л. Бугайчук, А. А. Гуменюк та ін. Харків: Видавництво Національного університету внутрішніх справ, 2004. 480 с.
210. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: навчальний посібник. Харків: Консум, 2005. 656 с.
211. Кузьменко У. А. Форми реалізації політичної функції держави: поняття, види. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 2. С. 230–234.
212. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, Богуцький В. В. та ін. Харків: Право, 2001. 528 с.
213. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові форми взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. С. 231–238.
214. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за заг. ред. Р. С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.
215. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В. В. Галунько, В. І. Курило та ін. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.
216. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 1999. 736 с

217. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
218. Жуков М. С. Форми та методи адміністративно-правового регулювання чи інструменти діяльності публічної адміністрації: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2/2020. С. 215–218. URL: http://lsej.org.ua/2_2020/57.pdf.
219. Скворцов С. С. Адміністративний договір як засіб управлінської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2005. 25 с.
220. Дудченко В. Адміністративний договір як різновид публічно-правового договору (деякі теоретичні аспекти). *Актуальні проблеми держави і права*. 2001. Вип. 12. С. 69–71.
221. Битяк Ю., Константий О. Правова природа адміністративних договорів. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 3 (26). С. 101–109.
222. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
223. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
224. Біла В. Р. Адміністративний договір як правова форма публічного адміністрування: оновлення доктринальних підходів. *Право і Безпека*. 2019. № 4 (75). С. 43–48. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:IKa0u8mprB8J:pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/download/297/231/+&cd=5&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.
225. Скворцов С. С. Поняття і юридичне значення адміністративного договору в управлінській діяльності держави. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2004. № 2. С. 194–198.
226. Советский энциклопедический словарь / ред. А. М. Прохоров Москва: Советская энциклопедия, 1989. 804 с.

227. Мацюк В. Я. Використання інформаційного ресурсу підрозділами податкової міліції для прийняття інформаційного рішення: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2004. 208 с

228. Теоретические основы информатики и информационная безопасность / Фисун А. П., Минаев В. А., Саблин В. Н. и др.: монография. Москва: Радио и связь, 2000. 468 с.

229. Хлынцов М. И. Криминалистическая информация и моделирование при расследовании преступлений. Саратов: Изд-во Саратовского университета, 1982. 76 с.

230. Взаємодія Комітетів Верховної Ради із регіональними стейкхолдерами при здійсненні законопроектної функції. 25.05.2021 / ОПОРА. URL: <https://www.oporaua.org/report/parliament/23125-vzaiemodiia-komitativ-verkhovnoyi-radi-iz-regionalnimi-steikkholderami-pri-zdiisneni-zakonproiektnoyi-funktsiyi>.

231. Комплексна програма розвитку малого та середнього підприємництва у Херсонській області на 2019–2021 роки / Офіційний сайт Херсонської обласної адміністрації. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:2DN3hUMA8EgJ:https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/.%2520%25D0%259A%25D0%25BE%25D0%25BС%25D0%25BF%25D0%25BB.%2520%25D0%259F%25D0%25A0%25D0%259E%25D0%2593%25D0%25A0.%2520%25D0%25BF%25D1%2580%25D0%25BE%25D0%25B5%25D0%25BA%25D1%2582.docx+%&cd=3&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>.

232. Про схвалення Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 504-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80#n8>.

233. Деякі питання реалізації Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: розпорядження Кабінету

Міністрів України від 10.05.2018 № 292. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/292-2018-%D1%80#Text>.

234. Марченко Б. М. Адміністративна діяльність ДПСУ: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровськ, 2009. 20 с.

235. Салига К. С. Методологія наукового дослідження економічної ефективності інвестицій в інноваційні проекти. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1791>.

236. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2013_1_3.

237. Попов Г. Х. Проблемы теории управления / 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Экономика, 1974. 419 с.

238. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. Харків: Основа, 1996. 398 с.

239. Управленческие процедуры / отв. ред. В.М. Лазарев. Москва: Наука, 1988. 271 с.

240. Адміністративне право України: підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2013. 656 с.

241. Алексеев С. С. Восхождение к праву. Поиски и решения: монографія. Москва: Норма, 2002. 601 с.

242. Скаун О. Ф. Теорія держави і права: підручник. 2-е вид. Пер. з рос. Київ: Правова єдність, 2010. 525 с.

243. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ 14–15 листопада 2018 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2018. С. 34–36.

244. Бурбика В. О. Методи взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського національного*

університету. Серія: Право. 2014. Вип. 29 (2.3). С. 98–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_29%282.3%29__24.

245. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом. Москва: Политиздат, 1968. 384 с.

246. Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент: підручник. Київ: Академвидав, 2010. 472 с.

247. Крупка Ю. М. Аграрне право України: навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2006. 160 с.

248. Управління трудовим потенціалом: навчальний посібник / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб. Київ: КНЕУ, 2005. 403 с.

249. Гладов А. В., Исупов А. М. и др. Зарубежный опыт реализации государственно-частного партнерства: общая характеристика организационно-институциональные основы. *Вестник Самарского государственного университета*. 2008. № 7. С. 37–54.

250. Оленцевич Н. В., Ковальова О. В. Державно-приватне партнерство у розвинених країнах світу: досвід для України. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 15. № 1. С. 134–143.

251. Мерзлов И. Ю. Международный опыт развития государственно-частного партнерства в экономически развитых странах: институциональный аспект. *Вестник Пермского университета. Серия: Экономика*. 2012. Вып. № 3/2012. С. 75–81.

252. Айрапетян М. С. Зарубежный опыт использования государственно-частного партнерства. *Государственная власть и местное самоуправление*. 2009. № 2. URL: <http://iam.duma.gov.ru/node/3/4669/16629>.

253. Рожкова С. Анализ мирового опыта использования государственно-частного партнерства в различных отраслях экономики. *Инвестиции в России. Рынок ценных бумаг*. 2008. № 1 (352). URL:

<https://docplayer.com/42267454-Analiz-mirovogo-opyta-ispolzovaniya-gosudarstvenno-chastnogo-partnerstva-v-razlichnyh-otraslyah-ekonomiki.html>.

254. Мостепанюк А. В. Світовий досвід реалізації проектів державно-приватного партнерства. *Економіка та держава*. 2011. № 11/2011. С. 82–85. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2011/23.pdf.

255. Слободянюк Н. О. Зарубіжний досвід стратегічного державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері. *Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука*. 2016. № 13/2016. С. 49–53. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13_2016/9.pdf.

256. Сазик В., Антонюк Л., Василькова Н. Світовий досвід становлення та розвитку дослідницьких університетів. *Університетська освіта*. 2011. № 1. С. 58–66. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?oi=bibs&cluster=3014720208447962070&btnI=1&hl=ru>.

257. Кредісов А. І., Білоус А. О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України*. 2016. № 2 (651). С. 4–15.

258. A new approach to public private partnerships. December 2012 / HM Treasury. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/205112/pf2_infrastructure_new_approach_to_public_private_parnerships_051212.pdf.

259. Узунов Ф. В. Зарубіжний досвід формування та розвитку державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід. Державне управління*. 2013. № 14/2013. С. 124–126. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2013/31.pdf.

260. Buying and selling on the Digital Marketplace. Guidance (27 June 2019) / GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/guidance/the-g-cloud-framework-on-the-digital-marketplace>.

261. The Crown Hosting Data Centres framework on the Digital Marketplace. Government Digital Service (1 December 2013) / GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/guidance/the-crown-hosting-data-centres-framework-on-the-digital-marketplace>.

262. Cyber Security Consultancy Framework for UK Public Sector (13 November 2015) / Government Online. URL: <http://www.government-online.net/cyber-security-consultancy-framework-for-uk-public-sector>.

263. Кузнецов И. В. Зарубежный опыт государственно-частного партнерства (США, Европа, Канада). *Экономические науки*. 2012. № 8 (93). С. 196–201.

264. World PPI Database / Country Snapshots / website The world bank/ IBRD.IDA. URL: <http://ppi.worldbank.org/snapshots/country/Ukraine>.

265. Стан здійснення ДПП в Україні. 29.01.2021 / Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true>.

266. Підгаєць С. Європейський досвід застосування моделей державно-приватного партнерства. *Журнал європейської економіки*. 2011. Т. 10 (№ 3). С. 291–305.

267. Partnerships UK / website Partnerships UK. URL: <http://www.partnershipsuk.org.uk/index.aspx>.

268. Пілігрим Г. С. Проблеми та перспективи впровадження концесій у комунальний сектор економіки України. *Європейські перспективи*. 2014. № 3. С. 182–187. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/evpe_2014_3_32.pdf.

269. Зельдина Е. Р. Специальный режим хозяйствования: теоретические вопросы и направления модернизации: монография. Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2007. 327 с.

270. Шаповалова О. В. Правове забезпечення підтримки і розвитку господарювання: монографія. Луганськ: Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2004. 280 с.
271. Вивчення оптимальних моделей державного-приватного партнерства для промислових парків в Яворові і Новому Роздолі / PL-BY-UA. Львів. 2015. URL: www.institute.lviv.ua/doc/02ppp.pdf.
272. Бахуринська М. Порівняльний аналіз правового регулювання процедури вибору приватного партнера на умовах ДПП на прикладі Польщі. *Підприємництво, господарство і право. Земельне право*. 2017. № 5. С. 81–85. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/5/19.pdf>.
273. Проект Постанови Верховної Ради України «Про Концепцію реформи адміністративного права України» від 11.09.2000. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=8943&pf35401=13020>.
274. Козельский Я. П. Философия нравоучительная / Юридические произведения прогрессивных русских мыслителей. 1 т. / под общ. ред. С. А. Покровского. Москва: Госюриздат, 1959. 638 с.
275. Демченко С. Ф. Теоретико-методологічні засади ефективності господарського судочинства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.04. Київ, 2010. 428 с.
276. Концепція реформи адміністративного права. Розділ II. 2017 / Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_reform/nm/rozdil_2.html.
277. Мороз О. Б., Висоцький В. М. Деякі питання вдосконалення адміністративного законодавства України. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 4 (10). С. 35–42.
278. Алфьоров С. М., Ващенко С. В., Долгополова М. М., Купін А. П. Адміністративне право: загальна частина: навчальний посібник. Київ: Центр учб. літ., 2011. 216 с.

279. Нагребельний В. П., Дерещ В. А. Адміністративне законодавство // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Адміністративне законодавство](https://vue.gov.ua/Адміністративне_законодавство).

280. Ткаченко М. С. Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію Національного антикорупційного бюро України з іншими правоохоронними органами. *Право і Безпека*. 2019. № 3 (74). С. 35–40.

281. Благута Р. І. Значення ефективного механізму правового регулювання для розвитку правової держави. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: збірник тез регіональної науково практичної конференції* (м. Львів, 15 грудня 2017 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. С. 3–7.

282. Карпа М. І. Межі компетенції суб'єктів публічної служби: особливості визначення. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. № 2 (33). С. 109–116.

283. Яцук В. А. Компетенція // Енциклопедія державного управління: у 8 т. Т. 6. / наук-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та інші. Київ: НАДУ, 2011. С. 221.

284. Алексеев С. С. Общая теория права. Москва: Юридическая литература, 1982. 360 с.

285. Комаров С. А. Общая теория государства и права: учебник. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юрайт, 1997. 416 с.

286. Гетьман Є. М. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, функції, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 2 (77). 2014. С. 92–100.

287. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: посібник для студентів / 2-е вид., зі змінами й доп. Київ: Радянська школа, 1994. 236 с.

288. Ковальова О. М. Проблеми розвитку концесійних відносин в Україні. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2014. № 1 (209). С. 55–65.

289. Розвиток, сучасність і напрями вдосконалення правового регулювання державно-приватного партнерства в Україні: наукова робота. 2018. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9696/VIKTORY.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
290. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 № 157-ІХ. *Відомості Верховної Ради*. 2020. № 4. Ст. 25.
291. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 46. Ст.456.
292. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 № 147/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 228.
293. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. Ст. 80.
294. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 № 1201-ІХ. *Офіційний вісник України*. 2021. № 22. Ст. 976.
295. Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання концесійної діяльності: Закон України від 03.02.2004 № 1414-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 19. Ст. 254.
296. Дубок І. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в сфері культури України. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 1. С. 257–265.
297. Зелена книга щодо державно-приватних партнерств та законодавства співтовариства у сфері державних контрактів та концесій від 30.04.2004. URL: old.minjust.gov.ua/file/32428.docx
298. Про державні закупівлі та скасування Директиви 2004/18/ЄС: Директива 2014/24/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26 лютого 26.02.2014. *Офіційний Вісник ЄС*. L 94. 28.03.2014.

299. Про укладання договорів концесії: Директива 2014/23/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26.02.2014. *Офіційний Вісник ЄС*. L 94. 28.03.2014.

300. Щодо здійснення закупівель організаціями, що працюють у водогосподарському, енергетичному, транспортному секторах та секторі поштових послуг, яка скасовує Директиву 2004/17/ЄС: Директива 2014/25/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 26.02.2014. *Офіційний Вісник ЄС*. L 94. 28.03.2014.

301. Стрельцова Є. Д. Уніфікація міжнародного права та її вплив на національне законодавство: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 522 с.

302. Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2013 № 739-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80#Text>.

303. Крутій О. М. Основи партнерської взаємодії держави і приватного сектору. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1. С. 72–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2018_1_10.

304. Павлюк К. В., Павлюк С. М. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 10–19.

305. Заскалкін А. С. Теоретико-методологічні основи взаємодії держави і приватного сектора у вирішенні суспільно-значущих завдань. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 3 (50). С. 70–76.

306. Бортняк Ф. В. *Форми та методи діяльності державної виконавчої служби*: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.

307. Навроцький О. О. Сучасне розуміння організаційно-правових засад забезпечення прав і законних інтересів дітей. *Держава та регіони. Серія:*

Право. 2017. № 3 (57). С. 35–38. URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/3_2017/9.pdf.

308. Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 228 с.

309. Философский энциклопедический словарь / редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильичев и др. 2-е изд. Москва: Советская энциклопедия, 1989. 815 с.

310. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних словосполук / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопиенко, Г. М. Сюта та ін. Київ: Довіра–УНВЦ «Рідна мова», 2000. 1018 с.

311. Даль В. И. Толковый словарь живого великого русского языка: в 4 т. Т. 4. / под ред. И. А. Бодуэна де Куртене. Москва: Цитадель, 1998. 414 с.

312. Словарь иностранных слов / под ред. В. В. Пчелкина. 16-е изд., испр. Москва: Русский язык, 1988. 624 с.

313. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. Т. 2. / укл.: О. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Аконіт, 2003. 926 с.

314. Багнюк Г. І. Поняття та значення засад кримінального провадження. *Право і суспільство*. 2015. № 6. Ч. 2. С. 169–174. URL: Режим доступу URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/6_2015/part_2/32.pdf.

315. Григоренко І. А. Принципи правоохоронної (поліцейської) діяльності в Україні. *Наше право*. 2013. № 7. С. 24–30. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nashp_2013_7_6.pdf.

316. Стан здійснення державно-приватного партнерства в Україні. 29.01.2021 / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL:

<http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>.

317. Авксєнтъєв М. Ю. Державно-приватне партнерство як сучасний механізм залучення інвестицій в інфраструктурні галузі України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Київ, 2010. 20 с.

318. Розвиток партнерства між місцевою владою та недержавним сектором у сфері надання громадських послуг: монографія / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, М. Д. Василенко та ін. Ужгород: Патент, 2013. 192 с.

319. Напрями удосконалення організаційної складової державно-приватного партнерства в Україні. *International scientific journal*. 2015. № 7. С. 7–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_7_4.

320. Бабич Л. М. Інвестиційний податковий кредит як інструмент регулювання інвестиційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 9. С. 226–231.

321. Б. В. Помогайбо Податкове стимулювання розвитку державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 4/2017. С. 120–124.

322. Тараш Л. І., Петрова І. П. Інституціональне забезпечення державно-приватного партнерства в Україні: проблеми та напрями розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 1(43). С. 35–43.

323. Zapatrina I. Harmonisation of public-private partnership legislation: regional and international context of the Model Law on Public-Private Partnerships for the CIS Countries. *EPPPL*. 2015. № 1. P. 3–16.

324. Гарбариніна В. Удосконалення організаційно-правового механізму реалізації політики державно-приватного партнерства в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. Вип. 4. С. 116–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2015_4_15.

ДОДАТКИ

Додаток 1

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Петухов А. Ю. Принципи взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Право.UA*. 2016. № 1. С. 206–212.
2. Петухов А. Ю. Система суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2017. № 4. С. 126–131.
3. Петухов А. Ю. Методологічні засади взаємодії влади та бізнесу в Україні. *Європейські перспективи*. 2018. № 4. С. 42–47.
4. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові форми взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Європейські перспективи*. 2019. № 1. С. 231–238.
5. Pietukhov A.Yu. Legal Bases of Interaction of the Power and Business in Ukraine. *European Reforms Bulletin*. 2019. № 3. С. 99–103.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Петухов А. Ю. Адміністративно-правові методи взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Пріоритетні напрямки розвитку правової системи України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 листопада 2018 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2018. С. 34–36.
7. Петухов А. Ю. Напрями взаємодії між владою та бізнесом в Україні. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 09–10 лютого 2019 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2019. С. 38–40.

8. Петухов А. Ю. Бізнес як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Адміністративне право та процес: *Актуальні проблеми та шляхи вирішення*: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (м. Харків, 21 лютого 2020 р.). Харків: НДІ ППСН, 2020. С. 99–101.

АКТИ ВПРОВАДЖЕНЬ

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Сумського державного університету

С.В. Лєонов
« 11 » березня 2021 р.

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – в.о. завідуючого кафедри АГПФЕБ, д.ю.н., доцент Кисельова О.І.

Члени комісії – д.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Резнік О.М.;

- к.ю.н., доцент кафедри АГПФЕБ Колеснікова М.В.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження здобувача Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» і їх використання в освітньому процесі з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Судові та правоохоронні органи», «Господарське право» кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного дослідження здобувачем Петуховим Андрієм Юрійовичем «Адміністративно-правове

забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» отримані на основі ґрунтовного аналізу та вивчення сутності, змісту та особливостей взаємодії влади та бізнесу в Україні, мають комплексний характер та використовуються під час проведення лекцій, семінарських і практичних занять кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету зі студентами при вивченні дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна діяльність», «Судові та правоохоронні органи», «Господарське право».

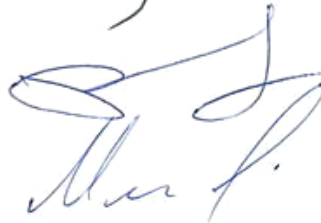
Акт виконаний у 2-х примірниках.

Голова комісії

О.І. Кисельова

Члени комісії

О.М. Резнік

М.В. Колеснікова

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Науково-дослідного
інституту публічної політики і
соціальних наук
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник

М. В. Завальний
«*[signature]*» 2021 р.

АКТ

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення
взаємодії влади та бізнесу в Україні», поданого на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 –
адміністративне право та процес; фінансове право; інформаційне право
у правотворччу діяльність Науково-дослідного інституту публічної
політики і соціальних наук**

Комісія у складі:

голова - директор Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник Завальний Михайло Володимирович;

члени комісії:

- заступник директора Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Голубов Артем Євгенович;
- вчений секретар Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук, доктор юридичних наук, доцент Кухарев Олександр Євгенович,

цим Актом засвідчують, результати дисертації Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право спрямовані на: розкриття напрямів взаємодії між владою та бізнесом в Україні; систематизацію адміністративно-правових форм та методів взаємодії між владою та бізнесом в Україні; окреслення перспективних напрямів використання в Україні зарубіжного досвіду взаємодії між владою та бізнесом в Україні; формування напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює взаємодію влади та бізнесу та інші використовуються Науково-дослідним інститутом

публічної політики і соціальних наук під час розробки пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення адміністративного законодавства.

Пропозиції Петухова Андрія Юрійовича щодо вдосконалення організаційних засад взаємодії між владою та бізнесом в Україні взято за основу для підготовки відповідних пропозицій та зауважень до адміністративного законодавства.

Результати дисертаційного дослідження Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» мають необхідний теоретичний рівень та практичну спрямованість, сприятимуть підвищенню якості адміністративного законодавства.

Члени комісії:

Two handwritten signatures in blue ink are positioned above two horizontal lines. The top signature is more stylized, while the bottom one is more legible and appears to be 'О. С. Кухарев'.

А. Є. Голубов

О. Є. Кухарев

ЗАТВЕРДЖУЮ

Відповідальний секретар

Кримінологічної асоціації України

доктор юридичних наук, професор

Олександр ЛИТВИНОВ

2021 р.

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України

Комісія у складі:

1. Яценка А. М. – доктора юридичних наук, професора, члена Кримінологічної асоціації України.

2. Казначесвої Д. В. – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України.

3. Цвіркун Н. Ю. – кандидата юридичних наук, члена Кримінологічної асоціації України.

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження, Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» використовуються у наукових дослідженнях Кримінологічної асоціації України.

Зокрема при: 1) уточненні сутності та змісту правопорушення як об'єкту кримінологічного дослідження; 2) визначенні профілактичних повноважень

суб'єктів протидії правопорушенням; 3) розкриття значення забезпечення законності в державі; 4) характеристиці правових засад взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами щодо протидії легалізації злочинних доходів; 5) окресленні системи суб'єктів взаємодії між владою та бізнесом в Україні; 6) визначенні перспективних напрямів використання в Україні зарубіжного досвіду взаємодії між владою та бізнесом в Україні; 7) розробці пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення правоохоронного законодавства.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» в наукову діяльність Кримінологічної асоціації України забезпечило розширення науково-методичного інструментарію експертно-кримінологічного дослідження нормативно-правових актів, які регулюють діяльність правоохоронних органів.

Результати дисертаційного дослідження Петухова Андрія Юрійовича «Адміністративно-правове забезпечення взаємодії влади та бізнесу в Україні» мають необхідний теоретичний рівень та практичну спрямованість, сприятимуть підвищенню якості правового регулювання правоохоронної діяльності.

Члени комісії:

Андрій ЯЩЕНКО

Дар'я КАЗНАЧЕСВА

Наталія ЦВІРКУН

« 09 » 03 2021 р.